

JOURNAL OF ISLAMIC AND CONTEMPORARY ISSUES

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

منارا : مجلة قضايا إسلامية معاصرة

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

Vol. 5 No. 2 July - December 2024

บทความวิจัยฉบับภาษาไทย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอนเรื่องสี่คุละฟาอ์รชิดีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 / *The Development of Learning Achievement by Using Learning Package Entitle Four Khulafa' al-Rashidins for Secondary School Students, Year 2*

บัสรุดีน วาเด็ง / อับดุลรอแม สุลหลง / มุหำมัดสุโหมี เฮงยามา (1-17)

การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 / *The Learning Management on at-Tajweed Subjects by Using Jigsaw Technique for Primary Islamic Studies Stage Students, Year 4*

ซูไลมาน อัสมาแอ / อัสมาแอ สมิ / อับดุลรอแม สุลหลง (18-35)

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลอักหลาคโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 / *The Development of Analytical Thinking Skills on Al-Akhlaq Subject by Using Video for Primary School Students, Year 6*

นุรฮัมมิดูรี มะยียูโซะ / อัสมาแอ สมิ / อับดุลรอแม สุลหลง (36-53)

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์ มตรอ. ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม / *The Efficiency of MTRI Learning Management Strategy on Ethical Learning Achievement Mathayom 4 Students of a Private Islamic School*

บุญมิตต์ จูบุดี (54-70)

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 / *The Development of Analytical Thinking Skills on al-Fiqh Subject by Using the 5Es of Inquiry-Based Learning Activities for Primary School Students, Year 6*

อาหามะ สาและ / มุหัมหมัดดอลาส แกมะ / มุหำมัดสุโหมี เฮงยามา (71-87)

พฤติกรรมกรจ่ายซะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี / *Payment of Zakat on Income among Muslim Personal at Prince of Songkla University Pattani Campus*

ธวัช บุญพอม / อับบาส หลับดวง / อริศ หัสมา / หมะหมูด มะยียูหมัด (88-101)

บทความวิชาการ ฉบับภาษาไทย

QALAM Model : การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม / *QALAM Model : Learning Management for Developing Integrated Islamic Creative Thinking*

อับดุลฮาซิม อาแด (102-116)

บทความวิชาการ ฉบับภาษาต่างประเทศ

The Ruling on Visiting the Landmarks of the Holy Land / حكم زيارة معالم البلد الحرام

(117-126)

عدنان أحمد الرؤوف، أمين إدريس جوي، أحمد جافاكي، عبدول ماسي هاني ساماخي، عدنان عالي كاهي، مجاهد وانا

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI)

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2567

ISSN 2730-2547 (Online)

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI) / มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย รับผิดชอบเผยแพร่ผลงานทางวิชาการออนไลน์ ประเภทผลงานวิชาการประกอบด้วยบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ และบทความปริทัศน์ ทั้งนี้บทความต้องไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อนนับจากวันที่ผู้เขียนได้ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ด้านการวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ และบทความปริทัศน์ ที่เป็นประเด็นร่วมสมัยต่างๆ เกี่ยวกับอิสลามในประเทศอาหรับและโลกมุสลิม
2. เพื่อส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการที่หลากหลายในประเด็นร่วมสมัยเกี่ยวกับอิสลามและภาษาอาหรับ ไม่จำกัดเฉพาะประเทศไทยหรือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. เพื่อเป็นสื่อกระตุ้นและสนับสนุน ให้เกิดการวิจัย ค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสาร

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues /

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

99 หมู่ 8 ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส 96000

โทรศัพท์ : 073-709030 ต่อ 3555

โทรสาร : 073-709030 ต่อ 3555

Email : habba_yabnee@hotmail.com

การเผยแพร่ฉบับอิเล็กทรอนิกส์

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/M-JICI>

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI)

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จงรัก พลาคัย
รองศาสตราจารย์ ดร. รสสุคนธ์ แสงมณี
รองศาสตราจารย์ เจ๊ะเหลาะ แยกพงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา สะแลแม
รองศาสตราจารย์ ดร. อานิส พัฒนปริชาวงศ์
ศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุสลิม คางงะ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รอฮานี มาแฉะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตร์มีซี สาและ

กองจัดการ

นายดลรามาน พันหวัง
นายอับดุลฮาฟิซ ดอเลาะ
นางปิยนุช วัจนศิริ
นางสาวซมึซียะห์ เจ๊ะสาแม๊ะ

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะนะฟียะ เมเกตี	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุฮัมมัด วาเล็ง	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลรอยะ บินเซ็ง	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุฮัมมัด อุมูดี	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อิบรอเฮง ดอเลาะ	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แวอัมแร แวปา	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาอิชะห์ แวมามะ	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ดร. ฮีซาม ทยะมิมะ	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลรอแม สุลหลง	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุหัมมัดสุไหมเ ฮะยามา	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ผศ.ดร.มุหัมมัดตอลาล แกมะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ดร.อิสมาแอ สนิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ดร.อาดีละห์ ทยะยีนเ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
รองศาสตราจารย์ ดร. มุฮัมมัดสกรี มัณญู	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ดร. มะยูดี ตือรามะ	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ศาสตราจารย์ ดร. อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร. นิละาะ แวอุเซ็ง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลรอฮัน ลือแด	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สราวูธ สายทอง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ญาคูลฮัก มิงสมร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลฮากัม เฮ็งเปีย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุไม บิลไบ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา เกื้อกุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร. นูรซีดา เพอแกละ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prof. Dr. Mohd Nasran Mohamad	National University of Malaysia
Prof. Madya. Dr. Jaffary Awang	National University of Malaysia
Prof. Madya. Dr. Ahmad Munawar Ismail	National University of Malaysia
Dr. Farid Mat Zain	National University of Malaysia
Dr. Muhammad Razak Idris	National University of Malaysia
Dr. Azmul Fahimi Kamaruzaman	National University of Malaysia
Prof. Madya. Dr. Shofian Haji Ahmad	National University of Malaysia
Prof. Madya. Dr. Abur Hamdi Usman	Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor

กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

เจ้าของ สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues / มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย เป็นวารสารที่มีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหาบทความเพื่อเผยแพร่ออนไลน์จำนวน 3 ท่านตอบบทความ และบทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสาร MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI) / มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย ที่บรรณาธิการหรือสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษาไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

บทบรรณาธิการ

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI) / มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย ฉบับนี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2566) เป็นวารสารเรียบเรียงบทความที่เกี่ยวกับประเด็นอิสลามร่วมสมัย เต็มไปด้วยความเข้มข้นของเนื้อหาสาระทุกบทความ วารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 6 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 8 เรื่อง ซึ่งมีประเด็นเรื่อง เทคนิคและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในอิสลามศึกษาร่วมสมัย ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการชะกัตรายได้ การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม ศาสนบัญญัติว่าด้วยการทำอียาดะฮ์

ในการจัดทำวารสารวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความ บทความจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ สอดคล้องกับบทความที่ตรวจ จำนวน 3 ท่าน สำหรับผู้สนใจที่จะเผยแพร่ผลงานทางวิชาการประเด็นอิสลามร่วมสมัย ทั้งบุคคลภายในและบุคคลภายนอกสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สามารถส่งบทความของท่านมายังกองบรรณาธิการวารสาร ทางเรายินดีที่จะเผยแพร่ผลงานของท่านเมื่อผ่านกระบวนการตรวจสอบและแก้ไขผลงานเรียบร้อยแล้ว

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณ เจ้าของบทความทุกท่านที่ส่งผลงานวิชาการในวารสารฉบับนี้ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอย่างยิ่งที่เสียสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการกลั่นกรองพิจารณาแก้ไขผลงานดังกล่าวให้มีคุณภาพมากที่สุด สุดท้ายนี้ ขอขอบขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการผ่านวารสารฉบับนี้ หากมีข้อคิดเห็นประการใดโปรดให้ข้อเสนอแนะ ทางกองบรรณาธิการยินดีปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้วารสารมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุสลิม คาแรง

บรรณาธิการ

สารบัญ...

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI)

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

บทความวิจัย

- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟะอัลรอชิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 / The Development of Learning Achievement by Using Learning Package Entitle Four Khulafa' al-Rashidins for Secondary School Students, Year 2
นัสรูดิน วาเติง / अबดุลรอแม สุลหลง / มุหัมมัดสุหมี เฮงยามา (1-17)
- การจัดการเรียนรู้รายวิชาอัตตัจญีว็ด โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 / The Learning Management on at-Tajweed Subjects by Using Jigsaw Technique for Primary Islamic Studies Stage Students, Year 4
ซูไลมาน อิสมาแอ / อิสมาแอ สนิ / अबดุลรอแม สุลหลง (18-35)
- การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 / The Development of Analytical Thinking Skills on Al-Akhlaq Subject by Using Video for Primary School Students, Year 6
นุรซามสุรี หะยียูโซะ / อิสมาแอ สนิ / अबดุลรอแม สุลหลง (36-53)
- ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์ มตรอ. ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม / The Efficiency of MTRI Learning Management Strategy on Ethical Learning Achievement Mathayom 4 Students of a Private Islamic School
มุฮัมมัด อูมูดี (54-70)
- การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิฏญ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (25 Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 / The Development of Analytical Thinking Skills on al-Fiqh Subject by Using the 5Es of Inquiry-Based Learning Activities for Primary School Students, Year 6
อาหามะ สาละ / มุหัมมัดตอลาล แกมะ / มุหัมมัดสุหมี เฮงยามา (71-87)
- พฤติกรรมการจ่ายซะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี / Payment of Zakat on Income among Muslim Personal at Prince of Songkla University Pattani Campus
รวัช นัยพอม / अबباس หลับด้วง / อริศ หัสมา / หมะหมุด หะยียัมมัด (88-101)

สารบัญ... (ต่อ)

บทความวิชาการ

- QALAM Model : การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม/ QALAM Model : Learning Management for Developing Integrated Islamic Creative Thinking
อับดุลฮาลีม อาแด (102-116)

บทความวิชาการ (ฉบับภาษาต่างประเทศ)

บทความวิชาการ (ฉบับภาษาต่างประเทศ)

- حكم زيارة معالم البلد الحرام

The Ruling on Visiting the Landmarks of the Holy Land

عدنان أحمد عبد الرؤوف، أمين إدريس جى له، أحمد جافاكيا، عبدول ماسى هائى سأماعى، عدنان عالي كاهي،

مجاهد وانا (117-126)

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์รอซิดีน
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Learning Achievement by Using Learning Package Entitle Four
Khulafa al-Rashidins for Secondary School Students, Year 2

นัสรูดีน วาเด็ง¹ อับดุลรอแมะ สุหลง¹ มุหัมมัดสุไหมเี เฮงยามา¹

Nasrudin Wadeng,¹ Abdulramae Sulong,¹ Muhammadsuhaimi Hengyama¹

(Received: Mar 20, 2024; Revised: Nov 30, 2024; Accepted: Dec 20, 2024)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์รอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์รอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละฟาอ์รอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 4) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์รอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 จำนวน 47 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละฟาอ์ อ์รอซิดีน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ อ์รอซิดีน และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง สี่คุละฟาอ์ อ์รอซิดีน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ทดสอบก่อนเรียนใช้เวลา 1 ชั่วโมง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน 2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 8 แผน 15 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบหลังเรียนใช้เวลา 1 ชั่วโมง 4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจตามที่ถูกวิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ อ์รอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน ศิริราชวรวิหารมคค มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.18/89.55 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ อ์รอซิดีน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 35.82, S.D. = 2.04) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 31.55, S.D. = 2.86) 3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง

¹สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

¹Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University (Corresponding author /

Email : baerunner@gmail.com)

และกลุ่มควบคุมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ อัลรอชิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 35.82, S.D. = 2.04) กลุ่มควบคุมสูงกว่ากลุ่มทดลอง ($\bar{X}$ = 34.48, S.D. = 2.12) 4. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ อัลรอชิดีน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = .34) มีความพึงพอใจระดับมาก

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศาสนาประวัติเรื่องสี่คุละฟาออัลรอชิดีน ชุดการสอน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop and find the effectiveness of using learning package entitle four khulafa al-Rashidins for secondary school students, year 2 according to the 80/80 standard, 2) to study learning achievements by using learning package entitle four khulafa al-Rashidins for secondary school students, year 2, 3) to study learning achievements between the experimental group and the control group by using learning package entitle four khulafa al-Rashidins for secondary school students, year 2, 4) to study the students satisfaction by learning package entitle four khulafa al-rashidins for secondary school students, year 2. The sample group used in this research was 47 for secondary school students, year 2/2, obtained from simple random sampling. The research tools consisted of 1) learning package entitle khulafa l-Rashidins 2) an achievement test on khulafa al-Rashidins, which was 40 multiple-choice questions with 4 choices and 3) the satisfaction assessment form of students who studied with the learning activity plans on khulafa al-Rashidins was a 5-level with a 10-item scale. The statistics used were mean, standard deviation, and t-test value. The results showed that; 1) The efficiency of the learning package entitle on khulafa al-rashidins is equal to E1/E2 at 83.18/89.55 2) The learning achievement of students who studied with learning package entitle four khulafa al-Rashidins had an average score of ($\bar{X}$ = 35.82, S.D. = 2.04) higher than before ($\bar{X}$ = 31.55, S.D. = 2.86) 3) The learning achievement of students who studied with learning package entitle four khulafa al-rashidins had an average score of ($\bar{X}$ = 35.82, S.D. = 2.04) the control group than the experimental group ($\bar{X}$ = 34.48, S.D. = 2.12) 4) The students satisfaction with learning package entitle four khulafa al-rashidins had an average score of ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = .34), with a high level of satisfaction.

Keywords: Achievement, Attarik Subject on Four Khulafa al-Rashidins, Using Learning Package, Secondary School Students, Year 2

บทนำ

หลักของการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของชาติให้มีศักยภาพในการสร้างคนให้เป็นคนที่เก่ง ดี มีความสุขนั้น หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการศึกษาและสามารถประกอบอาชีพ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ได้ให้ครูจัดการศึกษาอย่างหลากหลาย เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยสมอง ด้วยกาย และด้วยใจ สามารถเชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2553) และตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชนที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนาอิสลาม สถานศึกษาจึงพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาโดยคำนึงถึงความพร้อมด้านทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาจัดบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เปิดกว้างให้ผู้สอนได้พัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มากที่สุด การเรียนการสอนเป็นเรื่องใหญ่ที่ทุกฝ่ายจะต้องทุ่มเทใช้พลังงานและพลังความคิดในการจัดการเรียนการสอนในการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาคน ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ชำนาญการ เป็นนักวิจัยและพัฒนา สามารถแก้ปัญหาที่เกิดกับการสอนของครูและการเรียนของนักเรียนมาปรับปรุงการสอนของตนและการเรียนของนักเรียนได้ และจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรายวิชาอัตตาริควันมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561-2563 ของโรงเรียนศิริราษฎร์สามัคคีมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 68.85 (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนศิริราษฎร์สามัคคี, 2563) ซึ่งยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 และในโรงเรียนส่วนมากครูจะสอนใช้หนังสือ และยังพบปัญหานักเรียนจำนวนมากมีข้อบกพร่อง ขาดความเข้าใจ ความเป็นมา ความสำคัญของแต่ละยุคสมัยทางประวัติศาสตร์อิสลาม ไม่สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

และเกิดความตระหนักในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ได้ระบุไว้ในหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนได้วางไว้ในรายวิชาอัตตารีก ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) จังหวัดปัตตานีพบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหนึ่งมีปัญหาเรื่องสื่อการสอน ซึ่งสอดคล้องกับการสังเกตของผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่สอนวิชาอัตตารีกพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างไม่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน การใช้สื่ออุปกรณ์มักจะสอนแบบ บรรยายไม่มีสื่อ การสอนทำให้นักเรียนเบื่อไม่สนใจเรียนสาระวิชาอัตตารีก

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาอัตตารีกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สาระการเรียนรู้อิสลามศึกษามุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อัตตารีก ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สร้างชุดการสอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากชุดการสอนเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สร้างขึ้นโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งชุดการสอนเปลี่ยนแนวการสอนจากยึดครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมให้ผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนเองเปลี่ยนจากการใช้สื่อเพื่อช่วยครูสอนมาใช้สื่อการสอนเพื่อช่วยผู้เรียน (เกษมสันต์ วัฒนางรงค์, 2554) ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีโอกาสฝึกการตัดสินใจและการทำงานร่วมกับกลุ่มชุดการสอนยังมีประโยชน์ช่วยจัดปัญหาการขาดแคลนครูสำหรับโรงเรียนที่มีครูไม่เพียงพอ ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนที่มีเวลาในการเตรียมการสอนน้อย

ด้วยเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ลอรอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาอัตตารีกในระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมและอธิบายการแก้ไขปัญหาและทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลในการแสวงหาคำตอบ ชัดเจนจริง เข้าใจในเนื้อหา บรรลุวัตถุประสงค์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ลอรอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ลอรอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ลอรอซิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง ลีละฟาวอัลลอฮ์ดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดวิจัย

1. ชุดการสอน

คำนิยามเกี่ยวกับชุดการสอนที่ชัดเจนและได้รับการอ้างอิงมากที่สุด เห็นจะได้แก่คำนิยามของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ผู้เริ่มต้นพัฒนาชุดการสอนอย่างจริงจัง มีแนวคิดว่าการนำสื่อการสอนมาใช้ให้มีประสิทธิภาพ ต้องให้อยู่ในรูปของสื่อประสมและการใช้สื่อประสมที่ดีจะต้องมีการจัดระบบให้อยู่ในรูปของชุดการสอน ดังนั้น การผลิตชุดการสอนจึงต้องมีระบบการผลิตซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนไว้เด่นชัด จากความคิดนี้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ จึงได้ผลิตชุดการสอนระบบแรกในประเทศไทยและมีการเผยแพร่กันอย่างแพร่หลาย คือ ระบบการผลิตชุดการสอน แผนจุฬา หรือ CHULA PLAN เมื่อ พ.ศ. 2516 ที่แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้อธิบายความหมายของ ชุดการสอนไว้ในหนังสือ ระบบสื่อการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าชุดการสอน หมายถึง การนำระบบสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหา และประสบการณ์ของแต่ละหน่วย มาช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กฤษมันต์ วัฒนธรรค์ (2554) กล่าวว่า ชุดการสอนเป็นสื่อและวิธีการสอน ที่นำมาใช้สำหรับการสอนของผู้สอนและใช้สำหรับการเรียนของผู้เรียน ประกอบด้วยสื่อการสอนทั้งในรูปของวัสดุ อุปกรณ์และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้และมีการตรวจสอบประสิทธิภาพก่อนนำไปใช้และใช้ได้ผลดีในศูนย์การเรียนรู้จากแนวคิดที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ สามารถสรุปได้ว่า ชุดการสอน หมายถึง สื่อประสมที่ผลิตขึ้นมาอย่างมีระบบ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา โดยจัดไว้เป็นชุดบรรจุในซองสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

2. การจัดการเรียนรู้ในอิสลามศึกษา

การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษามีความครอบคลุมในด้านต่าง ๆ โดยในแต่ละศาสตร์จะมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ผู้ศึกษาต้องบรรลุให้เกิดความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ

ความหมายของการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา

Ibnu Manzur (1990) ได้ให้ความหมายของการสอนหรือในภาษาอาหรับ เรียกว่า **التعليم** (อัดตะลีม) หมายถึง การสอนเพื่อให้เกิดการรับรู้และการเปลี่ยนแปลงจากภายในและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมทางร่างกาย

มัสลัน มาหะมะ (2559) การศึกษาในอิสลามไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์หรือทักษะจาก ชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในอิสลามการศึกษา มีความหมายที่กว้างและครอบคลุมทุกด้าน การศึกษาเป็นกระบวนการอบรมและบ่มเพาะสติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณ เพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาในอิสลามจะมีความหมายที่ครอบคลุมดังต่อไปนี้

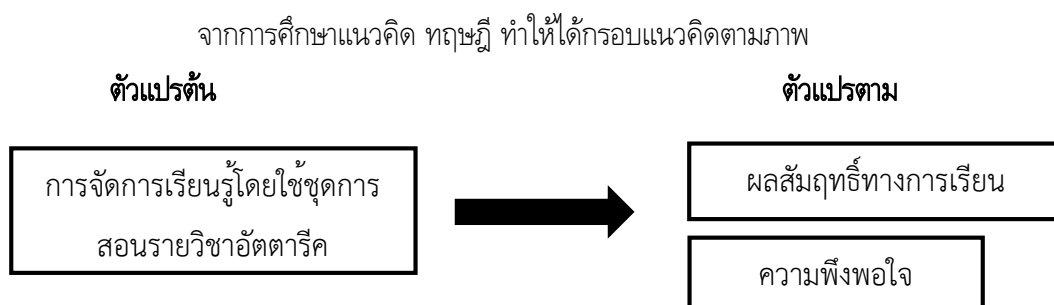
1. ตัรบียะฮ์ หมายถึง การอบรม การขัดเกลาจิตใจ
2. ตะอ์ลีม หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ รวมถึงความรู้ทางศาสนาและความรู้ทางโลก

3. ตะอ์ดีบ หมายถึง การอบรมบ่มนิสัยให้มีคุณธรรม จริยธรรมและมีระเบียบวินัย

Ahmad Farid (2002) ได้ให้ความหมายของการศึกษาอิสลามไว้ว่า การศึกษาอิสลามหมายถึงกระบวนการพัฒนาปัจเจกบุคคล ด้วยหลักการศรัทธาตามแนวทางสะลัฟที่ถูกต้องและความเข้าใจในอิสลามที่บริสุทธิ์ และจริยธรรมที่ดีงาม และการปฏิบัติที่พึงประสงค์ เตรียมพร้อมเพื่อพัฒนาสังคมมุสลิม สังคมสันติสุข หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการศึกษอิสลามหมายถึง กระบวนการฝึกอบรมมนุษย์ตามแนวทางของศอฮาบะห์และอัลสุนนะห์ และเลียนแบบกริยาทำทางและปฏิบัติเหมือนกับที่พวกเขาได้ปฏิบัติ

Abd al-Rahman al-Nahlawi (1999) ได้ให้ความหมายของการศึกษาอิสลามไว้ว่า การศึกษาอิสลามหมายถึง กระบวนการเรียนรู้และสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม กริยามารยาท เพื่อไปสู่ความสำเร็จอย่างมีขั้นตอนของอิสลาม สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษานั้น ต้องการให้มุสลิมทุกคนศึกษาหาความรู้ที่มีประโยชน์ในทุก ๆ เรื่อง เพราะศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยที่อิสลามจะสนับสนุนให้ผู้ที่มีบิอฺในศาสนาอิสลามนั้นต้องศึกษาเพื่อดำเนินชีวิตทั้ง ในโลกนี้และโลกหน้า

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารสามัคคี ที่เรียนวิชาศาสนาประวัติ จำนวน 2 ห้อง ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 1 ห้อง จำนวน 25 คน และสุ่มเข้ากลุ่มควบคุม 1 ห้อง จำนวน 22 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟอา อลลอฮิติน สาระการเรียนรู้ฮัตตารีคแบ่งเป็น 4 ชุด 4 หน่วย ดังนี้

- ก. ชุดการสอนที่ 1 เรื่อง เคาะลีฟะฮ์อุมัยร อัลซิกดิก
- ข. ชุดการสอนที่ 2 เรื่อง เคาะลีฟะฮ์อุมัยร อิบน์อัลค็อฏฏอบ
- ค. ชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เคาะลีฟะฮ์อุมัยร บินอับฟาน
- ง. ชุดการสอนที่ 4 เรื่อง เคาะลีฟะฮ์อุมัยร บินอุมุฏลิบ

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ลอฮิ ดิน สาระการเรียนรู้อัตตาริคโดยใช้ชุดการสอน เป็นแบบปรนัย (Multiple Choices) เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ลอฮิ ดิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3. วิธีสร้างเครื่องมือวิจัย

ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละฟาอ์ อ์ลอฮิ ดิน เป็นสาระการเรียนรู้อัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

3.2 ศึกษาวิธีการสอนสาระอ์ตาริค และศึกษาวิธีเขียนชุดการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนและศึกษาวิธีการเขียน

3.3 ร่างโครงเรื่องให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อนำมาสร้างเป็นชุดการสอน

3.4 นำชุดการสอน และเขียนข้อบรรยายให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ

3.5 นำมาแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

3.6 นำชุดการสอนให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อพิจารณาคุณภาพค่า IOC ของชุดการสอนในด้านเนื้อหาการดำเนินเรื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียน

3.7 วิเคราะห์หาค่า IOC ของชุดการสอน

3.8 นำชุดการสอนไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.9 นำชุดการสอนที่ปรับปรุงแล้วไปให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน อ่านเพื่อตรวจสอบความยากง่ายของภาษา และนำมาปรับปรุงตามความเหมาะสม

3.10 จัดทำชุดการสอนฉบับสมบูรณ์สำหรับใช้ในการวิจัย

4. การดำเนินวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทดสอบก่อนเรียนใช้เวลา 1 ชั่วโมง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ลอฮิ ดิน โดยใช้ชุดการสอน ซึ่งเป็นแบบปรนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 40 ข้อ

4.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนความรู้เรื่อง สี่คุละฟาอ์ลอฮิ ดินโดยใช้ชุดการสอน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 แผน 15 ชั่วโมง

4.3 แบบทดสอบหลังเรียนใช้เวลา 1 ชั่วโมง โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน แต่มีการสลับข้อ

4.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ์ อ์ลอฮิ ดินโดยใช้ชุดการสอน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจตามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน หาโดยใช้สูตร E_1/E_2
- 5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการทดสอบค่าที่
- 5.3 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลการศึกษาดังกล่าวปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารสามัคคี ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

จำนวน (คน)	กระบวนการเรียน			ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน		
	$\bar{X}$	คะแนนเต็ม	E_1	$\bar{X}$	คะแนนเต็ม	E_2
22	16.64	20	83.18	35.82	40	89.55

$$E_1/E_2 = 83.18/89.55$$

จากตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการสอนจากการใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนจำนวน 22 คน พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเรียน (E_1) มีค่าเท่ากับ 83.18 และค่าประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (E_2) มีค่าเท่ากับ 89.55 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการหาผลของค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏผลตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอัลลอฮิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองโดยใช้ t-Test แบบ Dependent

การทดสอบ	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเรียน	30.20	2.16	18.817**	.000
หลังเรียน	34.48	2.87		

** p < .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอ อัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารสามัคคี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาทำการทดสอบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีการหาผลของค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏผลตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ t-Test แบบ Independent

กลุ่มเป้าหมาย	N	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
กลุ่มควบคุม	22	35.82	2.08	2.158*	.036
กลุ่มทดลอง	22	34.48	2.16		

* p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารสามัคคี เพื่อให้ นักเรียนประเมินความพึงพอใจเมื่อเรียนชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารสามัคคี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 22 คน ปรากฏผลตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอ อัลลอฮิ ดิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	เนื้อหาที่มีความน่าสนใจ และเหมาะสม	4.14	0.47	มาก
2	คำสั่ง และคำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย	4.50	0.74	มาก
3	สื่อการสอนสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้	4.05	0.90	มาก
4	เทคนิคการสอนสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้	4.09	1.06	มาก
5	เทคนิคการสอนช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้การทำงานเป็นทีม	3.82	1.01	มาก
6	ระยะเวลาการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.09	0.68	มาก
7	การใช้ภาษาสามารถสื่อความได้ชัดเจน	4.09	1.02	มาก
8	เนื้อเรื่องและคำถามสร้างความสนใจของผู้เรียน	4.27	0.70	มาก
9	นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยชุดการสอน	4.23	0.87	มาก
10	นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.09	0.81	มาก
รวม	4.14	0.34	มาก	

จากตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอน เรื่อง สี่คู่ละฟาอ อัลลอฮิติน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชบุรีสามัคคี โดยนักเรียน จำนวน 22 คน ปรากฏว่า ชุดการสอนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.34 มีระดับความพึงพอใจระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เนื้อหาที่มีความน่าสนใจ และเหมาะสมกับนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับชุดการสอน สื่อการสอนสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้ เนื้อเรื่องและคำถามสร้างความสนใจของผู้เรียนได้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยชุดการสอนตลอดเวลาค่าเฉลี่ย 4.14

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คู่ละฟาอ อัลลอฮิติน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชบุรีสามัคคี โดยใช้ชุดการสอน มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง สี่คู่ละฟาอ อัลลอฮิติน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ชุดการสอน เรื่อง สี่คู่ละฟาอ อัลลอฮิติน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชบุรีสามัคคี ที่มีประสิทธิภาพ 83.18/89.55 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ คุณลักษณะของชุดการสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหา เรื่อง สี่คู่ละฟาอ อัลลอฮิติน อีกทั้งมีแบบทดสอบระหว่างเรียนทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ตามความถนัดและความสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ในแบบรายบุคคลในการเรียนรู้เนื้อหาผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนโดยตรงและทำแบบทดสอบระหว่างบทเรียนที่อยู่ท้ายเรื่องแต่ละเรื่องเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ

สามารถจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวราวัลย์ เพิ่มผล (2562) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สำนวนสุภาษิต คำพังเพยที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียน ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.75/84.86 แสดงให้เห็นว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดี และเยาวลักษณ์ สารโน (2550) ชุดการสอนสี่คุละพาอ อัลลอฮ์ดิโน และชุดการสอนสำนวนสุภาษิตในภาษาไทย มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการถ่ายทอดและแสดงถึงคุณค่าหรือหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งสองชุดการสอนมีเป้าหมายในการเสริมสร้างความเข้าใจในหลักการที่สำคัญ เช่น การบริหารจัดการที่มีความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ และความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาทั้งสองชุด โดยชุดการสอนสี่คุละพาอ อัลลอฮ์ดิโนจะเน้นไปที่การสอนคุณลักษณะของผู้เป็นที่ดี รวมถึงการปกครองที่มีความยุติธรรมตามแบบฉบับของผู้ผู้นำในยุคสมัยนั้น ส่วนชุดการสอนสำนวนสุภาษิตจะเน้นการใช้คำพูดที่สื่อถึงความจริง ความชาญฉลาด หรือบทเรียนชีวิต ซึ่งอาจจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันในการถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรมที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ การเทียบเคียงระหว่างทั้งสองชุดการสอนนี้ จึงแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงในด้านคุณธรรมและค่านิยมที่สำคัญ ซึ่งทั้งสองชุดการสอนสามารถเสริมสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านจริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีในสังคมได้

ศึกษาการใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนนิทานเป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 84.72/91.03 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความคิดเห็นต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และดรฤณี สีหนาท (2563) ศึกษาการพัฒนาชุดการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาไทยหลังใช้ชุดการสอน สูงกว่าก่อนใช้ชุดการสอน และจินตนา เผื่อนงูเหลือม (2551) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ชุดการสอนอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการสอนอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.34/83.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 12 เรื่อง 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเพชรหนองขาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 หลังเรียนด้วยชุดการสอนอ่านจับใจความทั้ง 12 เรื่อง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจเกี่ยวกับคุณลักษณะชุดการสอนอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 และอุไรพร จ้างค์ผล (2557) การพัฒนาชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเฉลี่ย 81.30/81.83 โดยสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ กลุ่มสาระ

การเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมา นั้น มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 เนื่องจากชุดการสอนดังกล่าวมีการออกแบบส่วนนำของบทเรียน เนื้อหา บทเรียน การใช้ภาษา และการออกแบบระบบการเรียนการสอน มีความถูกต้องตามหลักวิชาการสร้างชุดการสอน และมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งมีบัตรเนื้อหา ขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียด ช่วยสื่อความเข้าใจจาก นามธรรมเป็นรูปธรรมได้เป็นอย่างดี มีระบบการตอบสนองทันทีทันใด อีกทั้งนักเรียนยังสามารถเป็นผู้ควบคุม บทเรียนให้ดำเนินไปตามความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดการอยากเรียนรู้และมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาอ อลลอฮิติน สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาออลลอฮิติน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารสามัคคีของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจากของไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2526) และสำนัก ส่งเสริมวิชาการ (2562) ซึ่งแต่ละชุดการสอนประกอบด้วย สื่อการเรียนรู้ บัตรกิจกรรมที่หลากหลาย และ แบบทดสอบท้ายชุดการสอน เพื่อเป็น การฝึกทักษะอีกครั้งหลังเรียนด้วยชุดการสอนในขั้นต่อไป ขั้นประกอบ กิจกรรม โดยการใช้กระบวนการกลุ่ม มีครูเป็นผู้แนะนำการทำกิจกรรม ชุดการสอนมีขั้นตอนที่ให้นักเรียนมีบทบาท สำคัญในการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้ลงมือฝึกเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจโดยครูกอย แนะนำอย่างใกล้ชิด ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ เป็นการให้นักเรียนได้สรุปความรู้ ความเข้าใจ โดยให้ผู้เรียนอภิปราย ร่วมกับครูผู้สอน และขั้นสุดท้าย ขั้นทดสอบหลังเรียน เป็นการให้นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายชุดการสอน เพื่อ ตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีโอกาสนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ด้วยการทำกิจกรรมประเมินตนเองหลังเรียนท้ายชุดการสอน ซึ่งสอดคล้องกับดรุณี สีนหาท (2563) ศึกษาการพัฒนาชุดการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาไทยหลังใช้ชุด การสอนสูงกว่าก่อนใช้ชุดการสอน และจินตนา เผื่อนงูเหลือม (2551) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดย ใช้ชุดการสอนอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการสอน อ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.34/83.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 12 เรื่อง 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเพชรหนองขาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 หลังเรียนด้วยชุดการสอนอ่านจับใจความทั้ง 12 เรื่อง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจเกี่ยวกับคุณลักษณะชุดการสอนอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 พบว่า โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 ทำให้เกิดการยอมรับตามทฤษฎี พัฒนาการของเพียเจต์ (จวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์, 2556) ที่นักเรียนนำประสบการณ์ที่ได้รับการสะสมในการเรียนรู้ เก่าประสมประสานกับความรู้ใหม่ด้วยกัน เกิดการเรียนรู้ได้แม่นยำ มีความสนใจในการเรียน เนื่องจากชุดการสอน เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่หลักสูตรกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการ การเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความสนุกสนาน ได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตลอดจนสร้าง

ประชาธิปไตยภายในกลุ่ม ส่งผลให้นักเรียนที่เรียนอ่อนสามารถเรียนได้ดีขึ้น และนักเรียนที่เรียนเก่งก็สามารถช่วยเหลือหรือถ่ายทอดความรู้ของตนเองแก่เพื่อนได้ ซึ่งเป็นการทบทวนความรู้ของเขาไปในตัว

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คู่ละฟาอ์ อัลลอฮิติน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารสามัคคี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนเรื่อง สี่คู่ละฟาอ์ อัลลอฮิติน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาลินี ดีอุ่น (2558) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนคำไทยของนักเรียนปกาเกอะญอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและใช้ชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำไทยของนักเรียนปกาเกอะญอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 2) เพื่อศึกษาทักษะการอ่านและเขียนคำไทยของนักเรียนปกาเกอะญอชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนบ้านแม่ลายเหนือ ตำบลบ่อหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวิจัยเชิง ในการวิจัยครั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้ชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนคำไทยของนักเรียนปกาเกอะญอ จำนวน 2 ชุด ได้แก่ ชุดการสอนเรื่อง สระเปลี่ยนรูป และชุดการสอนเรื่อง สระลดรูป ใช้เวลาในการสอน 17 ชั่วโมง 2) หลังจากนักเรียนเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนคำของนักเรียนปกาเกอะญอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนมีทักษะการอ่านและเขียนคำที่ดีขึ้นโดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนต่างกันที่ร้อยละ 47.55 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 25 ทุกคน และจิตอนงค์ ไทยกรรณ์ (2557) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการสร้างชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง อาหารและสารอาหารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง อาหารและสารอาหารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชาวไทยภูเขาที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ่อสี่เหลี่ยมวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างชุดการสอน เรื่อง อาหารและสารอาหารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าชุดการสอนที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมานั้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนชุดที่ 1 ของนักเรียนทุกคนเท่ากับ 32.83 หรือ 91.20% และนักเรียน จำนวน 83.89% สามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่วัตถุประสงค์แต่ละข้อกำหนดไว้ นั่นคือชุดการสอน สำหรับเป้าหมายที่ 1 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.20/83.89 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนชุดที่ 2 ของนักเรียนทุกคนเท่ากับ 34.60 หรือ 91.05% และนักเรียนจำนวน 90.48% สามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่วัตถุประสงค์แต่ละข้อกำหนดไว้ นั่นคือชุดการสอน สำหรับเป้าหมายที่ 2 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.05/90.48 และเมื่อนำค่าประสิทธิภาพของชุดการสอน สำหรับเป้าหมายที่ 1 และเป้าหมายที่ 2 ไปหาค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 91.13/87.16 ซึ่งถือได้ว่าชุดการสอนนี้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ขณะเรียนโดยใช้ชุดการสอน พบว่า นักเรียนแสดงความสนใจเมื่อครั้งได้เห็นแถบข้อความ ภาพประกอบการสอนที่หลากหลาย นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับครูเมื่อครูถามคำถาม นักเรียนมีความตื่นตัว กระตือรือร้น สนุกสนานเมื่อได้เล่นเกมและทำกิจกรรมการเรียนการสอน และนักเรียนทำแบบทดสอบต่าง ๆ ด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจ นอกจากนี้ผู้ศึกษา

สังเกตพบว่านักเรียนจะแสดงท่าทางดีใจอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเล่นเกมแล้วเป็นผู้ชนะหรือเมื่อตอบคำถามได้ถูกต้อง แต่ถ้านักเรียนตอบคำถามผิด นักเรียนจะตั้งใจฟังคำอธิบายถึงเหตุผลที่ตอบผิดและสามารถตอบคำถามนั้นอีกครั้งได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของทุกคนในกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดการสอน ซึ่งได้ทำก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีต่อการสอนโดยใช้ชุดการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญสรุปว่า วิธีการสอนด้วยชุดการสอนดีกว่าการสอนแบบธรรมดา

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้ชุดการสอนเรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮฺซิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาออัลลอฮฺซิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารวัด คี ปรากฏผลว่า ชุดการสอน มีระดับความพึงพอใจระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เนื้อหาบทเรียนมีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน การอธิบายเนื้อหาของบทเรียนมีความเหมาะสม บทเรียนทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดี นักเรียนพอใจในผลการเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอน เพราะสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองนักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยชุดการสอน นักเรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยชุดการสอน นักเรียนชอบเรียนด้วยชุดการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยชุดการสอนตลอดเวลา ค่าเฉลี่ย 4.10 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา เพ็ญนุเหล็ก (2551) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอนอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลวิจัยพบว่าความพึงพอใจเกี่ยวกับคุณลักษณะชุดการสอนอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 และยาวลักษณ์ สารโน (2550) ศึกษาการใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากการเรียนด้วยชุดการสอน นักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ง่าย มีบรรยากาศในการเรียนที่สนุกสนาน ประกอบกับการให้แรงเสริมระหว่างเรียนในการทำกิจกรรมท้ายบท ทำให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียน มีความกระตือรือร้น นอกจากนี้แล้วการเรียนด้วยชุดการสอนยังตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ นักเรียนแต่ละคนจะเรียนช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับพื้นฐานความสามารถของนักเรียนเอง ทำให้นักเรียนที่เรียนเก่งไม่ต้องรอเพื่อน และนักเรียนที่เรียนอ่อนไม่ต้องกังวลใจว่าจะเรียนไม่ทันเพื่อนและนักเรียนยังสามารถทบทวนบทเรียนได้ตามต้องการ

สรุปผล

จากการพัฒนาและการใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอ อัลลอฮฺซิน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละพาอ อัลลอฮฺซิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราชวรวิหารวัด คีมีประสิทธิภาพ 83.18/89.55 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาอ อัลลอฮิดีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศิริราษฎร์สามัคคี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาออัลลอฮิดีน (กลุ่มทดลอง) สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้ชุดการสอน เรื่อง สี่คุละฟาออัลลอฮิดีน นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน เป็นการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดในการสร้างความเข้าใจเนื้อหาสาระ ดังนั้น ครูผู้สอนควรตรวจชิ้นงานและให้ข้อเสนอแนะเพื่อช่วยให้ได้นักเรียนพัฒนาตนเองต่อไป

1.2 ครูผู้สอนควรแนะนำรูปแบบของชุดการสอนไปใช้กับข้อมูลต่าง ๆ โดยให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ชุดการสอน ทั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนรู้จักการใช้ชุดการสอนในการนำเสนอองค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 การสร้างชุดการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรายวิชาอัตตารีค ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนที่ให้ความสนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนต่อทักษะด้านอื่น ๆ เช่น การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร่วมกับการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้ชุดการสอนเรื่อง เหตุการณ์สำคัญสมัยคุละฟาออัลลอฮิดีน ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การคิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการเพิ่มความคงทนในการเรียนรู้ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษานำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ซึ่งควรเพิ่มระยะเวลาของการวิจัย และนำผลที่ได้ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป โดยอาจมีการผสมผสานกับวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่นด้วย

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน กับนักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านอื่น ๆ เช่น ห้องเรียน เพศ ระดับชั้น และความถนัดทางภาษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับที่ 3.116 ตอน 74 วันที่ 22 กรกฎาคม 2553. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษมณฑ์ วัฒนธรรณ. (2554). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- จิตอนงค์ ไทยกรณ. (2557). *การสร้างชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง อาหารและสารอาหารสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จินตนา เพื่อนงูเหลือม. (2551). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการสอนอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์. (2556). *จิตวิทยาการอ่าน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ชาร์อักษร จำกัด.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2526). *การบริหารสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ดร.ณีส หินนาท. (2563). *การพัฒนาชุดการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เยาวลักษณ์ สารโน. (2550). *การใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วรวัลย์ เพิ่มผล. (2562). *การศึกษามลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง สำนวนสุภาษิต คำพังเพย ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วิลาสินี ดีอ่อน. (2558). *การใช้ชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียน ปกาศะณูอ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักส่งเสริมวิชาการ. (2562). *การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิชาการ.
- อุไรพร จานงค์ผล. (2557). *การพัฒนาชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาต่างประเทศ

Abd al-Rahman al-Nahlawiy. (1999). *Usul al-Tarbiyyah al-Islamiyyah Wa Asalibiha*. Beirut: Dar Al-Fiq.

Ahmad Farid. (2004). *Al-Tarbiyyah ala Manhaj Ahl al-Sunnah wa al-Jamaaah*. Riyadh: Dar al Taiyyibah lial-Nashr wa al-Tauzia.

Ibn Manzur, Abu al-Fadl Jamal al-Din Ibn Mukram. (1990). *Lisan al-Arab*. Bairut: Dar al-Sadir.

การจัดการเรียนรู้รายวิชาอัตตัจญ์วิด โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์
สำหรับชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4

The Learning Management on at-Tajweed Subjects by Using Jigsaw Technique
for Primary Islamic Studies Stage Students, Year 4

ซูไลมาน อิสมาแอ¹ อิสมาแอ สนิ¹ อับดุลรอแมะ สุหลง¹

Sulaiman Ismaae,¹ Ismaae Seni,¹ Abdulramae Sulong¹

(Received: Jan 30, 2024; Revised: Nov 28 2024; Accepted: Dec 20, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนแบบปกติ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 โรงเรียนดาราวีทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้อง นักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4/2 จำนวน 36 คน เป็นกลุ่มทดลอง และนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4/1 จำนวน 36 คน เป็นกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์ รายวิชาอัตตัจญ์วิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่าง Dependent samples t-Test และ Independent samples t-Test. ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัตตัจญ์วิดก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัตตัจญ์วิดของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.54.

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ รายวิชาอัตตัจญ์วิด เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์

¹สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

¹Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University (Corresponding author /

Email : 736496013@yru.ac.th)

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) To compare the learning outcomes before and after using the Jigsaw technique for 4th year Islamic Studies students, 2) To compare the learning outcomes using the Jigsaw technique with traditional teaching methods before and after for 4th year Islamic Studies students, and 3) To assess student satisfaction with the Jigsaw learning management plan for 4th year Islamic Studies students. The research sample consists of 2 groups, with 36 students in the experimental group and 36 students in the control group. The research tools used include 1) The academic performance measurement test 2) The student satisfaction assessment using the Jigsaw learning technique for Al-Tajweed subject. The statistical analysis used includes percentages, means, standard deviations, and T-tests for comparing differences, both dependent and independent. The results of this research were as follows 1) The learning outcomes for the Al-Tajweed subject before and after using the Jigsaw technique for the experimental group of students were significantly higher after learning, with a statistical significance level of 0.01 . 2) The learning outcomes for the Al-Tajweed subject after using the Jigsaw technique were significantly higher for the experimental group compared to the control group, with a statistical significance level of 0.01 . 3) Overall, student satisfaction with the Jigsaw learning technique was very high, with an average satisfaction level of 4.54.

Keywords: *The Learning Management, At-Tajweed Subjects, Jigsaw Teaching Techniques.*

บทนำ

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถแล้ว ยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีศรัทธามั่นต่ออัลลอฮ์ ซ.บ. มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัด ศ.ล. มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุ และสังคม ก่อให้สันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า มีเนื้อหาประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ อัลกุรอาน อัลหะดีษ อัลอะกีดะฮ์ อัลฟิคว์ อัลตารีค อัลอัคลาก ภาษาอาหรับ และภาษามลายู ที่เน้นการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด คุณธรรม จริยธรรม ให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิม และมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลามตลอดจนจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระดับที่สูงขึ้นในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระและมาตรฐานสาระอัลกุรอาน ชั้นนักเรียนอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 4 ไว้ว่า เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักการอ่าน และหลักการอธิบายอัลกุรอาน สามารถท่องจำ อธิบายและ นำไปใช้ในการดำเนินชีวิต (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

ในยุคปัจจุบันจะเห็นว่านักเรียนอ่านอัลกุรอานไม่ได้ มีมากขึ้นและไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนอัลกุรอาน ทำให้มีปัญหาการอ่านอัลกุรอานที่ผิดตามหลักการอ่านตัจญวีดเกิดขึ้นอยู่เสมอ ทั้งนี้บวกกับนักเรียนไม่ชอบเรียนอัลกุรอานเพราะคิดว่าเรียนวิชาตัจญวีดนั้นยากต้องมีหลักการที่ยุ่งยากทำให้พวกเขาไม่กล้าที่จะเผชิญหน้าเข้าสู่การเรียนการสอนตัจญวีดแบบจริงจัง ๆ จัง ๆ ทำให้ปัญหาการอ่านอัลกุรอานที่ไม่ถูกต้องนั้นไม่หายไป (ฮัสnulเลาะห์ เชมมี, 2560) เช่นเดียวกับผลการสังเกตการเรียนของนักเรียนและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาตัจญวีดสาระอัลกุรอาน ภาคที่เรียน 1 ปีการศึกษา 2565 อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยคิดเป็นร้อยละ 45.97 ของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนดาราวิทยา ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนอ่านอัลกุรอานไม่ถูกต้องตามหลักการอ่านอัลตัจญวีด ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนไม่ตั้งใจเรียนเล่นในขณะที่ครูสอนและที่สำคัญไม่สนใจฟังในขณะที่ครูกำลังอธิบายเกี่ยวกับการอ่านตามหลักตัจญวีด วิธีการออกเสียงให้ฟัง และปัญหาที่เห็นได้ชัดของนักเรียนที่อ่านกุรอานแบบผิด ๆ ถูก ๆ จากประสบการณ์สอนที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนคิดว่ารายวิชาอัลตัจญวีดนั้นมีความยากและมีความละเอียดอ่อนต้องฝึกอ่านให้ถูกต้องตามหลักการที่ละคนต่อหน้าครูทำให้นักเรียนรู้สึกไม่สนุกเบื่อกับวิธีการสอนแบบเดิม ๆ จะเห็นได้ว่านักเรียนไม่ค่อยตื่นตัวกับรูปแบบการสอนแบบนั่งฟังครูอ่านให้ฟัง และให้อ่านออกเสียงทีละคนผ่านกระดานดำโดยไม่มีสื่อหรือกิจกรรมที่หลากหลาย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยแก้ปัญหาด้วยหลากหลายวิธีแต่การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอร์เป็นเทคนิควิธีการหนึ่งที่น่าสนใจการเรียนรู้โดยผ่านความเข้าใจ ซึ่งเป็นลักษณะโดยรวมเด่นชัดของสิ่งต่าง ๆ ซึ่ง ทิศนา แหมมณี (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนแบบร่วมมือถือเป็นการเรียนที่แพร่หลายมากและมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนของนักเรียน การเรียนแบบร่วมมือ คือ การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน เป็นการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขันกัน ซึ่งจะต้องอาศัยหลักพึ่งพากันมีปฏิสัมพันธ์กันมีทักษะทางสังคม มีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มและต้องมีผลสัมฤทธิ์ที่สามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนแบบจิกซอร์นับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือแบบหนึ่งที่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนใช้แนวความคิดเชื่อมโยงความรู้โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ทุกกลุ่ม จะได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเดียวกัน ผู้สอนจะแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่จะให้ผู้เรียนออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับสมาชิกแต่ละกลุ่มและมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาคนละหัวข้อ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ตนได้รับมอบหมายให้กลุ่มสมาชิกต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกันก็จะทำการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน จากนั้นผู้เรียนแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ อธิบายความรู้เนื้อหาสาระที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟังเพื่อให้เพื่อนสมาชิกทั้งกลุ่มได้รู้เนื้อหาสาระทุกหัวข้อย่อย และเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระทั้งเรื่องการสอนโดยใช้เทคนิคจิกซอร์นั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ดังงานวิจัยของแมททิง และ แวนซิคเคิล (Mattingly & Vansickle, 1991) ได้ทำการวิจัยการเรียนแบบ ร่วมมือจิกซอร์ 2) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษา โดยได้ทำการศึกษาวิจัยกับนักเรียน ระดับ 9 จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มนักเรียนจำนวน 23 คน ให้ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบ ร่วมมือ (จิกซอร์ 2) และกลุ่มนักเรียนอีก 22 คน ให้ได้รับการสอนแบบดั้งเดิม ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่ เรียนแบบจิกซอร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบดั้งเดิมอย่างมี

นัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับยูนีซี เจมะ ดวมณี จงรักษ์ และชิดชนก เชิงเชาว์ (2561) ได้ทำการศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ที่มีต่อผลการคิดเชิงวิจารณ์ญาณวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ มีการคิดเชิงวิจารณ์ญาณวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัตตัจญ์วิตของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4/2 ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษากิจกรรการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและพัฒนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ เรียนรู้ด้วยความสุขและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนแบบปกติระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์สำหรับนักเรียนอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านผู้เรียน
 - 1.1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ และผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านอัลกุรอานได้อย่างถูกต้อง
 - 1.2 มีความเข้าใจต่อหลักการอ่านอัลกุรอานตามหลักการอ่านอัตตัจญ์วิตที่ดีขึ้นหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์
2. ด้านผู้สอน
 - 2.1 ได้พัฒนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัตตัจญ์วิต โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4
 - 2.2 ได้แนวทางในการพัฒนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาอัตตัจญ์วิต สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4

บททวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดวิจัย

1. เทคนิคจิ๊กซอว์

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายของเทคนิคจิ๊กซอว์ ไว้ดังนี้ สไตน์บริงค์ และสตาล (Steinbrink; & Stahl. 1994) ได้กล่าวว่า การเรียนร่วมมือแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นรูปแบบของการเรียนร่วมมือแบบหนึ่ง ลักษณะของการเรียนร่วมมือแบบจิ๊กซอว์จะจัดนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มหนึ่งจะมีนักเรียน 6 คน มีระดับความรู้แตกต่างกันสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะถูกกำหนดให้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ในหัวข้อที่ต่างกันแล้วทุกคนจะกลับมาที่กลุ่มของตน เพื่ออธิบายให้เพื่อนฟังถึงสิ่งที่ตนได้ไปเรียนมาพร้อมกับสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ

เสาวเพ็ญ บุญประสพ (2553) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนแบ่งจำนวนนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยเท่ากับจำนวนหัวข้อย่อยของเนื้อหาที่จะให้เรียนรู้ โดยที่ทุกกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเดียวกัน ผู้เรียนของแต่ละกลุ่มจะศึกษาค้นคว้าคนละหัวข้อเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ผู้เรียนต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกันก็จะทำการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน จากนั้นผู้เรียนแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญอธิบายความรู้ เนื้อหาสาระที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟังเพื่อนสมาชิกทั้งกลุ่มได้รู้เนื้อหาสาระครบทุกหัวข้อย่อยและเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระทั้งเรื่องพร้อม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ คือการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยแนวคิดการต่อภาพ โดยนักเรียนในห้องเรียนจะถูกแบ่งเป็นกลุ่มโดยละความสามารถ สมาชิกแต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อคนละหนึ่งหัวข้อ นักเรียนที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อเดียวกันจากแต่ละกลุ่มจะรวมกลุ่มกัน แล้วช่วยกันหาความเข้าใจหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย และวางแผนในการกลับไปสอนเพื่อนในกลุ่ม และอธิบายเรื่องที่ได้ศึกษาให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

2. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์

ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม โดยละความสามารถ เก่ง ปานกลางและอ่อน แบ่งกลุ่ม 4-5 คน เรียกว่า กลุ่มบ้าน แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเหมือนกันทุกกลุ่ม โดยมีหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม สมาชิกแบ่งเนื้อหา คนละหัวข้อ แล้วนำเนื้อหาที่ตนเองได้รับไปศึกษาร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นที่ได้เนื้อหาเหมือนกัน เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนกลับมาที่กลุ่มบ้านกลุ่มเดิม เพื่ออธิบายความรู้ให้เพื่อนในกลุ่มเข้าใจ เมื่อจบบทเรียนจะมีการทดสอบรายบุคคลแล้วนำคะแนนของสมาชิกในกลุ่มบ้านมารวมกัน กลุ่มใดได้คะแนนรวมสูงสุด ครุมีการเสริมแรงด้วยรางวัลหรือกล่าวชมเชย ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้เป็น 6 ขั้นตอน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์

ขั้นที่	เนื้อหาในแต่ละขั้น
ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน	ครูแจ้งเรื่องที่จะเรียนให้นักเรียนทราบ และให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยก่อนเรียน หลังจากนั้นจะเป็นการที่ครูทบทวนความรู้ที่จำเป็นในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน
ขั้นที่ 2 ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ครูแจกเอกสารและสื่อประกอบการเรียนให้นักเรียนแต่ละกลุ่มบ้าน (Home Group) เพื่อให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มแบ่งเนื้อหาที่ต้องรับผิดชอบ
ขั้นที่ 3 ขั้นศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้	สมาชิกในกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่มที่ได้หัวข้อเดียวกันมาเข้ากลุ่มกันเพื่อศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหัวข้อที่ตนได้รับในกลุ่มใหม่ หรือเรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) และช่วยกันศึกษาหัวข้อที่ได้รับมอบหมายช่วยกันทำใบงาน พร้อมกับวางแผนกับสมาชิกภายในกลุ่มไปถ่ายทอดความรู้ที่ได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มบ้านของตน
ขั้นที่ 4 ขั้นการถ่ายทอดความรู้และสรุป	ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มแยกย้ายกลับมายังกลุ่มบ้านของตน และผลัดกันอธิบายเนื้อหาของหัวข้อย่อยที่ตนได้ศึกษาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยอธิบายวิธีการแก้ไขที่ได้สรุปมาให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มบ้านของตนได้เรียนรู้โดยใช้ใบงานที่ทำในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และสมาชิกทุกคนในกลุ่มบ้านช่วยกันทำแบบฝึกหัดรวมทุกหัวข้อย่อย พร้อมบันทึกความรู้ที่ได้จากการเรียนในคาบนี้ลงในใบบันทึกความรู้ส่งครู
ขั้นที่ 5 ขั้นทดสอบความรู้	จะเป็นการที่นักเรียนแต่ละคนทดสอบความรู้หลังเรียนโดยการทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งจะนำคะแนนของนักเรียนแต่ละคนมารวมกัน แล้วหาคะแนนเฉลี่ยเพื่อเป็นคะแนนกลุ่มซึ่งกลุ่มที่มีคะแนนสูงสุดจะได้รางวัลตามที่ตกลงกันไว้
ขั้นที่ 6 ขั้นมอบรางวัล	ครูมอบรางวัลให้คำชมเชยให้กลุ่มที่ได้คะแนนรวมสูงสุด

3. ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์

จากการศึกษาประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ นักวิชาการศึกษานำเสนอไว้ ดังนี้
 เอรอนสัน (Aronson; et al. 1978) ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์กับหลาย ๆ ชั้นเรียน เป็นเวลา 6 สัปดาห์ เพื่อเปรียบเทียบระหว่างชั้นเรียนที่ใช้การเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์กับชั้นเรียนอื่นที่เก่ง ๆ และมีครูเก่ง ๆ สอน ซึ่งผลที่ได้มีดังนี้

1. นักเรียนในชั้นเรียนที่เรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เริ่มมีการยอมรับเพื่อนร่วมกลุ่มมากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ในห้องเดียวกัน
2. ทั้งนักเรียนเชื้อสายสเปนและกลุ่มผิวดำ เริ่มจะชอบโรงเรียนมากขึ้น (หรือเกลียดน้อยลง) กว่าพวกที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนเก่งๆ
3. นักเรียนในกลุ่มการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์มีการยอมรับซึ่งกันและกันมากขึ้นกว่ากลุ่มชั้นเรียนเก่งๆ

4. นักเรียนในกลุ่มการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์มีองค์ความรู้มากกว่าหรือเท่ากับนักเรียนในชั้นเรียนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขณะที่พวกเขาสงสัยสงสัยกันได้ดีพอๆกัน ในทั้ง 2 ชั้นเรียนกลุ่มผิวดำและพวกอเมริกันเชื้อสายสเปนในโรงเรียนต่อต้านการเหยียดสีผิวในชั้นเรียนแบบจิ๊กซอว์มีการแสดงออกที่ดีกว่าในชั้นเรียนอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญ

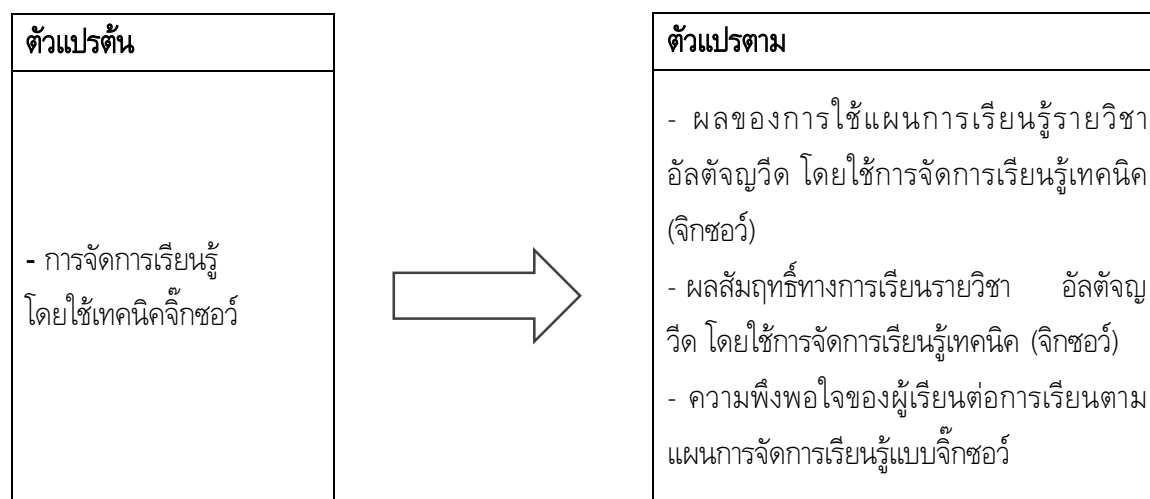
5. นักเรียนในกลุ่มการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์มีการร่วมมือกันมากกว่าและยอมรับว่าเพื่อนเป็นแหล่งความรู้มากกว่ากลุ่มนักเรียนในชั้นเรียนอื่นๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ มีประโยชน์ในหลากหลายด้าน เช่น การทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น และยังทำให้นักเรียนที่ไม่ค่อยเข้าใจในวิชาอัลตัจญูวุด สามารถที่จะเข้าใจได้ง่ายเพราะ เป็นการทํางานภายในกลุ่ม จะมีนักเรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน สามารถที่จะช่วยให้นักเรียนที่มีความรู้เท่า ๆ กันภายในกลุ่ม ซึ่งจะมีส่วนตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอน และทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล ได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการอ่านได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลตัจญูวุด โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 ดังภาพที่

ภาพที่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขอบเขตวิจัย

1.1 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากรที่ผู้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 โรงเรียนดาราวิทยา อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 199 คน จากจำนวน 6 ห้อง

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 โรงเรียนดาราวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้อง ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มด้วยวิธีการจับฉลากโดยเขียนฉลากห้องเรียนใส่ลงในกล่องแล้วจับฉลากขึ้นมา ปรากฏว่านักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 ห้องนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4/2 จำนวน 36 คน เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ และนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 ห้องนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4/1 จำนวน 36 คน เป็นกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลตัจญีดีด โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 คือ เนื้อหารายวิชาอัลตัจญีดีด ชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 8 เรื่อง รวมทั้งหมด 16 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

- ก. ความหมายของหุจุมและหลักการอ่านหุจุมนูนสากินะฮ์และตันวิน
- ข. หลักการอ่านหุจุมอิคฟาอ (الإخفاء)
- ค. หลักการอ่านหุจุมอิดฆอม (الإدغام)
- ง. หลักการอ่านหุจุมอิดฆอมบิลาฮุนนะฮ์ (الإدغام بلاغنة)
- จ. หลักการอ่านหุจุมอิดฆอมมาอัลฮุนนะฮ์ (الإدغام مع الغنة)
- ฉ. หลักการอ่านหุจุมอิกลาบ (الإقلاب)
- ช. หลักการอ่านหุจุมอิซฮาร (الإظهار)
- ซ. หลักการอ่านหุจุมกีอลกอละฮ์ (القلقلة)

1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

1.3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์

1.3.2 ตัวแปรตาม

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลตัจญีดีดที่ได้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์
- ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 รายวิชาอัลตัจญีดีด ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์รายวิชาอัลตัจญีดีด จำนวน 10 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาอัลตัจญีดีด สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

3.1.1 ศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 รายวิชาอัลตั้ญญิดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและการวัดประเมินผล

3.1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1.3 วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาอัลตั้ญญิด ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดจำนวนข้อสอบที่ต้องการวัดให้ครอบคลุม

3.1.4 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญได้ระบุไว้

3.1.5 ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00

3.1.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการประเมินแล้ว จำนวน 40 ข้อ ทดลองใช้ (Try Out) แล้วนำแบบทดสอบมาตรวจสอบคำตอบโดยให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้คะแนน 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบเกิน 1 คำตอบ ปรากฏว่าแบบทดสอบ 40 ข้อ ผลที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1.0 ถือว่า แบบทดสอบมีความสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้งหมด 40 ข้อ

3.1.7 นำข้อสอบทั้ง 40 ข้อ มาวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป โดยค่าความยากง่ายมีค่าอยู่ระหว่าง 0.40-0.78 จากนั้นทำการตัดข้อสอบทั้งจำนวน 10 ข้อ เนื่องจากไม่เข้าเกณฑ์

3.1.8 นำแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ครอบคลุมเนื้อหาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ , 2553) นำข้อสอบในส่วนที่เลือกไว้ จำนวน 40 ข้อ ไปหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.84 แสดงว่าแบบวัดผลสัมฤทธิ์มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ดี

3.1.9 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนหลังเรียนรายวิชาอัลตั้ญญิดโดยใช้เทคนิคจิกซอร์

3.2 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลตั้ญญิดโดยใช้การเรียนรู้เทคนิคจิกซอร์

3.2.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบวัดความพึงพอใจจากหนังสือการวิจัยเบื้องต้น

3.2.2 ร่างแบบวัดความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

3.2.3 นำแบบวัดความพึงพอใจเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความชัดเจนของข้อความและภาษา

3.2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดความพึงพอใจตามข้อเสนอแนะ

3.2.5 นำแบบวัดความพึงพอใจมาตรวจให้คะแนนและหาค่า IOC

3.2.6 พิมพ์แบบวัดความพึงพอใจแบบสมบูรณเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการ เก็บ

ข้อมูล

4. การดำเนินวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลตัจญ์วีดโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษา
ตอนต้นปีที่ 4 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และมีการทดสอบก่อนเรียนและ
หลังเรียน มีลักษณะการทดลอง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยทดลอง

กลุ่ม	Pretest	Treatment	Post-Test
E	T1	X	T2
C	T3	~X	T4

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการวิจัย

E	แทน	กลุ่มทดลอง ใช้แผนการจัดการเรียนรายวิชาอัลตัจญ์วีดโดยใช้เทคนิคจิกซอร์
T1	แทน	แบบทดสอบก่อนเรียน (กลุ่มทดลอง)
T2	แทน	แบบทดสอบหลังเรียน (กลุ่มทดลอง)
C	แทน	กลุ่มควบคุม ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
T3	แทน	แบบทดสอบก่อนเรียน (กลุ่มควบคุม)
T4	แทน	แบบทดสอบหลังเรียน (กลุ่มควบคุม)
X	แทน	แผนการจัดการเรียนรายวิชาอัลตัจญ์วีด โดยใช้เทคนิคจิกซอร์
~X	แทน	แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

5. วิธีการทดลอง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม โดยละความสามารถ เก่ง ปานกลางและอ่อน แบ่งกลุ่ม 4-5
คน เรียกว่า กลุ่มบ้าน แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเหมือนกันทุกกลุ่ม โดยมีหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวน
สมาชิกในแต่ละกลุ่ม สมาชิกแบ่งเนื้อหา คนละหัวข้อ แล้วนำเนื้อหาที่ตนเองได้รับไปศึกษาร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นที่
ได้เนื้อหาเหมือนกัน เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนกลับมาที่กลุ่มบ้านกลุ่มเดิม เพื่อ
อธิบายความรู้ให้เพื่อนในกลุ่มเข้าใจ เมื่อจบบทเรียนจะมีการทดสอบรายบุคคลแล้วนำคะแนนของสมาชิกในกลุ่มบ้าน
มารวมกัน กลุ่มใดได้คะแนนรวมสูงสุด ครูจะมีการเสริมแรงด้วยรางวัลหรือกล่าวชมเชย ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้เป็น 6
ขั้นตอน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์

ขั้นที่	เนื้อหาในแต่ละขั้น
ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน	ครูแจ้งเรื่องที่จะเรียนให้นักเรียนทราบ และให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยก่อนเรียน หลังจากนั้นจะเป็นการที่ครูทบทวนความรู้ที่จำเป็นในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน
ขั้นที่ 2 ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ครูแจกเอกสารและสื่อประกอบการเรียนให้นักเรียนแต่ละกลุ่มบ้าน (Home Group) เพื่อให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มแบ่งเนื้อหาที่ต้องรับผิดชอบ
ขั้นที่ 3 ขั้นศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้	สมาชิกในกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่มที่ได้หัวข้อเดียวกันมาเข้ากลุ่มกันเพื่อศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหัวข้อที่ตนได้รับในกลุ่มใหม่ หรือเรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) และช่วยกันศึกษาหัวข้อที่ได้รับมอบหมายช่วยกันทำใบงาน พร้อมกับวางแผนกับสมาชิกภายในกลุ่มไปถ่ายทอดความรู้ที่ได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มบ้านของตน
ขั้นที่ 4 ขั้นการถ่ายทอดความรู้และสรุป	ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มแยกย้ายกลับมายังกลุ่มบ้านของตน และผลัดกันอธิบายเนื้อหาของหัวข้อย่อยที่ตนได้ศึกษาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยอธิบายวิธีการแก้ไขที่ได้สรุปมาให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มบ้านของตนได้เรียนรู้โดยใช้ใบงานที่ทำในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และสมาชิกทุกคนในกลุ่มบ้านช่วยกันทำแบบฝึกหัดรวมทุกหัวข้อย่อย พร้อมบันทึกความรู้ที่ได้จากการเรียนในคาบนี้ลงในใบบันทึกความรู้ส่งครู
ขั้นที่ 5 ขั้นทดสอบความรู้	จะเป็นการที่นักเรียนแต่ละคนทดสอบความรู้หลังเรียนโดยการทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งจะนำคะแนนของนักเรียนแต่ละคนมารวมกัน แล้วหาคะแนนเฉลี่ยเพื่อเป็นคะแนนกลุ่มซึ่งกลุ่มที่มีคะแนนสูงสุดจะได้รางวัลตามที่ตกลงกันไว้
ขั้นที่ 6 ขั้นมอบรางวัล	ครูมอบรางวัลให้คำชมเชยให้กลุ่มที่ได้คะแนนรวมสูงสุด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Dependent samples t-Test

6.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนแบบปกติระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ independent samples t-Test

6.3 ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัตตัจญ์วิดโดยใช้การเรียนรู้เทคนิคจิกซอร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย Dependent samples t-Test

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการเรียนรู้เทคนิคจิกซอร์ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วย Dependent samples t-Test

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	36	40	21.92	2.38	54.87**	.000
หลังเรียน	36	40	34.53	2.15		

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัตตัจญ์วิดโดยใช้การเรียนรู้เทคนิคจิกซอร์ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 21.92 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2.38 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 34.53 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.15 จะเห็นว่า ค่า t-Test เท่ากับ 54.87 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคจิกซอร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการเรียนโดยใช้เทคนิคจิกซอร์กับการสอนแบบปกติระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่า t-Test แบบ Independent (กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม) ผลการศึกษาดังปรากฏใน ตารางที่ 5-6

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิกซอร์กับการสอนแบบปกติ

วิธีการจัดการเรียนรู้	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียนเทคนิคจิกซอร์	36	40	19.61	2.65	1.74
ก่อนเรียนการสอนแบบปกติ	36	40	20.47	2.77	

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนรายวิชาอัตตัจญ์วิด ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติก่อนเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนแบบปกติ

วิธีการจัดการเรียนรู้	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
หลังเรียนเทคนิคจิ๊กซอว์	36	40	34.19	2.09	33.42**	.000
หลังเรียนการสอนแบบปกติ	36	40	22.03	2.66		

จากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างไรวิชาอัลตัจญีวีดโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 34.19 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.09 ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียนรู้แบบปกติมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 22.03 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.66 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างไรวิชาอัลตัจญีวีด โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์ สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4

ตารางที่ 7 ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 (n = 15)

ข้อ	ข้อความถาม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1	คำชี้แจงในการทำกิจกรรมการเรียนรู้มีความเข้าใจได้ง่าย	4.50	0.51	มาก
2	นักเรียนสามารถทำงานตามขั้นตอนของการทำกิจกรรมจนสำเร็จ	4.61	0.55	มากที่สุด
3	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ	4.31	0.47	มาก
4	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กล้าแสดงออกมากขึ้น	4.53	0.65	มากที่สุด
5	เนื้อหามีความเหมาะสม และไม่ยากเกินไป	4.53	0.51	มากที่สุด
6	นักเรียนสามารถศึกษาและทำกิจกรรมได้ตามเวลาที่กำหนด	4.72	0.45	มากที่สุด
7	บรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียนมีความสนุกสนาน	4.36	0.49	มาก
8	นักเรียนสามารถสรุปใจความสำคัญได้จากการทำกิจกรรม	4.36	0.54	มาก
9	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	4.75	0.44	มากที่สุด
10	นักเรียนมีความสนุก ไม่เบื่อหน่ายต่อการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์	4.69	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม		4.54	0.14	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 นักเรียนมีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.75 และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นที่ได้ทำการจัดเรียงลำดับ จากความพึงพอใจสูงสุดไปหาความพึงพอใจต่ำสุด พบว่า ประเด็นที่นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุด คือ การจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย และประเด็นที่มีความพึงพอใจต่ำสุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็น 5.00 และ 4.30 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้รายวิชาอัตตัจญ์วีดโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัตตัจญ์วีดโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์สามารถเพิ่มความรู้ให้กับนักเรียนมากขึ้นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักวิชาการตามที่ได้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร มีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินความถูกต้องสมบูรณ์ และในส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะผู้วิจัยก็ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนดำเนินการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552) ได้กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ที่เน้นให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเหมือนกับการอยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่งซึ่งการทำงานแบบร่วมมือจะสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์นี้ยังมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Theory) ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกัน ร่วมกันคิด แก้ปัญหา ได้ลงมือกระทำ ค้นคว้าด้วยตนเองจนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน และสร้างผลงานเป็นความสำเร็จของกลุ่ม สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2552) ได้กล่าวถึงข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ไว้ว่า 1) ส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันเรียนรู้ร่วมกันได้ 2) ส่งเสริมให้นักเรียนผลัดกันเป็นผู้นำ 3) ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเอาใจใส่ รับผิดชอบต่องานของตนเอง และงานของกลุ่มร่วมกับสมาชิกคนอื่น 4) ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะสังคมโดยตรง แสดงให้เห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และพึงพาซึ่งกันและกันมากขึ้น การใช้การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนพึ่งพาซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันเรียนรู้ร่วมกันได้มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรอมา รุดชาติ (2554) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง บรรยายากศ วิชาดาราศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัย รัชพร เทวฤทธิ์ (2554) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง ไฟฟ้า วิชาฟิสิกส์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัตตัจญ์วัตต์โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันแสดงว่านักเรียนทั้งสองห้องมีความรู้ความสามารถก่อนเรียนในระดับเดียวกันมีพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับเดียวกัน และยังพบว่า ผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนรายวิชาอัตตัจญ์วัตต์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น การสวมการจิ๊กซอว์แบบกลุ่มเป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลแสดงความรู้สึกรู้สึกต่าง ๆ ที่อยู่ภายในออกมาทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เปิดเผยออกมาและนำมาศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ทำความเข้าใจกันได้และได้ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามการจัดการเรียนรู้แบบปกติสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 การทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 22.03, S.D. = 2.66) การทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลองโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 34.19, S.D. = 2.09) ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ และเป็นการสอนที่ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ลักษณะ สรีวัฒน์ (2557) และเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด เพราะการทำงานร่วมกันจะส่งเสริมให้เกิดการคิดร่วมกัน สุกัญญา ศรีสืบสาย (2551) นอกจากนี้การเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์มีการจัดกลุ่มการทำงานที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มพูนแรงจูงใจทางการเรียนแก่นักเรียน อีกทั้งไม่ใช้วิธีการจัดนักเรียนเข้ากลุ่มรวมกันแบบธรรมดา แต่เป็นการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน สมาชิกภายในกลุ่มจะประกอบไปด้วยสมาชิกที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ทุกคนในทีมมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจเพื่อที่จะช่วยเหลือและเพิ่มพูนการเรียนรู้กันของสมาชิกในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุสนีย์ เจมะ ดวงมณี จงรักษ์ และชิดชนก เชิงเซว (2561) ได้ทำการศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ที่มีต่อผลการคิดเชิงวิจารณ์ญาณวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ มีการคิดเชิงวิจารณ์ญาณวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ศิริลักษณ์ สุภาจรรยา (2551) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียน เรื่อง หลักการใช้ภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์สูงกว่าการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนุช บุคตีส (2557) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ 2 เรื่อง ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ $\bar{X} = 4.54$ แสดงว่า นักเรียนพอใจกับวิธีการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เพราะว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 เป็นการสร้างความหลากหลายในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากวิธีการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเป็นผู้นำหรือเข้ากับคนอื่นได้ง่าย ทำให้นักเรียนมีความสุข ไม่เบื่อหน่ายต่อการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ตั้งตัวอยู่ตลอดเวลา ต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนมากขึ้นและมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น เนื่องจากความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของทุกคนในกลุ่ม จึงทำให้สมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติทำให้ระดับความพึงพอใจของนักเรียน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.14)

สรุปผล

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลตัจญีวีดโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลตัจญีวีดของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลตัจญีวีดของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.14)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์ ผู้สอนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องในเนื้อหาที่ศึกษา
- 1.2 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ สามารถใช้สอนร่วมกับการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ จะทำให้มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมากขึ้น
- 1.3 สถานที่ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ควรเป็นที่โล่งกว้าง เพื่อเหมาะกับการทำกลุ่ม

1.4 ในการทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ ครูผู้สอนควรแจ้งผลให้ผู้เรียนได้ทราบผลทุกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบผลถึงความก้าวหน้าของตนเอง มีความภาคภูมิใจและความต้องการพัฒนาตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอร์กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ หรือ เนื้อหาอื่น ๆ เพื่อที่จะสามารถดูการพัฒนาของนักเรียนได้อย่างมากขึ้น และติดตามดูประสิทธิภาพการสอนต่อไป

2.2 ควรได้มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 และระดับชั้นอื่น ๆ

2.3 ควรศึกษาวิจัยผลของการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอร์ต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา การเรียนรู้ ความสามารถในการอ่าน การเขียน เป็นต้น เพราะทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แผนการจัดการเรียนรู้ ป. 4-5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชัยวัฒน์ สุธีรัตน์. (2552). *80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเตอร์คอปอเรชั่น.
- ทิศนา ขัมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงนุช บุคดีสี. (2557). *พัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอร์ 2 เรื่อง ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิชาการ, 5(5): 25-26*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พรอุมมา รุดชาติ. (2554). *ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอร์ (Jigsaw) เรื่อง บรรยายากศ วิชาดาราศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- พิชิต ฤทธิจัญญ. (2550). *หลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เอ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

- ยุสนีย์ เจมะ ดววมณี จงรักษ์ และชิตชนก เชิงเชาว์. (2561). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ที่มีต่อการคิดเชิงวิจารณ์ญาณ วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารอัล-นุร มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 13(24): 25-41.
- รัชพร เทวฤทธิ์. (2554). รายงานการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เรื่อง ไฟฟ้าสถิต วิชาฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2553). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2557). *จิตวิทยาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศิริลักษณ์ สภาจัญญ. (2551). *เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียน เรื่อง หลักการใช้ภาษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุกัญญา ศรีสืบสาย. (2551). *การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการอ่านและการคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2552). *19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ฮัสnulเลาะห์ เซ็มมี. (2560). *ปัญหาเด็กอ่านไม่รู้เรื่อง*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาต่างประเทศ

- Aronson, E.; et al. (1978). *The Jigsaw Classroom Beverly Hills*. London: Sage Publications.
- Mattingly, Robert M; Vansickle, Ronald. (1991). Cooperative Learning and Achievement in Social Studies: Jigsaw 2. [CDROM/ *Social Education*. 55(6): 392-395.
- Steinbrink, John J.; & Stahl, Robert J. (1994). Jigsaw III = Jigsaw II + Cooperative TestReview: Application to the Social Studies Classroom. In Cooperative Learning in Social Studies: A Handbook for Teachers. Stahl, Robert J. pp. 131-152. California: Addison-Wesley Publishing Company.

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Analytical Thinking Skills on Al-Akhlaq Subject by Using Video for Primary School Students, Year 6

นุรซัมสุรี หะยียูโซ๊ะ¹ อิสมาแอ สนิ¹ อับดุลรอแมะ สุลอง¹

Nursamsuree Hayeeyusoh,¹ Ismaae Seni,¹ Abdulramae Sulong¹

(Received: Apr 25, 2024; Revised: Nov 28, 2024; Accepted: Dec 16, 2024)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน 4) เพื่อศึกษาหาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ห้อง โรงเรียนบ้านควนคูหา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 19 คน โดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้สื่อวิดีโอ 2) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวิดีโอ สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานและค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเฉลี่ยเกณฑ์ที่กำหนดโดยรวม $E1/E2 = 82.01/82.89$ 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวิดีโอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.11$)

คำสำคัญ: อัลลอคลาก การคิดวิเคราะห์ สื่อวิดีโอ

¹สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

¹Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University (Corresponding author /

Email: faraasah37@gmail.com)

ABSTRACT

This research is quantitative research aimed to 1) develop and find the effectiveness of learning management plans on al-Akhlaq subject by using video for primary school students, year 6 according to the standard criteria 80/80, 2) develop analytical thinking skills on al-Akhlaq subject by using video for primary school students, year 6, 3) compare learning achievement on al-Akhlaq subject by using video for primary school students, year 6 between before and after learning, and 4) examine satisfaction of primary school students, year 6 on al-Akhlaq subject by using video. The target population group for this research was a class of 19 primary school students, year 6 from Ban Khuan Khuha School in the second semester of academic year 2022, obtained by a purposive sampling technique. The research tools included 1) the learning management plans on al-Akhlaq subject developing analytical thinking skills by using video, 2) an analytical thinking skills test, 3) a learning achievement test, and 4) the students satisfaction questionnaire with learning management plans on al-Akhlaq subject by using video. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and t-test. The results showed that: 1) The effectiveness of learning management plans on al-Akhlaq subject by using video for primary school students, year 6 was equal to $E1/E2 = 82.01/82.89$. 2) The analytical thinking skills on al-Akhlaq subject by using video for primary school students, year 6 was at the higher than set criteria 80 percent which was statistically significant level of 0.05. 3) Learning achievement on al-Akhlaq subject by using video for primary school students, year 6 after learning was higher than before learning at statistical significance level of 0.05 4) The satisfaction of primary school students, year 6 with learning management plans on al-Akhlaq subject by using video was at the high level ($\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.11$)

Keywords: *al-Akhlaq, Analytical thinking, Video*

บทนำ

การศึกษาในทุกวันนี้เปิดโอกาสกว้างแก่ประชาชนทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน รัฐและเอกชนร่วมมือกัน มอบโอกาสแก่ประชาชนทุกเพศ วัย ฐานะ รวมถึงผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ในการศึกษาหาความรู้ แต่ต้องยอมรับว่า คนเรามีศักยภาพในการเรียนรู้แตกต่างกัน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งของวงการศึกษา การจัดการกระบวนการศึกษานั้นสนองต่อความปรารถนาของสังคม โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญในการทำหน้าที่สร้างทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับการคิด สร้างผู้เรียนให้มีความคิด มีความรู้ มีความเข้าใจ จุดประกายกระบวนการเรียนให้ผู้เรียนใช้ความรู้ความคิดในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล การคิดเป็นพื้นฐาน คุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนที่มีสติปัญญาดี เพราะกระบวนการคิด จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเก่ง

และมีจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ อัลลอฮ์ได้ตรัสในซูเราะฮ์อัลอะเกาะเราะฮ์ 219 ความว่า อัลลอฮ์จะทรงแจกแจง
 โองการทั้งหลายแก่พวกเจ้าเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้ใคร่ครวญ

อายัตอัลกุรอานข้างต้นนี้ มีคำหนึ่งคือ ตะฟักูร (تَفَكَّرَ) มีความหมายว่า คิดใคร่ครวญ คิดวิเคราะห์ คิด
 ลึกซึ้ง ไตร่ตรอง พินิจพิเคราะห์ ซึ่งคำดำรัสของอัลลอฮ์นำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ในอิสลาม การนำความรู้จาก
 การศึกษาไปปฏิบัติใช้อย่างถูกต้องจึงถือว่ามุสลิมคนนั้นมีความประพฤติปฏิบัติที่ดี การมีความประพฤติปฏิบัติ
 ที่ดีทุกคนอาจจะนึกถึงคำว่า มารยาท หรือ จริยธรรม ภาษาอาหรับเรียกว่า **الْخُلُقُ** (อัลคุลุก) สภาพการณ์หนึ่ง
 สถิตอยู่ในร่างที่มีชีวิตจะแสดงผลออกมาในรูปของการกระทำทางกายทางใจของมนุษย์ มีผลสืบเนื่องจากเจตนา
 ออกมาในรูปแบบที่ดีและไม่ดี ซึ่งอัลลากมีแหล่งที่มาจากอัลกุรอานและแบบฉบับดั้งเดิมของท่านรอซูล จำเป็นต้อง
 ปลุกฝังมุสลิมให้อยู่ในกรอบจริยธรรม เพื่อสร้างความผูกพันมุสลิมไว้กับอัลลอฮ์ มุ่งสร้างมุสลิมอยู่กับการคิด
 อย่างจะทำแต่ความดีโดยหวังความโปรดปรานจากพระองค์ เพื่อได้รับความสุขทั้งทางกายใจในการดำรงชีวิตบนโลก
 นี้และโลกหน้า

หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อ
 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ปฏิบัติตามแบบอย่างของนบีมุฮัมมัด มี
 ปัญญา มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีเหตุผลในการ
 วินิจฉัย พิจารณาปัญหาต่าง ๆ โดยยึดหลักการอิสลาม มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดีสามารถนำหลักคำ
 สอนไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ โรงเรียนบ้านควนคูหาได้นำหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง
 การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 ได้มีมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาอัลลัคลาก (จริยธรรม) ตรงตามที่กำหนดไว้ คือ ผู้เรียนมีความเข้าใจ ยึดมั่นและ
 ปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่
 ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ผู้วิจัยได้ฝึกสอนที่โรงเรียนบ้านควนคูหา สังเกตพฤติกรรม
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากการเรียนการ
 สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนมีการสอนรูปแบบบรรยาย ไม่มีสื่อการสอนที่สามารถเข้าใจ กระตุ้นการเรียนรู้แก่
 นักเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนไม่มีพื้นฐานด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถคิดเรียบเรียงเหต
 การณ์ ตั้งคำถาม ตั้งข้อสงสัยต่าง ๆ หาคำตอบ หาเหตุและผลในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในเนื้อหา
 บทเรียน เมื่อมีการซักถามนักเรียนไม่สามารถตอบคำถาม บางครั้งมีการนึกคิดบ้าง ตอบและแสดงความคิดเห็นใน
 ตัวอย่างเดิม ๆ ซ้ำ ๆ กับเพื่อนคนอื่น ๆ เนื่องจากนักเรียนได้ฟังคำตอบจากเพื่อนแล้วนำมาตอบตามกัน เป็นการ
 ตอบที่ไม่ได้ใช้ความคิดของตนเอง การสอนรูปแบบบรรยายทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเบื่อหน่ายพูดคุย ไม่ตั้งใจฟัง
 พบกระดาเซ่น ซึ่งรายวิชาอัลลัคลากมีเนื้อหาที่เน้นการปลุกฝังจริยธรรมมุ่งหวังให้นักเรียนสามารถแยกแยะสิ่งที่ดี
 ไม่ดี สิ่งที่ถูกที่ผิดได้ กระบวนการคิดวิเคราะห์จึงมีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ สอดคล้องกับ ประณาท
 เทียนศรี (2560) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ในสื่อภาพยนตร์เพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อ
 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนสาธิต
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และคิดรวบยอดของนักเรียนภายหลัง
 ได้รับการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดรวบยอดโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H นักเรียนมีความสามารถใน

การคิดวิเคราะห์และคิดรวบยอดสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนสามารถตอบคำถามผ่านเทคนิคการตั้งคำถามแบบ 5W1H ได้ ผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบการสอนเทคนิคการสอนและสื่อการสอนใหม่ ๆ ที่ทันสมัยสามารถกระตุ้นความสนใจ เป็นสื่อที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงสังเกตอุปกรณ์ความพร้อมภายในโรงเรียน สังเกตเทคโนโลยีที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ความสนใจในปัจจุบัน คือ สื่อในลักษณะวิดีโอเป็นสื่อที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอน เนื่องจากวิดีโอเป็นสื่อที่สามารถทำให้ผู้เรียนได้เห็นภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหวทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่สอดคล้องกับภาพ สามารถใช้ได้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็ก สามารถฉายซ้ำเมื่อผู้เรียนเกิดความไม่เข้าใจ สามารถใช้ในกรณีที่มีบริเวณและเวลาจำกัด เหมาะสมสำหรับใช้ในการจุดสนใจสร้างทัศนคติและเสนอปัญหา (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับ น้ำฝน คูเจริญไพศาล, ณัฐวดี ยุพการณ์ และเบญญาภา ชันท์กาว (2565) ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้สื่อวิดีโอวีดิทัศน์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารอยู่ในระดับมากที่สุด

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ประกอบการเรียนการสอนได้สอดคล้องเทคนิค 5W1H เนื่องจากการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการคิดเชิงลึก คิดอย่างละเอียด คิดจากเหตุไปสู่ผลตลอดจนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล การคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิค 5W1H สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี เพราะเทคนิค 5W1H มีกระบวนการคิดที่สามารถช่วยให้เรียงความชัดเจนในแต่ละเรื่องที่เรากำลังคิดได้ (วิวิธรา จิตรบาน, 2562) ผู้วิจัยมีความสนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลอัลลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอัลลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลอัลลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลอัลลากโดยสื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอัลลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. อัลอัลลาก (จริยธรรม)

โกศล มีคุณ (2543) กล่าวว่า จริยธรรม คือ ระเบียบกฎเกณฑ์และแนวทางความประพฤติเป็นกฎเกณฑ์ที่เรียกได้ว่าแสดงออกที่มีจริยธรรมเป็นอย่างไร ส่วนคุณลักษณะภายในและพฤติกรรมของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่บ่งบอก

คุณภาพทางจริยธรรมของบุคคลแต่ละคนในอันที่จะแสดงออกได้เหมาะสมกับกฎเกณฑ์ภายนอก การวัดจริยธรรมของบุคคลควรจะวัดลักษณะทางจิตใจและตัวพฤติกรรมของบุคคลนั้น และสอดคล้องกับทัศนะของ อีหม่าม ฮอซาลี (Hussein Bahreise, 1981 อ้างถึงใน อาชีซัน เกป็น, 2556) ได้กล่าวถึงอัลลาก เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึง ในอิสลามจะกล่าวถึงลักษณะของอัลลากที่มีต่ออัลลอฮ์ต่อเพื่อนมนุษย์และต่อสิ่งอื่นบนหน้าแผ่นดินนี้ นอกจากนี้อีหม่าม ฮอซาลีแบ่งพฤติกรรมออกเป็นสองลักษณะคือพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี

ทัศนะของนักวิชาการข้างต้นจึงสรุปได้ว่า อัลอัลลาก (จริยธรรม) คือ ความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกมาจากพฤติกรรมภายในจิตใจเกี่ยวกับความรู้สึกความบริสุทธิ์ใจความซื่อสัตย์ และพฤติกรรมภายนอกที่มาจากวาจาหรือการกระทำผลออกมาในรูปแบบที่ดีและไม่ดี การปลูกฝังจริยธรรมศีลธรรมแก่คนในสังคมจึงเริ่มต้นด้วยแนวทางความประพฤติกฎระเบียบกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติผ่านการอบรมสั่งสอน ซึ่งรายวิชาอัลอัลลาก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยมุ่งหวังปลูกฝังให้นักเรียนมีความประพฤติปฏิบัติตนที่ดีทั้งต่อตนเอง สังคม สามารถวิเคราะห์แยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดีได้

2. การคิดวิเคราะห์

วัชร่า เล่าเรียนดี (2547) ให้ความหมายทักษะการคิดวิเคราะห์ว่า หมายถึง ความสามารถในการแยกย่อยแนวคิด ข้อโต้แย้ง ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้เป็นส่วนย่อยโดยใช้คำถามเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับ จุฑามาศ เจริญธรรม (2549) นิยามทักษะการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ และการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบ ประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นผลและที่เป็นอย่างนั้น อาศัยหลักการอะไร และสอดคล้องกับพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2545) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนาทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดีสามารถพัฒนาความคิดของผู้เรียนถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะถามคำตอบนั้น ๆ วัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน มีองค์ประกอบสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามที่มีลักษณะคำถามที่ดีมีคุณภาพ สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน รวมถึงเทคนิคการใช้คำถามของผู้สอน การตอบคำถามของผู้เรียน ซึ่งประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์ ช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง ช่วยให้ไม่ด่วนสรุปอะไรง่าย ๆ ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่น ๆ ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต ช่วยให้เรหาเหตุผลที่สมเหตุสมผล ช่วยประมาณการความน่าจะเป็น (จุฑามาศ เจริญธรรม, 2549)

จากทัศนะของนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยมุ่งหวังปูพื้นฐานกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักการสังเกต กระตุ้นโดยใช้คำถาม เพื่อให้เกิดความสงสัย ให้ได้ซึ่งคำตอบเชิงเหตุผล จนสามารถเชื่อมโยงเรียบเรียงเหตุการณ์ เพื่อหาความสัมพันธ์ความสำคัญของเนื้อหาวิชาอัลอัลลากได้

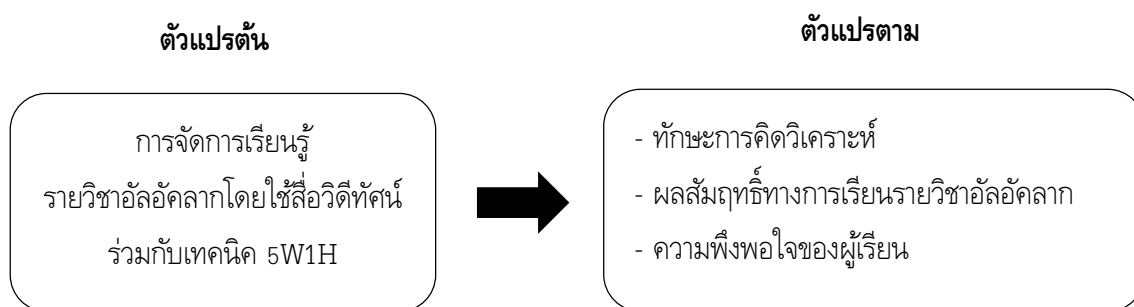
3. สื่อวีดิทัศน์

วีดิทัศน์ (Video) มีสดีมีเดีย ที่สามารถแสดงภาพเคลื่อนไหวพร้อมเสียงบรรยายได้ การนำเสนอวีดิโอมีหลายรูปแบบ เช่น วีดิโอเพื่อการศึกษา วีดิโอเพื่อความบันเทิง ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ใช้งาน วีดิโอนำเสนอสินค้า ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับ ประทีน คล้ายนาค (2545) ให้ความหมายของวีดิทัศน์ทางเทคนิคว่า เป็นการนำกล้องอิเล็กทรอนิกส์ถ่ายภาพเคลื่อนไหว พร้อมกับเสียงแล้วส่งเป็นสัญญาณไฟฟ้าไปออกที่จอโทรทัศน์ และข้อดี

ของวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา สามารถใช้ได้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็ก สามารถฉายซ้ำเมื่อผู้เรียนเกิดความไม่เข้าใจ แสดงการเคลื่อนไหวประกอบเสียงที่ให้ภาพและความรู้สึกเหมือนจริง สามารถใช้ในกรณีที่มีบริเวณและเวลาจำกัด เหมาะสมสำหรับการใช้ในการจูงใจสร้างทัศนคติและเสนอปัญหา (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2557)

ทัศนะของนักวิชาการข้างต้นจึงสรุปได้ว่า สื่อวีดิทัศน์ คือ มัลติมีเดียที่ใช้กลองอิเล็กทรอนิกส์ในการบันทึกออกมาในรูปแบบวิดีโอ ประกอบด้วย ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว มีเสียงประกอบ ถ่ายทอดผ่านจอโทรทัศน์ สำหรับการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลาก ผู้วิจัยได้สอดแทรกเทคนิค 5W1H เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยผลิตขึ้นผ่านโปรแกรมแคนวาได้จัดเก็บวีดิทัศน์ในยูเกิ้ลไดรฟ์ เพื่อให้ผู้คนที่สนใจสามารถเปิดและดาวน์โหลดผ่านระบบออนไลน์ได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านควนคูหา ตำบลบ่อทอง อำเภอนงนุช จังหวัดปัตตานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้อง รวมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมดมีจำนวน 19 คน เนื่องจากโรงเรียนบ้านควนคูหาเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ในปีการศึกษา 2565 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 106 คน และทุกชั้นปีมีชั้นเรียนจำนวน 1 ห้อง

1.2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านควนคูหา จำนวน 1 ห้อง มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 19 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชัดทักษะการคิดในรูปแบบการคิดวิเคราะห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ จำนวน 8 แผน

2.2 แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 24 ข้อ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ จำนวน 10 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาการจัดสาระการเรียนรู้อัลลอคลากและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จุดประสงค์การเรียนรู้ รายละเอียดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ อัลลอคลาก ศึกษาวิธีการสร้างสื่อวีดิทัศน์ที่ถูกต้องเพื่อนำไปเป็นแบบอย่าง จากนั้นร่างสื่อวีดิทัศน์เนื้อหาสาระการเรียนรู้อัลลอคลาก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ เนื้อหา ภาษาและภาพประกอบ จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่เรื่องความหมาย ความสำคัญ และคุณค่าของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เรื่อง ความหมาย ความสำคัญและคุณค่าของความยุติธรรม เรื่องความหมาย ความสำคัญและคุณค่าของความยุติธรรม เรื่องเปรียบเทียบผลของความยุติธรรมและความอยุติธรรม เรื่องหลักฐานเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากอัลกุรอานและอัลหะดีษ เรื่องความหมายและประเภทของสิ่งเสพติด เรื่องโทษของสิ่งเสพติด เรื่องการหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด เรื่องหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ผู้วิจัยได้ร่างสื่อวีดิทัศน์และออกแบบผ่านแอปพลิเคชันแคนวา แล้วมาทำการปรับปรุงแก้ไข ตัดต่อ เรียงลำดับเนื้อหาใส่ลงในวีดิทัศน์ให้สอดคล้องกับภาพที่ปรากฏ จัดแบ่งเนื้อหา กำหนดเวลา ใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยแบ่งเป็น 8 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง รวมเป็น 8 ชั่วโมง นำสื่อวีดิทัศน์ที่สร้างเสร็จให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ นำสื่อวีดิทัศน์ที่แก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญประเมินโดยใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ตให้สื่อวีดิทัศน์และแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 5.00 คะแนน นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่างโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 10 คน เนื่องจาก โรงเรียนบ้านควนคูหาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีประชากรอย่างจำกัด การทดลองพบว่า ค่าประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ตามเกณฑ์ 80/80 มีประสิทธิภาพโดยรวมเฉลี่ย $E1/E2 = 80.20/81.70$

3.2 แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยศึกษาจุดมุ่งหมายของการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังและการวัดประเมินผล ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ กระบวนการต่าง ๆ ในการวัดและประเมินผลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลาก สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำการร่างข้อสอบเพื่อวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 24 ข้อ เป็นแบบอ่านเพื่อคิดวิเคราะห์ แล้วตอบคำถามคิดวิเคราะห์ นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67 - 1.00 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ นำแบบทดสอบจำนวน 24 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่างโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 10 คน เนื่องจาก โรงเรียนบ้านควนคูหาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีประชากรอย่างจำกัด การทดลองพบว่า ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.40 - 0.75 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.78 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้วิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน ใช้สูตร KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นได้ค่าเท่ากับ 0.97 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งฉบับเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพ

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษารายวิชาอัลลอคลากเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังและการวัดประเมินผล ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีการสร้างแบบทดสอบ กระบวนการต่าง ๆ ในการวัดและประเมินผลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยการทำการวิเคราะห์เนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดจำนวนข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยทำการร่างข้อสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67 - 1.00 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่างโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 10 คน เนื่องจาก โรงเรียนบ้านควนคูหาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีประชากรอย่างจำกัด การทดลองพบว่า ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.33 - 0.78 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.76 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้วิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน ใช้สูตร KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งฉบับเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพ

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิธีการสร้างและการหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมลักษณะที่ต้องการประเมิน ร่างแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามแบบลิเคิร์ต จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน นำแบบสอบถาม

ความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน ใช้สูตร KR-20 ได้ค่าเท่ากับ 0.75 นำแบบสอบถามวัดความพึงพอใจปรับปรุงตามคำแนะนำ พิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรเป้าหมาย เข้าพบผู้บริหารโรงเรียนบ้านควนคูหาเพื่อยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรเป้าหมาย ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและดำเนินการทดสอบก่อนเรียนกับประชากรเป้าหมาย โดยทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) ทุกครั้งใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งการทดสอบก่อนเรียนออกเป็น 8 รอบ รอบละ 5 ข้อ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและบันทึกคะแนนหลังเรียนเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์จำนวน 8 แผนตามลำดับโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

4.3 หลังการทดลอง เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์แล้ว ดำเนินการทำใบงาน (ระหว่างเรียน) ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้วางไว้ นำมาตรวจให้คะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อดำเนินการทำใบงานเสร็จสิ้น ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-Test) อีกครั้ง ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชุดเดิมจำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งการทดสอบออกเป็น 8 รอบ รอบละ 5 ข้อ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อดำเนินการทดสอบหลังเรียนเสร็จสิ้น ทำการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ประกอบไปด้วยแบบทดสอบข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ ทดสอบแผนการจัดการเรียนรู้ละ 3 ข้อ โดยทดสอบเป็นรายบุคคลและบันทึกคะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เรียนทำการตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนทำใบงาน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และแบบประเมินความพึงพอใจโดยใช้วิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน เรียงเรียงและนำเสนอในรูปแบบความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การหาประสิทธิภาพ (E1/E2) ของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

5.2 การวิเคราะห์ผลของการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน รายวิชาอัลลอคลาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์ร้อยละ 80 ใช้สถิติทดสอบ One Sample t-test.

5.3 การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเรียน โดยนำคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ความแปรปรวน คำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที่ (t-test แบบ Dependent) แล้วนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย

5.4 การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอัลคาลาโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะพิจารณาจากการประเมินของผู้เรียนจากแบบสอบถามโดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอัลคาลาโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 1 แสดงค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) ของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอัลคาลาโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	Σ	$\bar{X}$	การแปลผล
ระหว่างเรียน E1	19	115	1792	82.01	มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์
หลังเรียน E2	19	40	630	82.89	มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์

จากตารางที่ 1 แสดงว่า คะแนนกิจกรรมระหว่างการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอัลคาลา โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ได้ค่าเท่ากับ 82.01 และคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ค่าเท่ากับ 82.89 ดังนั้นการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลอัลคาลา โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ในครั้งนี้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่า E1/E2 เท่ากับ 82.01/82.89

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลอัลคาลาโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลอัลคาลาโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์ร้อยละ 80

การทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์					
N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
19	24	22.26	1.59	8.928*	.000

*p < 0.05 มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลอัลคาลาโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลอัลคาลาโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเรียน

ตารางที่ 3 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S. D.	t-test	p-value
ก่อนเรียน	40	21.89	1.92	15.453*	.000
หลังเรียน	40	33.16	4.07		

*p < 0.05 มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 3 พบว่า การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.89 คะแนน และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.16 คะแนนตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ พบว่า คะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาหาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

ตารางที่ 4 แสดงความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

ข้อ	ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	สื่อวีดิทัศน์มีความรู้และกระตุ้นความสนใจให้ นักเรียนเกิดการใฝ่เรียนรู้ในเรื่องที่เรียน	4.37	0.50	มาก
2	สื่อวีดิทัศน์ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายสามารถจดจำบทเรียนได้นาน	4.58	0.51	มากที่สุด
3	สื่อวีดิทัศน์ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้เร็วยิ่งขึ้น	4.47	0.51	มาก
4	สื่อวีดิทัศน์ที่ใช้ในการเรียนมีเนื้อเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียน	4.84	0.37	มากที่สุด
5	เนื้อหาบทเรียนมีความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน	4.32	0.48	มาก
6	การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์แก่นักเรียนเป็นอย่างดี	4.63	0.50	มากที่สุด
7	การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ช่วยให้นักเรียนสรุปความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง	4.68	0.48	มากที่สุด
8	การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์มีความทันสมัยแปลกใหม่แตกต่างไปจากบทเรียนที่ผ่านมา	4.79	0.42	มากที่สุด
9	ภาพและตัวหนังสือที่ใช้ในบทเรียนมีความน่าสนใจสอดคล้องกับเนื้อหา ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์แก่นักเรียน	4.74	0.45	มากที่สุด

10	นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์	4.42	0.51	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวม		4.58	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ โดยค่าเฉลี่ยภาพรวมได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายละเอียดที่ได้ทำการจัดเรียงลำดับจากความพึงพอใจสูงสุดไปหาความพึงพอใจต่ำสุด พบว่า ความพึงพอใจสูงสุดคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ในการเรียนมีเนื้อเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.84 และความพึงพอใจที่อยู่ในระดับสุดท้าย คือ เนื้อหาบทเรียนมีความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.32

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

การศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเก็บระหว่างการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีค่าเป็นร้อยละ 82.01 และคะแนนสอบจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีค่าเป็นร้อยละ 82.89 ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 82.01/82.89 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ศุทธนุช ผาสุก, อำนวย เดชชัยศรี และศักดิ์เครศ ประกอบผล (2559) ศึกษาการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ เรื่อง อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม พบว่า นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการเรียนการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ก่อนเรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์และหลังเรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์มีค่าประสิทธิภาพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ โดยมีจำนวน 8 แผน 8 เรื่อง ได้แก่ เรื่องความหมาย ความสำคัญ และคุณค่าของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เรื่องความหมาย ความสำคัญและคุณค่าของความยุติธรรม เรื่องความหมาย ความสำคัญและคุณค่าของความยุติธรรม เรื่องเปรียบเทียบผลของความยุติธรรมและความอยุติธรรม เรื่องหลักฐานเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากอัลกุรอานและอัลหะดีษ เรื่องความหมายและประเภทของสิ่งเสพติด เรื่องโทษของสิ่งเสพติด เรื่องการหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด เรื่องหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ทั้งนี้เครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อประเมินความเหมาะสมความถูกต้องของเครื่องมือ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ (เอกรินทร์ ลีมหาศาล และคณะ, 2552) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่วางไว้ เนื่องจากในระหว่างการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน

เกิดความสงสัย ให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดในการตั้งคำถามและหาคำตอบ นักเรียนสามารถตอบคำถามและทำแบบทดสอบโดยใช้ความคิดของตนเองได้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรายวิชาอัลลอคลากมากขึ้น จากงานวิจัยและเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ เป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

2. การทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 24 ข้อ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้ารับการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากสื่อวีดิทัศน์และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสอดแทรกเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H เป็นการฝึกตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ความเข้าใจใหม่ ๆ เป็นประโยชน์ต่อการอธิบาย การประเมิน การแก้ปัญหา และการตัดสินใจที่รอบคอบมากขึ้น ขอบเขตของคำถามที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ จึงเกี่ยวข้องกับการจำแนกแจกแจงองค์ประกอบ และการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่วิเคราะห์ โดยคำถามจะอยู่ในขอบข่าย 5W1H ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไหร่ (When) เพราะเหตุใด,ทำไม (Why) อย่างไร (How) เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำความจริงเกี่ยวกับเรื่องในแง่มุมต่าง ๆ นอกเหนือจากสิ่งที่ปรากฏและสามารถสรุปเนื้อหาบทเรียนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนได้ นักเรียนสามารถนำทักษะการคิดวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต (ประณาท เทียนศรี, 2560) ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต้องมีความรอบคอบและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการอ่านและเลือกใช้เหตุผลทันที ยึดเป้าหมายเป็นหลักในการคิดแก้ปัญหา สามารถใช้ความรู้เดิมและใช้ได้ง่าย ๆ ในการอธิบายสาระความรู้ที่ยากให้เข้าใจง่าย สามารถแยกประเด็นย่อยจากปัญหาใหม่ เสนอวิธีแก้ปัญหาได้หลายวิธี กระตือรือร้นที่จะแสวงหาคำตอบและความหมายของสิ่งต่าง ๆ สามารถนำความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องมาแก้ปัญหาได้ มีความอดทนและแสวงหาวิธีแก้ปัญหาอย่างระมัดระวังและเป็นระบบ (วัชร เล่าเรียนดี, 2555) ซึ่งการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ครั้งนี้ นอกจากจะฝึกให้นักเรียนรู้จักการใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์แล้ว ยังสร้างบรรยากาศให้นักเรียนตื่นตัว ชั้นเรียนมีความครึกครื้น นักเรียนมีการเตรียมความพร้อมโดยการเข้าแถวจัดคิวด้วยตนเองเพื่อรอเข้ารับการทดสอบ นักเรียนมีความตั้งใจในด้านการอ่าน ตั้งใจฟังเพื่อนอ่านและตอบคำถาม เพื่อที่ตนเองสามารถรับรู้แนวทางการตอบ แต่ทั้งนี้นักเรียนส่วนใหญ่ได้ตอบด้วยความคิดและจินตนาการของตนเอง ตอบได้จะฉานเนื้อหาครบถ้วนและอาจจะตอบเกินคำถาม เนื่องจากนักเรียนมีคลังคำศัพท์ที่ค่อนข้างเยอะที่มาจากความรู้เดิมและประสบการณ์เดิม ทั้งความรู้ในห้องเรียน ความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น Facebook YouTube TikTok มาเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการคิดวิเคราะห์ และมีนักเรียนที่เข้ารับการทดสอบที่ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ ผู้สอนจะให้อ่านซ้ำ 2-3 รอบ เพื่อให้นักเรียนรวบรวมความเข้าใจ และทบทวนอย่างมีเหตุผล คิดวิเคราะห์ความสำคัญความสัมพันธ์ของเนื้อหาอย่างถี่ถ้วน หากนักเรียนยังไม่สามารถตอบโจทย์คำถามได้ครบ ผู้สอนจะตั้งคำถามใหม่ เช่น มีชื่อใครบ้าง ? เขาทำอะไร ? เขามีพฤติกรรมดีหรือไม่ ? เพราะอะไร ? พฤติกรรมเช่นนี้นักเรียนควรทำตามได้ไหม ? หากทำตามจะเกิดผลดีหรือ

ผลเสีย ? เพื่อนจะคบหรือไม่กับคนมีพฤติกรรมเช่นนี้ ? เขาจะอยู่ในสังคมได้หรือไม่ ? เพราะอะไร ? ซึ่งการตั้งคำถามจะเป็นลักษณะการเรียบเรียงเหตุการณ์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจโจทย์คำถามและตกผลึกยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ประณาท เทียนศรี (2560) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ในสื่อภาพยนตร์เพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และคิดรวบยอดของนักเรียนภายหลังได้รับการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดรวบยอดโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และคิดรวบยอดสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนสามารถตอบคำถามผ่านเทคนิคการตั้งคำถามแบบ 5W1H อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งคำถามเกี่ยวกับ Where, How และ What นักเรียนสามารถตอบได้มากที่สุดตามลำดับ และคำถามเกี่ยวกับ When นักเรียนตอบได้น้อยที่สุด และสอดคล้องกับ สิรินาถ เม่นผือก (2565) ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิค 5W1H พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 5W1H ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.78/85.45 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และนักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียนโดยใช้เทคนิค 5W1H สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากงานวิจัยดังกล่าวจึงสนับสนุนว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านเกณฑ์การทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 93.42 และเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยสื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยสื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ พบว่า คะแนนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ($\bar{X} = 21.89$, $\bar{X} = 33.16$) ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยสื่อวีดิทัศน์ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อวีดิทัศน์สำหรับพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4 ตัวเลือก เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ สงสัย สังเกต ตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยตนเองได้ นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ความเข้าใจในเนื้อหา สามารถคิดวิเคราะห์ความสำคัญของเนื้อหาได้ และสามารถคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหาได้ในการตอบแบบทดสอบ ซึ่งสอดคล้องกับ พลวัฒน์ เป็ดทอง (2565) ศึกษาการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไชยภูมิ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา หน้าที่พลเมือง เรื่อง ความมีวินัยในตนเอง โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญจากสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ สุกัญญาโสภี ไจกล้ำและณิศรา พุกกะวัน (2565) ศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายด้วยสื่อวีดิทัศน์เทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นหลังจากเรียนรู้ด้วยสื่อวีดิทัศน์เทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยผล

การเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนได้รับความรู้ที่เพิ่มขึ้นโดยคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากงานวิจัยดังกล่าวจึงสนับสนุนว่าการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ($\bar{X} = 21.89$, $\bar{X} = 33.16$) และเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

การศึกษาผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้รายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สื่อวีดิทัศน์ที่ใช้ในการเรียนมีเนื้อเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียน ($\bar{X} = 4.84$) และความพึงพอใจที่อยู่ในระดับน้อยสุด คือ เนื้อหาบทเรียนมีความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็น ($\bar{X} = 4.32$) สอดคล้องกับน้ำฝน คุเจริญไพศาล, ณัฐวดี ยุพการณ และเบญญาภา ชันทีแก้ว (2565) ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้สื่อวีดิทัศน์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับพลวัฒน์ เบ็ดทอง (2565) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไชยภูมิ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ เรื่องสามัคคีคือพลัง อยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.75 งานวิจัยดังกล่าวจึงสนับสนุนว่าผลการศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ส่งผลให้มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลาก อยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกองค์ประกอบ ทั้งในการเรียนและผลการเรียนมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ทั้งกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัตินั้น ทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจได้อย่างมาก และเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

สรุปผล

ผลการศึกษา เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าประสิทธิภาพเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยรวม $E1/E2 = 82.01/82.89$
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในรายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลลอคลากโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียน สูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลลัคลากโดยใช้สื่อ
 วิกิทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้สอนควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
 ทักษะการคิดวิเคราะห์เน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ ซึ่งความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนมี
 ความแตกต่างกัน นักเรียนบางส่วนสามารถใช้เวลาตามที่กำหนดได้ แต่นักเรียนบางคนไม่สามารถใช้เวลาตามที่
 กำหนดได้

1.2 ผู้สอนควรเตรียมรางวัล แก่นักเรียนที่มีความตั้งใจเรียน นักเรียนทำกิจกรรมครบตามเวลา
 ที่กำหนด หรือนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนที่มีความประพฤติที่ดีตลอดในการ
 จัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงจูงใจและเสริมแรงบวกแก่นักเรียน เช่น การให้คะแนนพิเศษ การชมเชยนักเรียน
 เปิดการดูที่นักเรียนชอบ คลิปวิดีโอในยูทูป ลดการบ้าน ชนม เป็นต้น

1.3 ผู้สอนควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน ได้รับความสนใจ มีความ
 ยืดหยุ่น มีความผ่อนคลายไม่ตึงเครียด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยเน้นให้
 นักเรียนใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์อาจจะทำให้นักเรียนรู้สึกตึงเครียด รู้สึกไม่ชอบ รู้สึกอึดอัด กัดดัน วิตกกังวลได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้สื่อวิกิทัศน์ผสมผสานการจัดการสอนในรูปแบบ
 Active Learning เน้นการสอนแบบ 5 Steps เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Active Learning
 และเทคนิคการสอนแบบ 5 Steps เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาศักยภาพการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน
 เริ่มจาก การตั้งคำถาม การแสวงหาความรู้สารสนเทศ การสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร การตอบ
 แทนสังคมโดยนำความรู้ไปเผยแพร่เป็นป้ายนิเทศ หรือแผนผังความคิด ซึ่งผู้เรียนอาจรู้สึกอิสระ เกิดความทำ
 หาย กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าพูด กล้าถาม กล้านำเสนองาน ใช้เหตุผลในการวินิจฉัยและพิจารณาปัญหาต่างๆ
 ได้

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้สื่อวิกิทัศน์ กับ
 กลุ่มที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน ว่าผลการเรียนมี
 ความแตกต่างกันหรือไม่ หากมีแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). *หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

โกศล มีคุณ. (2543). จริยธรรมของครู. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2557). *อีเลิร์นนิ่ง : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ e-Learning: from theory to practice*. โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย. กรุงเทพฯ : สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

จุฬามาศ เจริญธรรม. (2549). *การจัดการเรียนรู้กระบวนการคิด*. นนทบุรี : สุริยันการพิมพ์.

น้ำฝน คุณเจริญไพศาล,ณัฐวดี ยุพการณ และเบญญาภา ชันท์แก้ว. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้สื่อวีดิทัศน์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 21(3): 45-59.

ประณาท เทียนศรี. (2560). ผลของการใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W 1H ในสื่อภาพยนตร์เพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 45(3): 97-108.

ประทีน คล้ายนาค. (2545). *การผลิตรายการโทรทัศน์ทางการศึกษา*. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พลวัฒน์ เป็ดทอง. (2565). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไชยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2545). *การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิด วิธีการ เทคนิค การสอน 2*. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.

รวีสร่า จิตรบาน. (2562). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค 5W1H เพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์วรรณคดีวิชาภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6*. ขอนแก่น: โรงเรียนภูเวียง วิทยาคม ขอนแก่น.

วัชร เล่าเรียนดี. (2555). *การศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร*. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

วัชร เล่าเรียนดี. (2547). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ*. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศุทธนุช ผาสุก, อำนวย เดชชัยศรี และศักดิ์เคศล ประกอบผล. (2559). การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ เรื่อง อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม: ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 22(43): 65-77.

- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. (2551). พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์กษัตริย์พืดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์.
- สุกัญญาโลภี ใจกล้า และณริศรา พฤกษ์วัน. (2565). ผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ด้วยสื่อวีดิทัศน์เทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม. *วารสารอักษราพิบูล*, 3(2): 81-98.
- สิรินาถ เม่นเผือก. (2565). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิค 5W1H*. ปริญญาคฤศตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เอกรินทร์ ลีมหาศาล และคณะ. (2552). *เรื่องน่ารู้สู่การใช้หลักสูตร*. กรุงเทพฯ : บริษัทอักษร เจริญทัศน์จำกัด.
- อาชีชัน เกป็น. (2556). *สภาพ ปัญหา และแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม แก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล*. สาขาวิชา การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์ มตรอ. ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรม
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

The Efficiency of MTRI Learning Management Strategy on Ethical Learning
Achievement Mathayom 4 Students of a Private Islamic School

มุฮัมมัด อูมูดี¹

Muhammad Umudee¹

(Received: May 01, 2024; Revised: Nov 28, 2024; Accepted: Dec 23, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างกลยุทธ์การสอนแบบ มตรอ.ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังเรียนโดยใช้กลยุทธ์ มตรอ. และ3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์ มตรอ. กลุ่มเป้าหมายการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้กลยุทธ์แบบ มตรอ. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบที สรุปผลการวิจัย 1) กลยุทธ์ มตรอ.ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้น ได้แก่ ขั้น *มะหริะฟะตุลลอฮ์* ขั้น *ตัฟฮีม* ขั้น *รียาฎอฮ์* และขั้น *อิสติศลาศ* ซึ่งมีประสิทธิภาพเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 81.56/88.25 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนน $M=48.53$, $S.D.=6.04$ และ $M=32.06$, $S.D.=5.43$ ตามลำดับ ค่าทดสอบที เท่ากับ 1.47 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์ มตรอ. อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสอน กลยุทธ์การสอน มตรอ. จริยธรรม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

The purposes of this quasi-experimental research aimed to 1) create and evaluate the efficiency of ethical Learning Strategy MTRI. to be effective according to the criteria 80/80 2) to compare learning achievement before and after learning of learners by Learning Strategy MTRI. 3) to explore the satisfaction of grade 4 students towards the learning management. The study

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์อิสลามศึกษา สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์นครินทร์

¹Master of Islamic Studies, Academy of Islamic and Arabic Studies, Princess of Naradhiwas University. (Corresponding author / Email: muhammad.u@pnu.ac.th)

involved 30 high school students of year 4 of the academic year 2022. The instruments consisted of Learning Strategy MTRI. between the control and experimental group, the student achievement test and student satisfaction questionnaires on ethical subject toward learning Learning Strategy MTRI. The data were analyzed by using mean, standard deviation, pair simple t-test and independent t-test. The study found 1) designed a learning management for MTRI., which consists of 4 steps namely *MakrifatulAllah*, *Tafhim*, *Riyadoh* and *Istiklas* The overall average efficiency of MTRI. learning management was 81.56/88.25 which was higher than the set criteria of 80/80. 2) The post-test scores of students show a higher learning achievement, with scores of $M = 48.53$, $S.D. = 6.04$, compared to pre-test scores of $M = 32.06$, $S.D. = 5.43$. The t-test value is 1.47, indicating a statistically significant difference at the .01 level ($t = 1.47$, $p < 0.01$). 3) Student satisfaction with the Learning Strategy MTRI was at a high level with an average of 4.47

Keywords: *Learning Strategy, Learning Strategy MTRI, Ethic, Learning achievement*

บทนำ

การมีจริยธรรมที่ดีของนักเรียนเป็นเป้าหมายหลักของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ยังเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรอิสลามศึกษาโดยในหลักสูตรกำหนดให้รายวิชาจริยธรรม การมีจริยธรรมมีใช้เพื่อการแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอกเท่านั้นแต่ต้องเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกจากจิตสำนึกภายใน ดังท่าน Al-Ghazali, A.H. (1993) ได้ให้ความหมายอัลอคลาก (จริยธรรม) เป็นคุณลักษณะที่มั่นคงอยู่ในจิตใจมนุษย์ซึ่งแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ ปราศจากการเตรียมการล่วงหน้า ดังนั้น การมีจริยธรรมที่ดีนั้นควรต้องผ่านการขัดเกลาจิตใจ ผูกฝน อบรม กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของศาสนาและแบบอย่างศาสนทูตมุฮัมมัด (ขอความเจริญและความสันติจงมีแด่ท่าน) ดังอัลกุรอานซูเราะห์อัลกอลัม โองการที่ 4 ที่กล่าวไว้มีความว่า และแท้จริงเจ้า (ศาสนทูตมุฮัมมัด) ตั้งอยู่บนจริยธรรมอันประเสริฐ จากความหมายอัลกุรอานในโองการข้างต้นแสดงให้เห็นถึงจริยวัตรศาสนทูตมุฮัมมัด (ขอความเจริญและความสันติจงมีแด่ท่าน) เป็นผู้ที่ได้รับเลือกสรรและรับรองเป็นบุคคลที่ดี อันสมควรนำมาเป็นเยี่ยงอย่างแก่มุสลิมทุกคน ดังนั้นมุสลิมจึงต้องน้อมนำพฤติกรรมของท่านมายึดถือเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตทั้งระดับส่วนตัว ครอบครัวและสังคม สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา จึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องจริยธรรมเด็กและเยาวชนเป็นรากฐานในพัฒนาความคิด จิตใจ และสติปัญญา โดยเฉพาะจริยธรรมของนักเรียนอย่างจริงจัง เนื่องจากบทบัญญัติของอิสลามได้กำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนในการส่งสาส์นมาเพื่อปวารณาให้มนุษย์รำลึกและจำนงต่อคำสั่งของอัลลอฮ์ (ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกียติเกร) ดำรงตนอยู่ในหลักจริยธรรมทั้งจริยธรรมต่ออัลลอฮ์ จริยธรรมต่อมนุษย์ทั้งด้านมารยาทการเลือกเพื่อน มารยาทการเยี่ยมญาติ มารยาทการเยี่ยมผู้ป่วย มารยาทการเยี่ยมญาติของผู้เสียชีวิตมารยาทการเยี่ยมกุโบร์ เป็นต้น ดังนั้นซึ่งนักเรียนถือเป็นกลุ่มที่อยู่ในความหวังของสังคมมุสลิม ผู้ที่จะสืบทอดให้ศาสนาอิสลามและเป็นการกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม (สมาคมโรงเรียนเอกชน, (2014) การสร้างนักเรียนให้เป็นคนดีนั้นจะต้องผ่านกระบวนการ

จัดการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ การขัดเกลาจิตใจ และการฝึกฝนวินัย ความรับผิดชอบ สร้างค่านิยมในการปฏิบัติ ศาสนกิจ (Laeheem, 2013) ได้ทำการศึกษาพบว่า การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลาม การปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัด การปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมอิสลามตามที่ศาสนากำหนดไว้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มุสลิมมีพฤติกรรมตามวิถีอิสลาม นูรมาน จินตารา (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการปลูกฝังจริยธรรมและวินัยของเด็กและเยาวชน พบว่า เด็กและเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสมาธิสั้น ไม่ชอบที่จะฟังการบรรยายในระยะเวลาสั้น ๆ ชอบเล่นและหยอกล้อกัน ทั้งนี้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้มีการจัดการเรียนที่มีชั่วโมงสอนมากกว่าโรงเรียนสามัญทั่วไปจนไม่มีเวลาพัก จึงทำให้นักเรียนบางคนเกิดอาการล้าและเบื่อหน่ายกิจกรรมจัดการเรียนรู้ ในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีลักษณะมองกว้างคิดไกล ใฝ่รู้ และไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้จริยธรรมไม่ใช่เพื่อบรรลุผลด้วยการสอบผ่านเท่านั้น จึงก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางพฤติกรรม ปัญญา และอารมณ์ที่เป็นลบ

จากการสัมภาษณ์ นายแวชะห์โรน แวญนู ครูผู้สอนวิชาจริยธรรมอิสลามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จริยธรรม พบว่า การจัดการเรียนรู้จริยธรรมของหลักสูตรอิสลามศึกษามีปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนุรุดดิน ปัจจุบันพบว่าครูยังการจัดการเรียนรู้เน้นแบบเรียน กล่าวคือ ครูผู้สอนให้ความรู้เพียงฝ่ายเดียว นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ขาดการมีส่วนร่วม นักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่มีสื่อการสอน ไม่มีกิจกรรมฝึกปฏิบัติ ส่งผลต่อนักเรียนเบื่อหน่าย (แวชะห์โรน แวญนู สัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2565) ซึ่งการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดีนั้นผู้สอนจะต้องออกแบบกลยุทธ์การสอนโดยกำหนดวิธีดำเนินการและกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในแต่ละบริบทสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนยิ่งขึ้น ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กและจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเขาไม่ควรบังคับให้เด็กเรียนในสิ่งที่ยังไม่พร้อมหรือยากเกินพัฒนาการตามวัยเพราะจะทำให้เด็กเกิดเจตคติที่ไม่ดี อารมณ์ที่เป็นลบในสิ่งที่เรียน เป้าหมายของการสอนจริยธรรมไม่ใช่เพื่อบรรลุผลด้วยการสอบผ่านเท่านั้น แสดงถึงความไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ของ Al-Ghazali, A. H. (1993) พบว่า ความสำเร็จในการสอนของครูขึ้นอยู่กับเตรียมแผนการสอนล่วงหน้า โดยให้ความสำคัญกับการถ่ายโยงความรู้ ความรู้เดิมจะมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การฝึกผู้เรียนให้รู้จักตนเอง ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และใช้หลักการเรียนรู้จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องที่ยากเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้และเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพราะผู้วิจัยเชื่อว่างานวิจัยนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีขึ้นและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นมีหลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) มะห์รึะตุลลอฮ์ 2) ตัฟฮีม 3) รียาฎอฮ์ และ 4) อัสติคลาค เรียกเป็นชื่อย่อว่า มตรอ. นอกจากนี้หวังว่าจะให้คำตอบที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มี

ความรู้ความเข้าใจในจริยธรรมได้ดีขึ้นและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างกลยุทธ์การสอนแบบ มตรอ. ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มทดลองระหว่างกับกลุ่มควบคุมการหลังจากจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์ มตรอ.
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อผลการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์ มตรอ.

ทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายอัลกุรอาน ซูเราะห์ฏอฮา โองการที่ 22-35 ดังนี้

โองการที่ [22] และจงเอามือของเจ้าซุกเข้าไปใต้รักแร้ แล้วเอามันออกมา มันจะมีสภาพขาวประกายปราศจากอันตรายใดๆ มันเป็นอีกสัญญาณหนึ่ง [23] เพื่อเราจะให้เจ้าได้เห็นบางส่วนของสัญญาณทั้งหลายอันยิ่งใหญ่ของเรา [24] จงไปหาฟิรอาฮัน เพราะเขาได้ละเมิดฝ่าฝืน [25] เขากล่าวว่า ข้าแต่พระเจ้าของข้าพระองค์ ขอพระองค์ทรงโปรดเปิดอกของข้าพระองค์ ให้แก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด [26] และทรงโปรดทำให้การทำงานของข้าพระองค์ง่ายดายแก่ข้าพระองค์ด้วย [27] และทรงโปรดแก้ปม จากลิ้นของฉันท້วย [28] เพื่อให้พวกเขาเข้าใจคำพูดของฉันท [29] และทรงโปรดให้คนในครอบครัวของฉันท เป็นผู้ช่วยเหลือแก่ฉันทด้วย [30] ฮาซันพี่ชายของฉันท [31] ได้โปรดให้เขาเพิ่มความเข้มแข็ง ให้แก่ฉันทด้วย [32] และให้เขามีส่วนร่วมในกิจการของฉันทด้วย [33] เพื่อเราจะได้อำนวยความสะดวกต่อพระองค์ท่าน อย่างมากมาย [34] และเราจะได้รับรู้ถึงพระองค์ท่านอย่างมากมาย และ[35] แท้จริงพระองค์ท่านเป็นผู้ทรงเห็นเรา (ซูเราะห์ฏอฮา : 22-35)

2. อรรถาธิบายอัลกุรอาน ซูเราะห์ฏอฮา โองการที่ 22-35 ดังนี้

Az-Zuhaili, W. (202-205,1991) ได้ อรรถาธิบายและขยายความหมายอัลกุรอาน ซูเราะห์ฏอฮา โองการที่ 22-35 ข้างต้น พบว่า การพิสูจน์การเป็นท่านศาสนทูตมุซา เป็นเรื่องที่สำคัญในศาสนาอิสลาม โดยพระเจ้าได้ทรงบัญชาให้มุซาแสดงปาฏิหาริย์ผ่านการนำมือเข้าไปในกระเป๋าทรงไว้ซึ่งเมื่อเขานำมือออกมาจะพบว่ามือของเขาเปล่งแสงสว่าง ไม่มีโรคหรือรอยตำหนิใดๆ (เป็นสื่อการสอน) แสดงถึงการเป็นศาสดาอย่างชัดเจน หลังจากแสดงปาฏิหาริย์นี้ พระเจ้าทรงสั่งให้มุซาไปหาฟาโรห์ ผู้ซึ่งได้ละเมิดคำสั่งของพระองค์ โดยมุซาต้องทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารและเชิญชวนฟาโรห์ให้เคารพพระเจ้า มุซาจึงขอพระเจ้าหลายประการเพื่อเตรียมตัวสำหรับภารกิจนี้ เช่น ขอให้พระเจ้าขยายใจให้กว้างขึ้น ทำให้การงานง่ายขึ้น และขอให้ฮาซัน พี่ชายของเขาเป็นผู้ช่วยในการเผยแพร่ศาสนา. มุซาขอให้พระเจ้าช่วยในการพูดเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจคำพูดของเขาได้ชัดเจน เนื่องจากเขามีปัญหาในการพูดประสิทธิภาพ นอกจากนั้น มุชายังขอให้ทั้งสองสามารถสรรเสริญพระเจ้าอย่างต่อเนื่องในทุกสถานการณ์. โดยรวมแล้ว การเดินทางของมุซาในการเผชิญหน้ากับฟาโรห์และการนำชาวอิสราเอลออกจากกาบฏนั้นเต็มไปด้วยความท้าทาย แต่ด้วยความช่วยเหลือจากพระเจ้าและความร่วมมือจากฮาซัน มุซาจึงสามารถทำภารกิจนี้สำเร็จได้ (ใช้รูปแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วิธีการสอนหลากหลาย อาทิเช่น วิธีสอนแบบสาธิต บรรยาย แสดงบทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง และ

อภิปรายกลุ่มย่อย เป็นต้น นอกจากนี้เป็นหลักการและเทคนิคการสอน อาทิเช่น การขอดูอา การรู้จักตัวตน การรู้ปัญหาของตน มีสุขภาพแข็งแรง มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ)

จากการศึกษาผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ตามอรรถาธิบายและขยายความหมายอัลกุรอาน ซูเราะห์ฏอฮา โองการที่ 22-35 ของท่าน Az-Zuhaili, W. (1991) ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ท่านศาสตราจารย์ได้ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ใช้รูปแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วิธีการสอนหลากหลาย อาทิเช่น วิธีสอนแบบสาธิต บรรยาย แสดงบทบาทสมมติ กระตุ้นให้ใช้ความคิดและลงมือปฏิบัติ สถานการณ์จำลอง และอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นต้น นอกจากนี้เป็นหลักการและเทคนิคการสอน อาทิเช่น การขอดูอา การรู้จักตัวตน การรู้ปัญหาตน รักษาสุขภาพ มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบและเห็นการวัดและประเมินผลในพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมและเป็นแบบอย่างที่ดี

3. Al-Ghazali, A. H. (1993) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูที่ควรปฏิบัติต่อผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมอิสลามได้ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสืออิยา อุลุม อัล-ดีน สรุปเป็นข้อ ๆ คือ ดังนี้

1. มะห์รียะตุลลอฮ์ หมายถึง การเข้าใจและรู้จักอัลลอฮ์ เป็นการรู้จักพระเจ้าในระดับที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่แค่การรู้ว่าเรามีพระเจ้า แต่เป็นการเข้าใจและตระหนักถึงคุณลักษณะและความยิ่งใหญ่ของพระองค์ เป็นความรู้ที่เกิดจากการพิจารณา (ตะฟักกูร) และการรำลึกถึง (ซิกิร) อย่างต่อเนื่อง จนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของความรู้ทางจิตใจ ที่นำไปสู่การยำเกรงและความรักต่อพระเจ้าอย่างแท้จริง (Al-Ghazali, A. H., 1993)

2. ตัฟฮีม หมายถึง การทำให้เข้าใจ เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ วิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และการอธิบายความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ (Al-Ghazali, A. H., 1993)

3. รียาฎอฮ์ หมายถึง การฝึกฝน เป็นการฝึกฝนจิตใจ ผ่านการควบคุมตนเองจากสิ่งที่ต่ำทราม การขัดเกลาจิตใจ (ตซึกียะห์ อัลนัฟ) ให้บริสุทธิ์ผ่านการปฏิบัติศาสนกิจและการละทิ้งกิเลส กระบวนการพัฒนาจิตวิญญาณอย่างเป็นระบบเพื่อเข้าใกล้พระเจ้า (Al-Ghazali, A. H., 1993)

4. อิสติคลาค หมายถึง การสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้ เป็นกระบวนการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากสิ่งเจือปน การแยกแยะระหว่างความจริงแท้กับสิ่งที่ไม่จริงแท้ การสกัดเอาแก่นแท้ของความรู้และปัญญาออกมา (Al-Ghazali, A. H., 1998)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า เป็นหน้าที่ของครูที่ควรปฏิบัติต่อผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้อริยธรรมอิสลามตามแนวคิดของท่าน Abu Hamid Al-Ghazali ประกอบด้วย มะห์รียะตุลลอฮ์ ตัฟฮีม รียาฎอฮ์ และอิสติคลาค ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้ผสมผสานกับผลวิเคราะห์ตัวบทในอัลกุรอานเพื่อนำประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นของกลยุทธ์การสอน มคอ. เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยม เป็นแบบอย่าง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรม

4. ทฤษฎีระบบการเรียนการสอนของ Dick & Carey (ดิคและแคร์รี่)

Dick & Carey (2009) ได้อธิบายรูปแบบของระบบการเรียนการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 9 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

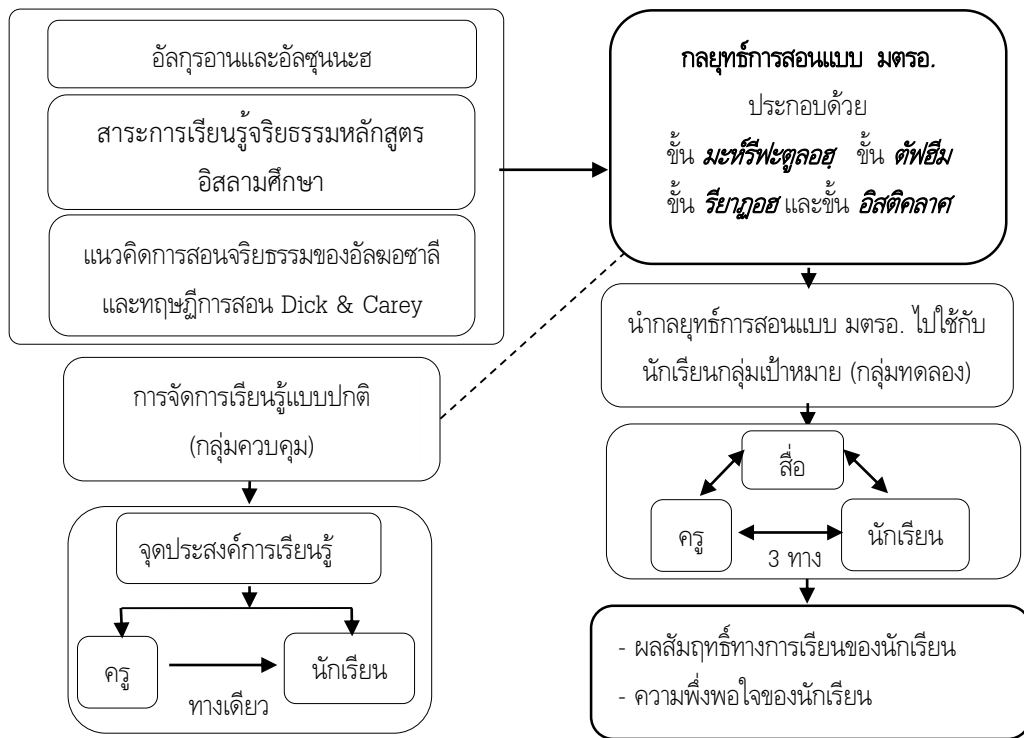
1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ เป็นการตั้งเป้าหมายว่า เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอนแล้วต้องการให้ผู้เรียนมีลักษณะอย่างไร ซึ่งต้องกำหนดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาหรือหลักสูตร

2. การวิเคราะห์ภารกิจการเรียนการสอน เป็นการวิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินการสอนเพื่อจัดหมวดหมู่ภารกิจให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. การวิเคราะห์พฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียนและบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยในการกำหนดวิธีเรียนวิธีสอน
4. การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย
5. การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ความสามารถของผู้เรียนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
6. การพัฒนากลยุทธ์การสอน เป็นการกำหนดวิธีดำเนินการและกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในแต่ละบริบท
7. การพัฒนาและเลือกสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่กำหนด
8. การออกแบบและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน เป็นการประเมินผลย่อยเพื่อทราบข้อบกพร่องและนำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอน
9. การแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการทบทวนการจัดการเรียนการสอน โดยนำข้อมูลจากการประเมินผลย่อยมาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีระบบการสอนของ Dick & Carey สรุปได้ว่า ทฤษฎีระบบการสอนที่ดีควรประกอบด้วย 9 ขั้นตอนตามที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีระบบการสอนนี้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับกลยุทธ์การสอน มตรอ. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างกลยุทธ์การสอนโดยผู้วิจัยได้นำหลักการอัลกุรอานและสุนนะฮ์วิเคราะห์ตัวบทในอัลกุรอาน ซูเราะห์ฏอฮา โองการที่ 22-35 ผสมผสานแนวคิดการสอนจริยธรรม Al-Ghazali, A. H. (1993) พร้อมเชื่อมโยงกับทฤษฎีของ Dick & Carey (2009) นอกจากนี้ นำกลยุทธ์การสอนที่ไปทดลองใช้เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคทางสถิติเพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละด้าน โดยพิจารณาจากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองตลอดจนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังเรียนเพื่อแสดงผลสัมฤทธิ์ทางเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ซึ่งดำเนินการดำเนินการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายสองกลุ่ม (Two-Group Design) คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีการวัดผลก่อนเรียน (Pretest) และวัดผลหลังเรียน (Posttest) (ประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2556) มีดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเพื่อให้เหมาะสมต่อการดำเนินงานวิจัยและต่อการตอบโจทย์ปัญหา งานวิจัยได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนนุรุদ্ดีนมูลนิธิ เป็นกลุ่มทดลอง (คือกลุ่มเป้าหมาย) จำนวน 30 คน กลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน ดำเนินการทดลองสองกลุ่มอิสระต่อกัน (Two Sample Independent Group Test) โดยกำหนดเป็นการทดสอบทางเดียว Polit & Hungler (1999) กล่าวถึงการกำหนดขนาดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยกึ่งทดลอง ควรมีจำนวนอย่างน้อยที่สุด 30 คน ถ้าเป็นการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม แต่ละกลุ่มไม่ต่ำกว่า 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการเรียนรู้อัลกุรอานโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ซึ่งมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.1.1 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้จริยธรรมในหลักสูตรอิสลามศึกษา ร่างแผนการเรียนรู้รายวิชาจริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์ มตรอ. ซึ่งแต่ละแผนมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ สาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะที่สำคัญ คุณลักษณะอัน

พึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ภาระงานและชิ้นงาน การวัดและประเมินผล และบันทึกหลังการสอน ซึ่งในแต่ละแผนประกอบไปด้วย ใบความรู้ ใบงาน และทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

2.1.2 วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และเวลาเรียนนำไปประกอบการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีเนื้อหาครบสมบูรณ์

2.1.3 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาจริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ประกอบด้วย 5 แผน ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 15 ชั่วโมง โดยมีสาระสำคัญของการเรียนรู้จริยธรรมตามหลักสูตร 2546(ฉบับปรับปรุง 2565) โดยมีสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย มารยาทการเลือก มารยาทการเยี่ยมญาติ มารยาทการเยี่ยมผู้ป่วย มารยาทการเยี่ยมญาติของผู้เสียชีวิต และมารยาทการเยี่ยมมกุโบริ

2.1.4 ดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้น *มะห์ริฟะตุลลอฮ์* ตัฟฮีม *รียาฎอฮ์* และ *อิสติคลาส*

2.1.5 นำแผนการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่สร้างเสร็จ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 3 ท่าน ตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้องและความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ ตลอดจนตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษาที่ใช้และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ มีค่า IOC ระหว่าง 0.61-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

2.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงตามผู้เชี่ยวชาญแล้วมาทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและทำแผนการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการวิจัย

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กลยุทธ์มตรอ. มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.2.1 ศึกษาสาระการเรียนรู้จริยธรรมตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 (ฉบับปรับปรุง 2555)

2.2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบและกระบวนการต่าง ๆ ในการวัดผลประเมินผล เทคนิคการเขียนข้อสอบ และเทคนิคการวัดผลประเมินผลเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2.3 ร่างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ให้สอดคล้องตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและครอบคลุมเนื้อหาตามหลักสูตร จำนวน 70 ข้อ เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินตรวจสอบความเที่ยงตรงระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดแล้วนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ IOC ระหว่าง 0.61-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 โดยใช้เกณฑ์การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามจุดประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามจุดประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามจุดประสงค์

2.2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการประเมินแล้วจำนวน 44 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายโดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจรรยาอิสลาม หมู่ที่ 3 ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 24 คน

2.2.5 เลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.25-0.67 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.25-0.71 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 แล้วจัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการวิจัย

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสารวิธีสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ แล้วร่างแบบสอบถามความพึงพอใจโดยกำหนดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

2.3.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อความและความเที่ยงตรงของคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำได้ค่า IOC ของแบบสอบถามความพึงพอใจเท่ากับ 0.85 ใช้เกณฑ์การตรวจพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามจุดประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามจุดประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามจุดประสงค์

3) พิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายและติดต่อประสานงานขอความอนุเคราะห์ครูผู้สอนที่จำนวน 1 ท่านในดำเนินวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ.

3.2 ครูผู้สอนที่จำนวน 1 ท่านได้ผ่านการอบรมในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้พร้อมทั้งเสนอเป้าหมายของการเรียนรู้และประเมินผลตลอดจนเก็บข้อมูลระหว่างเรียนไว้กับครูผู้สอน

3.3 ทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลองโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและตรวจคุณภาพแล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.4 ทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิมแล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.5 ทำทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิมหลังจากของนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมแล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.6 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่สร้างขึ้นไปใช้ในการวิจัยกับนักเรียนเพื่อนำผลมาวิเคราะห์และประเมิน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. รายวิชาจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มทดลองระหว่างกับกลุ่มควบคุมการหลังจากจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์ มตรอ. วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

4.3 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสร้างกลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีหลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 *มะหริะฟะตุลลอฮ์* เป็นคำอาหรับหมายถึง การเข้าใจและรู้จักอัลลอฮ์ เป็นขั้นต้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนจะต้องสร้างความพร้อมให้กับนักเรียนโดยการกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ และการแสวงหาความพอใจจากพระองค์ในทุกการกระทำของชีวิต รู้จักตัวเอง การขออูอา สร้างแรงจูงใจพร้อมที่เรียนรู้ด้วยการแสดงภาพที่เกี่ยวข้องเนื้อหาสาระ พุดคุย ซักถาม เล่าเรื่องสั้นๆ ให้เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ทราบ

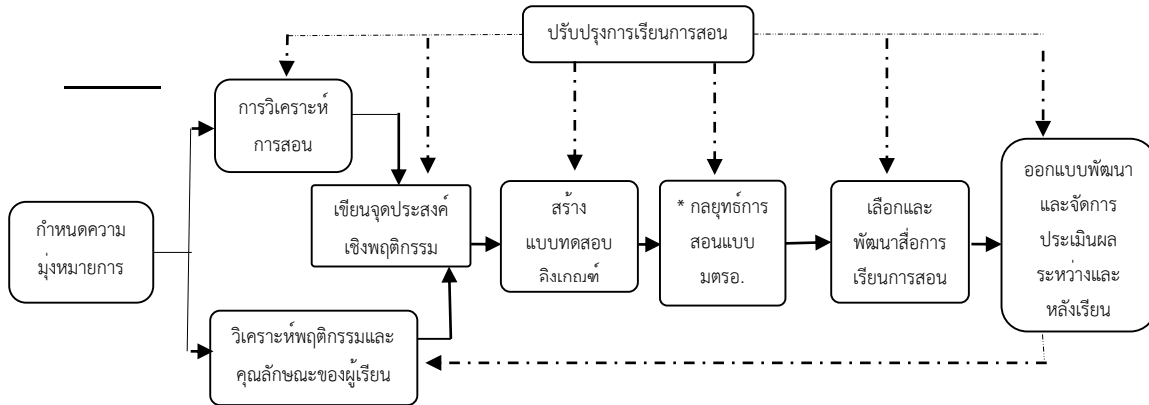
ขั้นที่ 2 *ตฟฮีม* เป็นคำอาหรับ หมายถึง การทำให้เข้าใจ เป็นขั้นตอนความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียนในการสร้างความเข้าใจ โดยใช้คำแนะนำและการชี้แนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในเนื้อหาได้ อาจใช้วิธีสอนแบบบรรยาย เน้นยกตัวอย่างด้วยบทสนทนาเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์

ขั้นที่ 3 *รียาฎอฮ์* เป็นคำอาหรับหมายถึง การฝึกฝน เป็นขั้นตอนฝึกฝนปฏิบัติ โดยวิเคราะห์เนื้อหาในรูปแบบบทสนทนา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยฝึกปฏิบัติทั้งเป็นกลุ่ม เป็นคู่ หรือรายบุคคลกับประสบการณ์ตรงในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและผู้สอนชี้แนะ

ขั้นที่ 4 *อิสติศลาศ* เป็นคำอาหรับหมายถึง การสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้ เป็นขั้นการสรุปผลที่ได้รับการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ข้อสรุปจากประสบการณ์และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ สามารถนำไปปรับปรุงบุคลิกภาพและการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันต่อไป

กลยุทธ์การสอน มตรอ. ได้นำหลักการอัลกุรอานและซุนนะฮ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ตัวบทในอัลกุรอาน ซูเราะห์ฏอฮา โองการที่ 22-35 ท่านศาสนทูตมุซา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรม โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้ใช้ความคิดและลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมการทำงานกลุ่ม และการนำเสนอผลงาน กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลทั้งในระหว่างการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ และได้การผสมผสานแนวคิดการเรียนรู้จริยธรรมอิสลามของท่าน Al-Ghazali, A. H. (1993) แล้วนำมาดัดแปลงประยุกต์ร่วมกับทฤษฎีระบบการสอนของ Dick & Carey (2009) ได้ศึกษาพบว่า มี 9 ขั้นตอนของระบบการสอน คือ 1) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 2) ดำเนินการวิเคราะห์การเรียนรู้ 3) วิเคราะห์ความต้องการผู้เรียนและกำหนด

เนื้อหาสาระ 4) เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 5) พัฒนาข้อสอบ 6) กลยุทธ์การสอน มตรอ. 7) พัฒนาและเลือกสื่อ 8) พัฒนาวิธีการประเมินผล และ 9) ข้อมูลป้อนกลับ สรุปดังภาพที่ 2 นี้

ภาพที่ 2 กลยุทธ์การสอน มตรอ. นำมาประยุกต์ร่วมกับทฤษฎีของ Dick & Carey

ส่วนการหาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งมีค่าเป็นร้อยละ E_1/E_2 (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2547) (หมายเหตุ : E_1 คือ ประสิทธิภาพของการทดสอบระหว่างเรียน E_2 คือ ประสิทธิภาพของการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์) พบว่า คะแนนกิจกรรมระหว่างเรียนโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. เท่ากับ 81.56 ซึ่งมีค่าเป็นร้อยละ E_1 และคะแนนกิจกรรมหลังเรียนโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. เท่ากับ 88.25 ซึ่งมีค่าเป็นร้อยละ E_2 ดังนั้นแผนการเรียนรู้ในครั้งนี้ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ $E_1/E_2 = 81.56/88.25$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมนักเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ผลการศึกษาดังกล่าวปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายบทและโดยรวมของกลุ่มทดลองก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ Paired t-test (N=30)

บทสนทนาที่				Mean	S.D.	t	Df	P
		Mean	S.D.	difference	Difference			
1	Pre-test	12.1	3.22	10.1	6.65	8.318	29	0.00**
	Post-test	22.2	5.87					
2	Pre-test	9.13	2.77	17.2	4.42	21.27	29	0.00**
	Post-test	26.33	3.32					
โดยรวม	Pre-test	21.23	5.05	27.30	8.47	17.65	29	0.00**

บทสนทนาที่	Mean		S.D.		t	Df	P
	Mean	S.D.	difference	Difference			
Post-test	48.53	6.04					

** P<0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. มีคะแนนสอบหลังเรียน (Pre-test) ระหว่างในกลุ่มทดลองในบทสนทนาบทที่ 1 และ 2 และโดยรวม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=17.65$, $P<0.01$)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายบทและโดยรวมหลังการเรียนระหว่างกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติ Independent t-test ($N=30$)

บทสนทนาที่	กลุ่ม	Mean		difference	t	df	P
		Mean	S.D.				
1	ควบคุม	15.03	3.97	-7.16	1.29	58	0.00*
	ทดลอง	22.2	5.87				
2	ควบคุม	17.03	3.23	-9.30	0.84	58	0.00*
	ทดลอง	26.33	3.32				
โดยรวม	ควบคุม	32.06	5.43	-16.46	1.47	58	0.00*
	ทดลอง	48.53	6.04				

**P<0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. มีคะแนนสอบหลังเรียน (Post-test) ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ในบทสนทนาบทที่ 1 และบทสนทนาที่ 2 และโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t= 1.47$, $P<0.01$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้กลยุทธ์การสอน มตรอ.

ความพึงพอใจ		(U)	(σ)	การแปลผล
ด้านความรู้ความเข้าใจ				
1.	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากยิ่งขึ้น	4.50	0.47	มาก
2.	ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้	4.20	0.70	มาก
3.	ผู้เรียนสามารถทำกลยุทธ์ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดี	4.55	0.43	มากที่สุด
รวม		4.42	0.50	มาก
ด้านสื่อการเรียน				
1.	สื่อที่นำมาประกอบในการเรียนมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.60	0.40	มากที่สุด

2. รูปแบบยุทธการเรียนการสอนเหมาะสมและน่าสนใจ	4.35	0.65	มาก
3. นักเรียนมีความสนุกและไม่เบื่อหน่ายต่อการจัดการเรียนรู้กลยุทธ์นี้	4.25	0.74	มาก
รวม	4.40	0.60	มาก
ด้านการจัดการเรียนรู้			
1. การจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมมากยิ่งขึ้น	4.47	0.50	มาก
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.65	0.34	มาก
3. ผู้เรียนมีความสนุกเพลิดเพลินในการร่วมกิจกรรมด้วยการจัดการเรียนรู้กลยุทธ์ มตรอ.	4.60	0.38	มากที่สุด
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม	4.64	0.30	มากที่สุด
รวม	4.59	0.40	มาก
เฉลี่ยโดยรวม	4.47	0.56	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้กลยุทธ์การสอน มตรอ. สำหรับการเรียนรู้จริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($U = 4.47$, $\sigma = 0.56$)

อภิปรายผล

1) สร้างกลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

กลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีหลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1) *มะหฺรึฟะตุลลอฮฺ* หมายถึง การเข้าใจและรู้จักอัลลอฮ์ ขั้นตอนที่ 2) *ดัจฮีม* หมายถึง การทำให้เข้าใจ ขั้นตอนที่ 3) *รียาอฺอฺ* หมายถึง การฝึกปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4) *อิสติคลาส* หมายถึง การสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้ เรียกเป็นชื่อย่อว่า มตรอ. เนื่องจากกลยุทธ์การสอน มตรอ. มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยม อิสลาม โดยนำหลักการอัลกุรอานและซุนนะฮฺ ตลอดจนผสมผสานงานเขียนของ Al-Ghazali, A. H. (1993) สามารถสรุปได้ว่าขั้นแรกทำให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้จักอัลลอฮ์ การแสวงหาความพอใจจากพระองค์ในทุกการกระทำของชีวิต ขั้นที่สองใช้การบรรยายของครูเพื่อให้ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่สามการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติทำให้เข้าใจเนื้อหาหลักซึ่งมากขึ้นเน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเองผ่านการตั้งคำถาม การคิดวิเคราะห์ ผู้สอนทำหน้าที่แนะนำ และขั้นสุดท้ายเป็นการสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้ สอดคล้องกับทฤษฎีระบบการสอน Dick & Carey (2009) ได้อธิบายการพัฒนาหลักสูตรการสอนเป็นการกำหนดวิธีดำเนินการและกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในแต่ละบริบท ยังสามารถการฝึกปฏิบัติกับบทสนทนาในด้านจริยธรรมจึงทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งสามารถฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา การตั้งคำถาม การตัดสินใจ (สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ, 2545) สอดคล้องงานเขียนของ Al-Ghazali, A. H. (1993) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จในการสอนของครูขึ้นอยู่กับ การวางแผนออกแบบกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้และสามารถบรรลุเป้าหมายของการสอนที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับทฤษฎี เศรษฐบุปผา

สมบัติ สกุลพรรณ และสุวิท อินทอง (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักศึกษาพยาบาลในระดับปริญญาตรีผลการวิจัย พบว่า 1) รูปกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนทั้งกลยุทธ์แทนที่ทั้งหมด และกลยุทธ์มาประกอบกัน ประกอบด้วย เนื้อหา และการเตรียมเนื้อหา กระบวนการในการเรียนรู้ การสื่อสาร และการวัดและการประเมินผล 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มนักศึกษา ที่เข้าเรียนตามรูปกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์กลยุทธ์แทนที่ทั้งหมด มีค่าสูงกว่ากลุ่มนักศึกษาที่เข้าเรียนตามรูปกลยุทธ์มาประกอบกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและครบทุกองค์ประกอบของแผน แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาจริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. ประกอบด้วย 1) สารสำคัญ 2)มาตรฐานการเรียนรู้ 3)ตัวชี้วัด 4)จุดประสงค์การเรียนรู้ 5)สาระการเรียนรู้ 6)สมรรถนะที่สำคัญ 7)คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8)กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. 9)สื่อการเรียนรู้ 10)การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับ เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ (2552) ได้นำเสนอองค์ประกอบ แผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล บันทึกผลการจัดการเรียนรู้ รวมถึงศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาที่ จะทำการเรียนการสอน ศึกษาเกี่ยวกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ศึกษาองค์ประกอบและความสำคัญของการจัดการ เรียนรู้ อีกทั้งยังศึกษาเกี่ยวกับการตั้งคำถามจากเรื่องเล่าเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและเพิ่มประสิทธิภาพใน การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาโดยผ่านวิธีการตั้งคำถามจากเรื่องเล่า ส่วนประสิทธิภาพเฉลี่ยโดยรวม (E1/E2) เท่ากับ 82.00/84.25 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอับดุลรอห์มาน สอและ (2557) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอาหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือและเทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ.มีประสิทธิภาพ82.00/84.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 ยังสอดคล้องงานเขียนของ Al-Ghazali, A. H. (1993) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จในการสอนของครูขึ้นอยู่กับ การวางแผนออกแบบกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้และสามารถบรรลุเป้าหมายของการสอนที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้มุ่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมอิสลาม การแสวงหาความพอใจจากพระองค์ในทุกการกระทำของชีวิต การเป็นแบบอย่าง การฝึกฝนปฏิบัติและการขัดเกลาจิตใจ จึงทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทิศนา แคมมณี (2554, 51-52) ได้สรุปทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ดังนี้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ การฝึกปฏิบัติหรือการกระทำบ่อย ๆ ด้วย ความเข้าใจจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนได้คงทนถาวรและการจัดการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งความมั่นคงของการเรียนรู้เกิดจากการใช้บ่อย ๆ หากไม่นำไปใช้ก็ อาจลืมได้ และยังสอดคล้องกับอับรอฮีม ณรงค์รักษาเขต (2558, 121-122) ที่ได้กล่าวว่า ตามที่ ทฤษฎี

การเรียนรู้ของ อิบน์ ซีน่า ที่ว่าการให้การศึกษาแก่เด็กนั้นควรเริ่มจากความพร้อมของร่างกาย การศึกษาควรเป็นขั้น ๆ การที่จะเลื่อนไปศึกษาขั้นสูงขึ้นก็ต้องผ่านขั้นพื้นฐานก่อนและการให้การศึกษาควรให้สอดคล้องกับความถนัดและความสามารถของนักเรียน ซึ่งครูผู้สอนมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา นอกจากนั้นเป็นพื้นฐานให้นักเรียนได้ติดตัวไปใช้ในโอกาสเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุข และสุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545, 161) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนกลยุทธ์ผู้เรียนลงมือปฏิบัติร่วมกัน เป็นการเรียนที่จะช่วยพัฒนากระบวนการคิด สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน รวมทั้งเสริมสร้างทักษะทางสังคมและ การทำงานร่วมกันทำให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวางและยังเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของภุชงค์ มัชฌิโม (2559 : 82) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสะกดคำประกอบกับการจัดการเรียนรู้กลยุทธ์ 2W3P ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อน เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้น และคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

3. ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อผลการจัดการเรียนรู้จริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ.ซึ่งสามารถอภิปรายผล โดยรวมพบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 6 อันดับคือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (= 4.65) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม (= 4.64) ลี้อที่นำมาประกอบในการเรียนมีความเหมาะสมกับเนื้อหา (= 4.60) ผู้เรียนมีความสนุกเพลิดเพลินในการร่วมกิจกรรมด้วยการจัดการเรียนรู้กลยุทธ์ มตรอ.(= 4.60) ผู้เรียนสามารถทำกลยุทธ์ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดี(= 4.55) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากยิ่งขึ้น (= 4.50) ตามลำดับ อภิปรายผลสอดคล้องกับงานวิจัยพิชญ์สินี เจริญวัฒน์ สิงหา ประสิทธิ์พงศ์ และอรุณวัฒน์ วณิชชานนท์ (2564) ศึกษา เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหา ความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม ผลวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้ คำถามสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. พบว่า นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สรุปผล

1. กลยุทธ์การสอน มตรอ. ประกอบด้วย 4 ขั้นได้แก่ ขั้นนำได้แก่ ขั้นมะหรีพะตุลอฮ์ ขั้นดัพฮีม ขั้นรียาฎอฮ์ และขั้นอิสติลาศ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด $E1/E2 = 80/80$ เท่ากับ 82.00/84.25

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ. หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอน มตรอ.อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำกลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เป็นนวัตกรรมที่ดี สำหรับไปใช้นั้นควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 กลยุทธ์การสอน มตรอ. ที่ได้สร้างและผ่านการทดสอบความชอบจากผู้เรียนรวมถึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและความพึงพอใจที่สูง แต่ผลการศึกษายังใช้ระยะดำเนินการเพียง 1 ภาคเรียนเท่านั้น เพราะการกล่อมเกลานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีและสูงนั้น ควรดำเนินการและกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนากลยุทธ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ ระดับ และความน่าสนใจ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรนำสื่อดิจิทัลที่นำมาประกอบในการเรียนการสอนที่หลากหลายและมีความเหมาะสมกับเนื้อหา สาระ ระดับ วัย และความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและไม่เบื่อหน่ายต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

หรรษา เศรษฐบุปผา สมบัติ สกุลพรรณ และสุวิทย์ อินทอง. (2559). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (INTEGRATED E-LEARNING COURSE) สำหรับนักศึกษาพยาบาลในระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*. 18(3):1-11

ทิศนา ขัมมณ. (2554). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 14 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- พิชญ์สินี เจตย์วัฒน์ สิงหา ประสิทธิ์พงศ์ และอรุณวัฒน์ วนิชชานนท์. (2564). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 32(13): 96-108
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. (2542). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลภาษาไทย*. อัลมะดีนะฮ์: ศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- สมาคมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนใต้. (2014). *แบบเรียนอิสลามศึกษา อัลอัคลาฟ 1 อิสลามศึกษาตอนปลาย. ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 กระทรวงศึกษาธิการ*. ยะลา: ศึกษาธิการจังหวัดยะลา
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). *21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการคิด*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- อับรอฮิม ณรงค์รักษาเขต. (2558). *ปรัชญาการศึกษาอิสลาม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. หาดใหญ่ : บรรลือการพิมพ์
- อับดุลรอห์มาน สอและ. (2557). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอาหรับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนรู้กลุ่มร่วมมือและเทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม*. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลาม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาต่างประเทศ

- Al-Ghazali, A. H. (1993). *Ihya' Ulum al-Din*. Darul Khair. Beirut : Lebanon.
- Al-Ghazali, A. H. (1998). *Almukiz Min al-Dhalal*. Darul Khair. Beirut : Lebanon.
- Dick & Carey, L. (2009). *The Systematic Desing of Instruction*, (7th ed). New York : Pearson.
- Laeheem, K. (2013). Reception of behavior supervision based on Islamic belief awong Muslim adolescents in the three southern border provinces Thailand. *Kasetsart Journal Social Sciences*. 34 (3):454-463
- Polit, D. F., & Hungler, B. P. (1999). *Nuesing Reseatch Principles and Methods* (6th ed). Philadlphia: J.B. Lippincott.
- Az-Zuhaili, W. (1991). *Al-Tafsir Al-Munir* (Vol. 15-16). Beirut : Lebanon. Darul-Fikri Al-Muasir.

ลัมภาษณ์

- แวชะห์โรน แวญู. (2565). *ครูผู้สอนอิสลามศึกษาโรงเรียนนุรุดดีนมุสลิม*. หมู่ที่1 ต.เจ๊ะเห อ.ตากใบ จ.นราธิวาส. ลัมภาษณ์. (6 ธันวาคม 2565).

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Analytical Thinking Skills on al-Fiqh Subject by Using the 5Es of Inquiry-Based Learning Activities for Primary School Students, Year 6

อาหามะ สาละห์¹ มุหัมหมัดตอลาล แกมะห์¹ มุหัมมัดสุไหมเมาะ เฮงยามา¹

Ahama salaeh,¹ Muhammadtolan Kaemah,¹ Muhammadsuhaimi Hengyama¹

(Received: Feb 18, 2024; Revised: Nov 28, 2024; Accepted: Dec 20, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิกฮ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน $E_1/E_2 = 70/70$ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนด้วยการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 70 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรายวิชาอัลฟิกฮ์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) จำนวน 9 แผน 2) แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-Test ผลการวิจัยพบว่า 1.ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เท่ากับ $E_1/E_2 = 74.72/82.57$ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2.ทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) มีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาอัลฟิกฮ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4.ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 อยู่ในระดับมาก

¹สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

¹Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University (Corresponding author /

Email : 736396024@yru.ac.th)

คำสำคัญ: ทักษะการคิดวิเคราะห์ อัลฟิกฮ์ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es),

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) to develop and find the effectiveness of learning management plans by using the 5Es of inquiry-based learning activities on al-Fiqh subject for primary school students, year 6 according to standard criteria $E_1/E_2 = 70/70$, 2) to compare analytical thinking skills after learning using the 5Es of inquiry-based learning activities on al-Fiqh subject utilizing 70 percent criteria, 3) to compare the students achievement on al-Fiqh subject between before and after learning 4) to assess students satisfaction on al-Fiqh subject by using the 5Es of inquiry-based learning activities. The target population used in this research was primary school students, year 6 at Ban kraso school in semester 2 of academic year 2022, in total of 20 students. Tools used in the experiment : 1) learning management plans on al-Fiqh subject for primary school students, year 6 by using the 5Es of inquiry-based learning activities, comprising nine plans, 2) analytical thinking skills subjective test with five questions, 3) thirty-five objective questions with four multiple-choice answers achievement test of learning on al-Fiqh subject, and 4) Students satisfaction questionnaire on learning management using the 5Es of inquiry-based learning activities. The research statistics used were mean, standard deviation, and t-test value. The results of the research found that; 1. The effectiveness of the learning management plans by using the 5Es of inquiry-based learning activities reached the required standard with $E_1/E_2 = 74.72/82.57$ which was higher than the specified criterion. 2. The analytical thinking skills on al-Fiqh subject by using the 5Es of inquiry-based learning activities higher than before utilizing 70 percent criteria. 3. The learning achievement of the students learning achievement after using the 5Es of inquiry-based learning activities on al-Fiqh subject indicated significantly higher than pre-learning, with statistical significance at level 0.5 4. The students satisfaction towards learning management plans on al-Fiqh subject by using the 5Es of inquiry-based learning activities was very high with an overall average score of 4.49

Keywords: *Analytical Thinking Skills, al-Fiqh, Learning management by using the 5Es.*

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนตามจุดหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ทศวรรษที่ 2 และเป้าหมายการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีจุดหมายสำคัญ คือการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด และการเรียนรู้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ, 2552) ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ คิด เป็นและทำเป็น (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2552)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความ สมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะ พื้นฐาน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพโดยยึดหลักการว่าเป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล และหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดหลักการเพิ่มเติมคือ มุ่งเน้น พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตเป็นการศึกษาที่มุสลิมทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อิสลามศึกษาใน 8 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ อัลกุรอาน อัลหะดีษ อัลอะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา) อัลฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) อัตตารีค (ศาสนประวัติ) อัลอัคลาก (จริยธรรม) ภาษาอาหรับ ภาษามลายู/ภาษาอาหรับเสริม (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) โดยสาระการเรียนรู้อัลฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) นั้น เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ กฎ หลักการ และบทบัญญัติต่าง ๆ ดังนั้น ลักษณะการเรียนการสอนย่อมแตกต่างกันออกไป บางวิชาอาจใช้วิธีการท่องจำ การปฏิบัติ จบใจความ วิเคราะห์ เป็นต้น และบางเนื้อหาของสาระการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) นั้น จะเน้นในเรื่องของการประกอบศาสนกิจในกิจวัตรประจำวันอีกด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันตลอดไป

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์มีหลายวิธี เช่น แบบระดมสมอง (Brainstorming) แบบเน้นปัญหา/โครงการ/กรณีศึกษา (Problem/Project Based Learning/Case Study) แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) แบบสะท้อนความคิด (Student's Reflection) และแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นต้น และผู้วิจัยสนใจที่จะใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ตามแนวคิดพื้นฐานในกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ นั้น มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีของเพียเจต์ (Jean Piaget: ค.ศ.1896-1980) ที่เชื่อว่าพัฒนาการทางสมองของมนุษย์ ประกอบด้วยโครงสร้าง 2 ประการ คือ กระตุ้นเพื่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดมาจากสิ่งเดิมที่

มีอยู่ และกระบวนการขยายโครงสร้างเดิมเพื่อรับความรู้ใหม่ เน้นความรู้ที่มาจากการแสวงหาเพื่อนำไปสู่การค้นพบ นำข้อค้นพบที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยสุกัญญา เพ็ชรนาถ (2563) ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E รายวิชาภูมิศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาศา พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์โดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E รายวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการศึกษาผลการประเมินสัมฤทธิ์การสอน I-Net ของรายวิชาอัลฟิฮฺญนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563-2564 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาอัลฟิฮฺญ ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 47.62 และทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนนั้นไม่เป็นไปตามที่พึงประสงค์ (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านกระเสาะ, 2563) ซึ่งหากปล่อยให้สภาพดังกล่าวเกิดขึ้นโดยไม่ได้รับการแก้ไขอาจทำให้ผู้เรียนไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้วิชาอัลฟิฮฺญอันเป็นสาระที่จำเป็นต่อการเรียน และขาดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้วิชาอัลฟิฮฺญ และเมื่อศึกษาถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาดังกล่าว พบว่า มีหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น ขาดสื่อการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม ขาดแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนยังใช้วิธีการที่เน้นการบรรยายหรือการเขียนอย่างเดียว เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาบรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551

จากปัญหาดังต้นที่ได้นำเสนอนั้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญที่จะศึกษา เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิฮฺญโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เพื่อจะให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่ดีในการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์และเกิดองค์ความรู้ใหม่ให้แก่ผู้วิจัย ที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิฮฺญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน $E_1/E_2 = 70/70$
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนด้วยการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิฮฺญ โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิฮฺญโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

นักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ไว้ดังนี้

วิภา ประชากุล และประสาธน์ เนื่องเฉลิม (2553) การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ คือกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยผู้สอนมีบทบาทในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการทางความคิดหาเหตุผลจนค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องด้วยตัวเอง แล้วสรุปผลออกมาเป็นหลักการหรือวิธีการในการแก้ปัญหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ ลอว์สัน (Lawson) กล่าวว่า จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักวิทยาศาสตร์ได้คิดค้นขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้วิธีการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องอาศัยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นพบความรู้หรือประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายด้วยตนเอง คลาร์ก (Clark, 1973) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างความเข้าใจได้ลึกซึ้ง เกิดความคิดรวบยอดที่ชัดเจนมั่นคงและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นการพัฒนาศักยภาพ ค่านิยม และทัศนคติ และช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะทางปัญญาและการคิดอย่างมีเหตุผล สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) หรือสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Cycles) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำสู่บทเรียนเรื่องที่สนใจซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความสงสัยหรือความสนใจของตัวนักเรียนเอง
2. ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) เมื่อทำความเข้าใจประเด็นหรือคำถามที่สนใจแล้ว ผู้เรียนจะมีการวางแผนกำหนดแนวทางการสำรวจคำตอบตั้งสมมติฐานกำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้
3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและค้นหามาวิเคราะห์ แปลผล สรุปและอภิปรายร่วมกัน พร้อมทั้งนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ
4. ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมหรือแนวคิดที่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
5. ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง อย่างไรและมากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) หมายถึงการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยครูเป็นผู้กระตุ้นโดยการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดในการสืบเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และครูเป็นผู้ชี้แนะและคอยให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ 1. ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2. ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4. ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) 5. ขั้นประเมิน (Evaluation)

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์

นักวิชาการได้ให้นิยามทักษะการคิดวิเคราะห์ ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973 อ้างถึงใน วิมล ทองผล, 2556) ให้นิยามของทักษะการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นการคิดอย่างรอบคอบตามหลักการประเมินและมีหลักฐานอ้างอิงเพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล วิชา เล่าเรียนดี (2553) ที่ให้ความหมายของทักษะการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกย่อยแนวคิด ข้อโต้แย้งปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้เป็นส่วนย่อย โดยใช้คำถามเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

สรุปได้ว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ หมายถึงความสามารถในการพิจารณาจำแนกแยกแยะแนวคิด ส่วนย่อยของเนื้อหาว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง มีความสัมพันธ์ และหลักการอย่างไร เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจและสรุปได้อย่างถูกต้อง

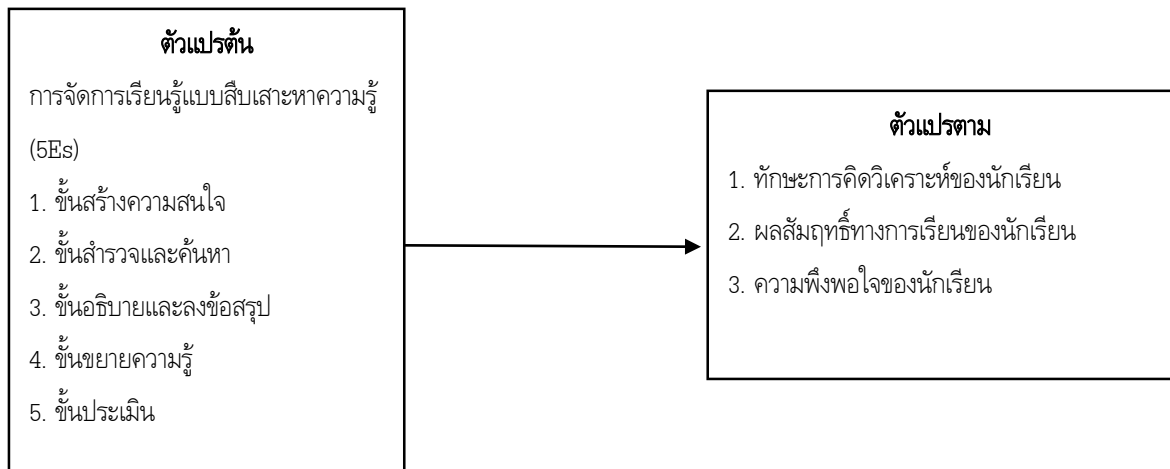
3. แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามลำดับ ขั้นตอนมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำขึ้นจากหลักสูตรและคู่มือผู้สอน ทิศนา ขัมมณี (2551) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดไว้ให้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ภพ เลหาไพบูลย์ (2552) ให้ความหมายของแผนการสอนว่าแผนการจัดการเรียนรู้หมายถึง ลำดับขั้นตอนและกิจกรรมทั้งหมดของผู้สอนและผู้เรียน ที่ผู้สอนกำหนดไว้เป็นแนวทางในการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้คือ ลำดับและขั้นตอน รวมทั้งกิจกรรมทั้งหมดในการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนกำหนดเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามการวางแผนของผู้สอนเพื่อให้สอดคล้องตามที่กำหนดไว้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิฮฺ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน จำนวน 1 ห้อง ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิคุฮ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ประกอบด้วย 9 แผน ๆ ละ 1-2 ชั่วโมง แบ่งเนื้อหา ดังนี้

1)	ความหมายและความเป็นมาของวันอีดิลอัฎฮา	จำนวน 1 ชั่วโมง
2)	หลักฐานจากอัลหะดีษและหุกุมการละหมาด	จำนวน 1 ชั่วโมง
3)	การตักบีร์วันอีดิลอัฎฮาและคุณค่าของวันอีดิลอัฎฮา	จำนวน 2 ชั่วโมง
4)	สิ่งที่ส่งเสริมให้กระทำในวันอีดิลอัฎฮา	จำนวน 1 ชั่วโมง
5)	วิธีการละหมาดอีดิลอัฎฮา	จำนวน 1 ชั่วโมง
6)	ความหมาย ความสำคัญของการกurban	จำนวน 1 ชั่วโมง
7)	หลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษของการกurban	จำนวน 1 ชั่วโมง
8)	ประเพณีที่สามารยกurbanและเวลาของการกurban	จำนวน 2 ชั่วโมง
9)	วิธีการกurbanและการแจกจ่าย	จำนวน 2 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิคุฮ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาอัลฟิกฮ์ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.65-0.80 อำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.53 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

3. วิธีสร้างเครื่องมือวิจัย

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

3.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้อัลฟิกฮ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 ออกแบบและดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้อัลฟิกฮ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ตามรูปแบบที่ได้ออกแบบไว้

3.3 วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดจำนวนแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลฟิกฮ์ของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

3.4 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเป็นแบบประมาณค่า Rating Scale แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

3.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างเสร็จ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ตรวจสอบคำตอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมจากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

4.1 แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้พร้อมทั้งเสนอเป้าหมายของการเรียนและการประเมินผล

4.2 ทดสอบก่อนเรียนใช้เวลา 1 ชั่วโมง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน เรื่องวันอีดิลอัฎฮาและกูรบาน ในรายวิชาอัลฟิกฮ์ ซึ่งเป็นแบบปรนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 35 ข้อ

4.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องการพัฒนาเรื่องวันอีดิลอัฎฮาและกูรบานรายวิชาอัลฟิกฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน 12 ชั่วโมง

4.4 แบบทดสอบหลังเรียนใช้เวลา 1 ชั่วโมงโดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียนแต่มีการสลับข้อสอบ และเพิ่มแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์

4.5 นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

4.6 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับนักเรียนเพื่อนำผลมาวิเคราะห์และประเมิน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

5.1 หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิคุฮ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน $E_1/E_2 = 70/70$ โดยใช้สูตร E_1/E_2 ของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556)

5.2 เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนด้วยการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิคุฮ์ โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 70

5.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) โดยใช้ค่าทดสอบ t-Test Dependent

5.4 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิคุฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิคุฮ์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิคุฮ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน $E_1/E_2 = 70/70$

ผู้วิจัยได้นำแผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิคุฮ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ ทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ผลประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 70/70

กลุ่ม	จำนวน (คน)	กระบวนการเรียน			ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน		
		คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E1	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E2
กลุ่มเป้าหมาย	20	36	26.90	74.72	35	28.90	82.57
$E_1/E_2 = 74.72/82.57$							

จากตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ จำนวน 9 เรื่อง มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 74.72/82.57 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิคุโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 70

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิคุโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ ทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิคุโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เกณฑ์ร้อยละ 70 (คะแนนผ่าน 17.5)

	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ทักษะการคิดวิเคราะห์	20	25	20.55	2.72	5.008*	.000

*p < .05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิคุโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 20.55 จากแบบประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เมื่อจบการเรียนรู้ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันโดยมีการสลับข้อแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-Test ปรากฏดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาอัลฟิคุ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเรียน	20	35	19.65	4.50	7.939*	.000
หลังเรียน	20	35	25.00	6.40		

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 19.65 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.50 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.40

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ เพื่อให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2564 จำนวน 20 คน ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

ข้อที่	ประเด็นความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	ฉันชอบเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องวันอีดิลอัฎฮาและกูรบาน	4.65	0.49	มากที่สุด
2	ฉันชอบเรียนวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)	4.70	0.47	มากที่สุด
3	กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น	4.30	0.57	มาก
4	กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เปิดโอกาสให้ฉันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ และครู	4.40	0.50	มาก
5	ฉันได้มีโอกาสสรุปบทเรียนร่วมกันกับครู	4.55	0.51	มากที่สุด
6	ฉันมีความสุขและสนุกสนานเมื่อได้เรียนวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)	4.45	0.51	มาก
7	ฉันได้ฝึกทักษะในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง	4.45	0.51	มาก
8	ฉันชอบใบงานจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)	4.35	0.59	มาก
9	กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ส่งเสริมการคิดและตัดสินใจ	4.50	0.51	มากที่สุด
10	ฉันสามารถนำคำสอนที่ได้เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.50	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม		4.49	0.13	มาก

จากตารางที่ 4 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิคว โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.49 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมเท่ากับ 0.13

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิคุโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิคุสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน $E_1/E_2 = 70/70$

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ พบว่า มีประสิทธิภาพเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดยภาพรวม $E_1/E_2 = 74.72/82.57$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้เป็นที่น่าสนใจ และดึงดูดต่อการเรียนรู้ เพิ่มความรู้ ความเข้าใจกับนักเรียนมากขึ้นเกิดมโนภาพที่ดี ทำให้นักเรียนได้คิดและจินตนาการ คลายเครียด ได้รับความสนใจในการเรียน และผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการขั้นตอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ โดยนักเรียนสามารถบอกความสำคัญ ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ สามารถระบุจุดมุ่งหมายของวิชาอัลฟิคุได้ และผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงว่าจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นก็สืบเนื่องจากกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) มีประสิทธิภาพอย่างเห็นได้ชัด สอดคล้องกับพิมพ์ชนก มณีทัฬ (2560) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5E เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาใต้ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านป่าวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 32 คนผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5E เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาใต้ มีประสิทธิภาพ $83.32/82.50$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับดิณณ์ณภัทร เพชรศิริวรรณ (2563) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E เรื่อง ภูมิศาสตร์ ทวีปยุโรป รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปยุโรป รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ $82.70/86.80$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ $80/80$ อีกทั้งผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาประสิทธิภาพและปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง จากการประเมินจากการทำแบบฝึกปฏิบัติระหว่างเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.72 และประเมินคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 82.57 แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมได้อย่างเข้าใจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 70

ทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 20.55 จากผลการทำ

แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ดังกล่าว หมายความว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงกว่าเกณฑ์ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ที่มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์มาตรฐานและนักเรียนที่เรียนรู้ซ้ำก็สามารถทบทวนเนื้อหาหลักไปกลับมาได้ทำให้นักเรียนเข้าใจ บทเรียนได้ดี ขึ้น ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) จึงเป็นองค์ประกอบที่ สำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนมี พัฒนาการทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้นคิดอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นเป็นตอน สอดคล้องกับพุทธิพงษ์ ศุภมัสตอองกูร (2559) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ภัยพิบัติทางธรรมชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการ เรียนรู้ แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (5E) โรงเรียนสมุทรปราการอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งกำลัง ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 12 ห้อง นักเรียนจำนวนรวม 500 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ภัยพิบัติทางธรรมชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการ จัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (5E) อยู่ในระดับสูงและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการ เรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (5E) เห็นด้วยในระดับมาก สอดคล้องกับสุกัญญา เพ็ชรนาถ (2563) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E ภูมิศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 28 คน โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบวัดทักษะ การคิดวิเคราะห์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์โดยกิจกรรม การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E รายวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาอัลฟิคุโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ สืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 25.00 ซึ่งการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นการสร้างความสนใจแก่นักเรียน นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงออก และเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักวิชาการตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำ ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์ หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน ศึกษาแนวคิดทฤษฎี มีผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและประเมินความถูกต้องสมบูรณ์ และใน ส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะผู้วิจัยก็นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนดำเนินการสอน สอดคล้องกับวนิดา เพชรสูงเนิน (2560) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่เน้นการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนสีคิ้วสวัสดิ์ผดุงวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ ใช้ในการวิจัยได้แก่ ชุดการเรียนการสอนแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบ

ประเมินความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เรื่องทวีปแอฟริกา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับพรรณมด ปิ่นทอง (2560) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสืบเสาะหาความรู้ 5E เรื่อง พัฒนาการอาเซียนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงขึ้นหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4. ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิคุฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิคุฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกระเสาะ พบว่า คะแนนโดยรวมพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.49 ส่วนใหญ่นักเรียนได้คะแนนสูงสุดในประเด็นชื่นชอบเรียนวิชาอัลฟิคุฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ซึ่งคิดเป็น 4.70 เพราะเป็นกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นนักเรียนในการเรียนการสอน ใช้ความคิดเป็นของตนเอง และเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับศิริพรรณ คุณพระเนตร (2559) ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้วัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ปรากฏการณ์ของโลกและเทคโนโลยีอวกาศ โดยใช้วัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกมีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.13/74.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 2) ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 0.5135 คิดเป็นร้อยละ 51.35 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ที่ระดับความพึงพอใจมาก สอดคล้องกับสุกัญญา เพ็ชรนาถ (2563) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E ภูมิศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสืบเสาะหาความรู้ (5Es) โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยครั้งนี้จึงถือได้ว่าการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิคุฮ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เช่น การคิดวิเคราะห์ กล้าในการแสดงออก และมีอิสระด้านการศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองได้ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้มากขึ้น และเสริมสร้างจินตนาการต่าง ๆ ของบทเรียนนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้และปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามได้อย่างถูกต้อง

สรุปผล

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) 2.2. สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่ากับ $E_1/E_2 = 74.72/82.57$ สูงกว่าเกณฑ์ 70/70
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) รายวิชาอัลฟิควหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิควโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.49

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนต้องอธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ให้กับผู้เรียนอย่างละเอียด รวมทั้งอธิบายถึงความสำคัญของทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดผลกับผู้เรียนให้ผู้เรียนเข้าใจที่ตรงกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่สามารถใช้ร่วมกันกับการจัดกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ในสาระอื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อเป็นการสร้างนิสัยการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) กับรูปแบบการสอนอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน แบบระดมสมอง แบบใช้เกม แบบตั้งคำถาม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย* 5(1): 7-20.

- ดิณณ์ณภัทร เพชรศิริวรรณ. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปยุโรป รายวิชา สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2552). *การคิดวิเคราะห์เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์ติ้งบางแค.
- ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านกระเสาะ. (2563). *แบบประเมิน SAR โรงเรียนบ้านกระเสาะ. ปีการศึกษา 2563*. โรงเรียนบ้านกระเสาะ. มายอ ปัตตานี.
- พรรณมด ปิ่นทอง. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ส23241 อาเซียนศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)*. สืบค้นจาก <http://www.kksec.go.th/webinfo25/abstract/punnamon01.pdf>
- พิมพ์ชนก มณีทัฬห. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Method : 5E) เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาใต้*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/644890>
- พุทธิพงษ์ คุมมัสตอองกูร. (2559). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (5E)*. *วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(1): 1349-1365.
- วนิดา เพชรสูงเนิน. (2560). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอนวิชาสังคมศึกษา ที่เน้นการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. สืบค้นจาก http://www.truelookpanya.com/true/teacher_portfolio_detail.php?portfolio_id=41
- ศิริพรรณ คุณพระเนตร. (2559). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถด้านการวิเคราะห์โดยใช้วัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สัญญา ศรีคงรักษ์. (2558). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุกัญญา เพ็ชรนาถ. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E รายวิชาภูมิศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ในการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 12. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ. (2552). *เรื่อนำรู้สู่การใช้หลักสูตร*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาต่างประเทศ

Clark, H. (1973). *Teaching Inquiry in Handbook Secondary School*. New York: Macmillan.

Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill Book.

Lawson A.E. (1995). Science Teaching and the Development of Thinking. *Belmont California: Wadsworth Publishing Understanding The Science Teacher*, 70(6): 56-59.

พฤติกรรมการจ่ายซะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Payment of Zakat on Income among Muslim Personal at Prince of Songkla University Pattani Campus

ทวัช นุ้ยพอม¹ อับบาส หลับดวง² อริศ หัสมา¹ หมะหมุด หะยีหมัด¹

Tawat Noipom,¹ Abbas Labduang,² Aris Hassama,¹ Mahmood Hayeemad¹

(Received: Apr 24, 2024; Revised: Nov 30, 2024; Accepted: Dec 17, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจ่ายซะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรมุสลิมทั้งฝ่ายวิชาการและฝ่ายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 484 คน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณและการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และความเคร่งครัดในศาสนา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจ่ายซะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและพฤติกรรมการจ่ายซะกาตรายได้เป็นความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความเคร่งครัดในศาสนาและพฤติกรรมการจ่ายซะกาตรายได้เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ซะกาตเป็นแกนกลางของการคลังแห่งอิสลามซึ่งครอบคลุมไปถึงศีลธรรม สังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านศีลธรรม เป็นตัวชี้วัดความละโมภและจัดความร่ำรวยจนเกินไป ทางด้านสังคมทำงานเหมือนกับมาตรการขั้นเยี่ยมที่จะจัดความยากจนออกจากสังคม โดยทำให้คนมั่งมีรู้จักรับผิดชอบต่อสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ในด้านเศรษฐกิจจะป้องกันการสะสมทรัพย์สมบัติเอาไว้ในมือของคนเพียงไม่กี่คนและกระจายมันออกไป สามารถนำผลวิจัยไปใช้ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติงานด้านการจ่ายซะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่เป็นมาตรฐาน หากการจ่ายซะกาตรายได้เป็นที่ยอมรับปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้การบริหารจัดการซะกาตที่มีซะกาตรายได้เป็นเครื่องมือที่สำคัญให้มีประสิทธิภาพเพื่อการสร้างสวัสดิการสังคมลดความยากจนและช่องว่างทางสังคมของชุมชนมุสลิมต่อไป

คำสำคัญ: การจ่ายซะกาตรายได้, บุคลากรมุสลิม, การจัดการซะกาต

¹ ภาควิชาการศึกษาด้านอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ Department of Islamic Business Innovation Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University

² นักวิจัยอิสระ

² Independent Researcher (Corresponding author / Email : .abbaslabduang@hotmail.com)

ABSTRACT

This research aims to study the behavior of paying income zakat among Muslim staff at Prince of Songkla University, Pattani Campus. Quantitative research methods were employed, collecting data from 484 Muslim academic and support staff. The analysis involved descriptive statistics, including frequency distribution, mean, and standard deviation. The findings revealed that attitudes toward behavior, conformity with reference groups, perceived behavioral control, and religiosity are all related to the behavior of paying income zakat among the university's Muslim staff. The relationship between attitudes, conformity, perceived behavioral control, and zakat payment behavior was moderate, while the relationship between religiosity and zakat payment behavior was low. Zakat serves as the cornerstone of Islamic finance, encompassing moral, social, and economic dimensions. It promotes moral development by purifying greed and curbing excessive wealth accumulation. Socially, zakat acts as an effective measure to eradicate poverty by fostering social responsibility among the wealthy. Economically, zakat prevents wealth concentration among a few and promotes equitable distribution. The research findings can be applied as a standard guideline for zakat income payment practices among Muslim staff at Prince of Songkla University. If income zakat payment becomes widely accepted and implemented, relevant organizations can efficiently manage zakat to serve as a crucial tool for social welfare development, reducing poverty and narrowing social gaps within the Muslim community.

Keywords: *Zakat Income Payment, Muslim Personnel, Zakat Management*

บทนำ

ชะกาตเป็นศาสนบัญญัติที่สำคัญในอิสลามโดยถูกจัดเป็นอันดับที่สามรองลงมาจากละหมาด (Yusuf Al-Qaradawi, 1999) ซึ่งศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการจัดเก็บชะกาตตั้งแต่ยุคสมัยของท่านนบีมุฮัมมัดจนถึงสมัยเคาะลีฟะฮ์ จะพบว่าปัญหาการจัดเก็บชะกาตครั้งแรกในช่วงที่อับดุลอะซีสดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ (Al-Mubarakpuri, 2002) คือ กลุ่มมุสลิมในประเทศเยเมนไม่ยอมจ่ายชะกาต เนื่องจากเห็นว่าชะกาตเป็นสิ่งที่ต้องจ่ายให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัดเป็นการส่วนตัว และเมื่อท่านเสียชีวิตไปแล้วก็ไม่จำเป็นจะต้องจ่ายชะกาตให้แก่ใครอีกต่อไปการจ่ายชะกาตส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับชะกาตฟิตเราะห์ และชะกาตทรัพย์สิน ซึ่งชะกาตชนิดหนึ่งที่มีเริ่มมีการกล่าวถึงว่าเป็นชะกาตชนิดที่สามารถลดปัญหาความยากจน และเพิ่มความเท่าเทียมของคนในสังคมมุสลิมอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ชะกาตรายได้ ชะกาตรายได้คือ การเรียกเก็บจากรายได้ที่เข้ามาของบุคคลที่ได้จากแหล่งต่างๆ หรือจากกิจกรรมที่ซึ่งได้จากการทำงาน รวมไปถึงค่าธรรมเนียมต่าง ๆ งานที่ได้รับการชดเชย เงินเดือน ภาษี เงินพิเศษ เงินช่วยเหลือของขัวญ เงินปันผลที่ได้ และสิ่งที่มีเหมือนกัน (Abu Bakar, N. B. 2008; Monzer Kahf, 2001) นักวิชาการด้านศาสนบัญญัติมี

ความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับชะกาตรายได้ นักวิชาการมุสลิมบางส่วนให้ทัศนะว่าชะกาตรายได้เป็นสิ่งที่บังคับ (วาญิบ) ในขณะที่นักวิชาการอีกส่วนหนึ่งมีทัศนะที่ตรงกันข้าม อิมามอาบูฮานีฟะฮ์ อิมามมาลิก และอิมามชาฟีอี๊ย์ โดยให้เหตุผลว่า ท่านศาสดามุฮัมมัด ไม่เคยบอกว่ามุสลิมทุกคนจำเป็นต้องจ่ายชะกาตรายได้ และไม่ได้ออกถึงวิธีการจ่ายไว้ ทัศนะนี้เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย นักวิชาการมุสลิมร่วมสมัยที่เห็นว่า มุสลิมบังคับ (วาญิบ) ต้องจ่ายชะกาตรายได้

โดยนักวิชาการมุสลิมร่วมสมัยได้มีการประชุมว่าด้วยเรื่องชะกาตที่ประเทศคูเวต เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2527 Kuwait Zakat House. (1984) ได้มีการวินิจฉัยลงมติเป็นเอกฉันท์ว่า เงินเดือนต้องจ่ายชะกาต เมื่อมีจำนวนเงินครบนิศอบ ถึงแม้ว่าจะมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับการกำหนดนิศอบว่าจะเทียบเคียง (กียาส) และในประเทศมุสลิมทั้งหมดส่วนใหญ่ (Al-Nawawi, Yahya, 1996; Al-Ajeel, M. 2009) โดยสภาพพฤติกรรมหรือปัญหาการจ่ายชะกาตของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากแม้จะมีการวินิจฉัยจากนักวิชาการว่าเงินเดือนต้องจ่ายชะกาตเมื่อมีจำนวนเงินครบนิศอบ แต่ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการกำหนดนิศอบว่าจะเทียบเคียง (กียาส) กับการจ่ายชะกาตจากรายได้ของบุคคลทั่วไปในประเทศมุสลิม เช่น มาเลเซียหรืออินโดนีเซีย ซึ่งมีการจ่ายชะกาตจากรายได้เป็นเรื่องปกติ ในขณะที่ในประเทศไทยยังไม่มีผลการสำรวจอย่างชัดเจนว่าการจ่ายชะกาตจากรายได้จริงหรือไม่ อีกทั้งยังไม่มีผลการวินิจฉัยที่ชัดเจนจากนักวิชาการว่า ชะกาตจากรายได้เป็นสิ่งที่บังคับตามหลักการศาสนาหรือไม่ จากการสอบถามประชาชนมุสลิมในจังหวัดปัตตานีเบื้องต้น พบว่ามีบางส่วนที่มีการจ่ายชะกาตจากรายได้ แม้ว่าจะยังไม่มีผลการตัดสินใจที่เป็นเอกฉันท์ในเรื่องนี้ในวงกว้าง โดยเฉพาะในสังคมมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเป็นแหล่งการศึกษาของอิสลามที่สำคัญของประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมการจ่ายชะกาตจากรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อตอบคำถามในประเด็นนี้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

ศึกษาพฤติกรรมการจ่ายชะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการจ่ายชะกาตรายได้ในบริบทของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีความสำคัญเนื่องจากชะกาตเป็นหนึ่งในหลักศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนมุสลิม พฤติกรรมการจ่ายชะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน เช่น ความรู้ ความเข้าใจในข้อกำหนดศาสนา รายได้และความสามารถทางการเงิน ทัศนคติด้านศีลธรรมและศาสนา รวมถึงประสิทธิภาพขององค์กรที่จัดการชะกาต งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Ahmad & Md Nor (2015) พบว่าความรู้เกี่ยวกับชะกาตมีผลต่อการปฏิบัติตามข้อกำหนดศาสนา ขณะที่ Sarea (2012) ชี้ให้เห็นว่ารายได้ที่มั่นคงเป็นปัจจัยกระตุ้นสำคัญ นอกจากนี้ Wahab & Rahman (2011) ยังเน้นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการชะกาตที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการจ่ายชะกาตของบุคคล ดังนั้น การศึกษาเหล่านี้ช่วยสร้างความเข้าใจในปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจ่ายชะกาต

รายได้ในบริบทชุมชนมุสลิม เพื่อพัฒนาการจัดการชะกาตให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของศาสนาอิสลามในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในชุมชนมุสลิมไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วยสาระสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรมุสลิมทั้งฝ่ายวิชาการและฝ่ายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 484 คน (กองบริหารทรัพยากรบุคคล, 2563) จากหลักการของ taro Yamane (สิน พันธ์พิณิจ 2549:133) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10 ซึ่งมีสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

โดยที่

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

n = แทนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (0.1)

จากสูตรสามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

$$n = \frac{484}{1 + 484(0.1)^2}$$

$$= 82.88 \text{ คน}$$

ดังนั้นขนาดจำนวนของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 83 คน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนต่อการสำรวจ ผู้วิจัยจึงสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 120 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากคณะ และองค์กรต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยการออกแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้รับการออกแบบจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบคำถามที่มีความชัดเจนและตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการจ่ายชะกาตจากรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยมีประเด็นดังนี้ พฤติกรรมการจ่ายชะกาต การวิเคราะห์ข้อมูลการจ่ายชะกาตรายได้ เช่น ปัจจัยเจตคติเกี่ยวกับการจ่ายชะกาตรายได้ (Attitude toward Zakat on Income) ปัจจัยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับชะกาตรายได้ (Subjective Norms for Zakat on Income) ปัจจัยการรับรู้ความสามารถในการ

ควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับชะกาตรายได้ (Perceived Behavior Controls for Zakat on Income) ปัจจัยความเคร่งครัดในศาสนา (Religiosity) ปัจจัยความตั้งใจจะจ่ายชะกาต (Intention to Pay Zakat on Income) เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม โดยการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน ซึ่งเป็นบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามรูปแบบการสุ่มเลือกที่เฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น เป็นบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัย ซึ่งช่วยให้การเก็บข้อมูลสะท้อนถึงพฤติกรรมการจ่ายชะกาตของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะได้รับการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อให้เห็นภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่ได้จะถูกแสดงในรูปของค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงถึงพฤติกรรมการจ่ายชะกาต และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้โปรแกรมสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตอบคำถามวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการจ่ายชะกาตของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการจ่ายชะกาต

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการจ่ายชะกาต

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์การจ่ายชะกาตรายได้		
เคยออกชะกาต	68	56.60
ไม่เคยออกชะกาต	52	43.40
รวม	120	100.00
จำนวนครั้งการจ่ายชะกาตรายได้/ปี		
1 ครั้ง	98	82.00
2 ครั้ง	11	9.00
3 ครั้ง	11	9.00
รวม	120	100.00
เดือนที่จ่ายชะกาตรายได้		
เดือนรอมฎอน	32	27.00
เดือนหลัง/สิ้นสุดรอมฎอน	22	18.00

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เดือนอื่น ๆ	66	55.00
รวม	120	100.00
ลักษณะการจ่ายชะกัตรายได้		
จ่ายตรงไปยังผู้มีสิทธิรับชะกัต	60	50.00
จ่ายผ่านองค์กรชะกัต	60	50.00
รวม	120	100.00
มูลค่าชะกัตครั้งล่าสุด		
≤ 2,500 บาท	36	30.00
2,501-5,000 บาท	48	40.00
5,001-10,000 บาท	24	20.00
10,001-20,000 บาท	12	10.00
รวม	120	100.00

จากตารางที่ 1

1. ประสิทธิภาพในการจ่ายชะกัตรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยออกชะกัตก่อนหน้านี้ จำนวน 145 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.60 และไม่เคยออกชะกัต จำนวน 111 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.40
2. จำนวนครั้งที่จ่ายชะกัตรายได้ (ต่อปี) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออกจ่ายชะกัตรายได้จำนวน 1 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 82.00 รองลงมาที่ออกจ่ายชะกัตจำนวน 2 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 9.00 และออกจ่ายชะกัตจำนวน 3 ครั้ง ต่อปี คิดเป็นร้อยละ 9.00 ตามลำดับ
3. เดือนที่จ่ายชะกัตรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออกจ่ายชะกัตรายได้เดือนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เดือนรอมฎอน จำนวน 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.00 ออกชะกัตภายในเดือนรอมฎอน จำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.00 และเคยออกชะกัตเดือนหลังหรือสิ้นสุดรอมฎอน (เดือนเซาวาล) จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.00 ตามลำดับ
4. ลักษณะการจ่ายชะกัตรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จ่ายชะกัตให้ผู้มีสิทธิรับชะกัตโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 50.00 และจ่ายผ่านองค์กรจัดการชะกัต คิดเป็นร้อยละ 50.00 ตามลำดับ
5. มูลค่าเงินชะกัตรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จ่ายชะกัตคิดเป็นมูลค่าเงินระหว่าง 2,501-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.00 จ่ายชะกัตคิดเป็นมูลค่าเงิน 2,501 บาท หรือน้อยกว่า คิดเป็นร้อยละ 30.00 จ่ายชะกัตคิดเป็นมูลค่าเงินระหว่าง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.00 และจ่ายชะกัตคิดเป็นมูลค่าเงินระหว่าง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.00 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการจ่ายชะกาตรายได้

2.1 ปัจจัยเจตคติเกี่ยวกับการจ่ายชะกาตรายได้ (Attitude toward Zakat on Income)

ปัจจัยด้านเจตคติเกี่ยวกับการจ่ายชะกาตรายได้ โดยรวมแล้วบุคลการมีความคิดเห็นด้านเจตคติเกี่ยวกับการจ่ายชะกาตรายได้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 (S.D. 0.867) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ คำถามพบว่า ข้อคำถามที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่ ฉันคิดว่ามุสลิมต้องจ่ายชะกาตเมื่อมีรายได้ครบพิกัด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 (S.D. 0.795) ต่อมา ฉันคิดว่ามุสลิมต้องจ่ายชะกาตรายได้เมื่อครบรอบปี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 (S.D. 0.824) ถัดมาคือ ฉันคิดว่ามุสลิมสามารถจ่ายชะกาตรายได้เป็นรายเดือนได้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 (S.D. 0.863) ฉันคิดว่าชะกาตรายได้เป็นสิ่งบังคับในวันที่ได้รับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 (S.D. 0.823) และฉันคิดว่าชะกาตรายได้เป็นสิ่งบังคับสำหรับมุสลิม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 (S.D. 1.038) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของบุคลการด้านเจตคติเกี่ยวกับการจ่ายชะกาตรายได้

คำถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ฉันคิดว่าชะกาตรายได้เป็นสิ่งบังคับสำหรับมุสลิม	4.21	1.038	ระดับมาก
2. ฉันคิดว่ามุสลิมต้องจ่ายชะกาตรายได้เมื่อครบรอบปี	4.31	0.824	ระดับมาก
3. ฉันคิดว่ามุสลิมสามารถจ่ายชะกาตรายได้เป็นรายเดือนได้	4.29	0.863	ระดับมาก
4. ฉันคิดว่ามุสลิมต้องจ่ายชะกาตเมื่อมีรายได้ครบพิกัด	4.43	0.795	ระดับมาก
5. ฉันคิดว่าชะกาตรายได้เป็นสิ่งบังคับในวันที่ได้รับ	4.27	0.823	ระดับมาก
ความคิดเห็นของบุคลการ	4.30	0.867	ระดับมาก

2.2 ปัจจัยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับชะกาตรายได้ (Subjective Norms for Zakat on Income)

ปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับชะกาตรายได้ จากตารางผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจ่ายชะกาตรายได้ของบุคลการมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยรวมบุคลการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับชะกาตรายได้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D. 0.754) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่ ครอบครัวของฉันเชื่อว่าควรจ่ายชะกาตรายได้จากการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 (S.D. 0.755) ต่อมา เพื่อนร่วมงานของฉันเชื่อว่าฉันควรจ่ายชะกาตรายได้จากการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ถัดมาคือ คู่สมรสของฉันเชื่อว่าฉันควรจ่ายชะกาตรายได้จากการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 (S.D. 0.784) และเพื่อนของฉันเชื่อว่าควรจ่ายชะกาตรายได้จากการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 (S.D. 0.762) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของบุคลากรด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับชะกัตรายได้

คำถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. คู่สมรสของฉันเชื่อว่าฉันควรจ่ายชะกัตรายได้จากการทำงาน	4.35	0.784	ระดับมาก
2. เพื่อนร่วมงานของฉันเชื่อว่าฉันควรจ่ายชะกัตรายได้จากการทำงาน	4.36	0.755	ระดับมาก
3. เพื่อนของฉันเชื่อว่าควรจ่ายชะกัตรายได้จากการทำงาน	4.34	0.762	ระดับมาก
4. ครอบครัวของฉันเชื่อว่าควรจ่ายชะกัตรายได้จากการทำงาน	4.37	0.716	ระดับมาก
ความคิดเห็นของบุคลากร	4.36	0.754	ระดับมาก

2.3 ปัจจัยการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับชะกัตรายได้ (Perceived Behavior Controls for Zakat on Income)

ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับชะกัตรายได้ จากตารางผลการวิเคราะห์ ความเห็นเกี่ยวกับการจ่ายชะกัตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยรวมแล้วบุคลากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับชะกัตรายได้ที่อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 (S.D. 0.860) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่ ฉันรับรู้ว่าการจ่ายชะกัตสำหรับรายได้วาญิบสำหรับฉัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 (S.D. 0.809) ต่อมา ฉันมีทรัพย์สินที่จะจ่ายชะกัตรายได้จากการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 (S.D. 0.848) ถัดมาคือ ฉันมีความรู้เกี่ยวกับการจ่ายชะกัตรายได้จากการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 (S.D. 0.930) และ ฉันมีความสามารถในการจ่ายชะกัตรายได้ของการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 (S.D. 0.853) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของบุคลากรด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับชะกัตรายได้

คำถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ฉันมีความสามารถในการจ่ายชะกัตรายได้ของการทำงาน	4.25	0.853	ระดับมาก
2. ฉันมีทรัพย์สินที่จะจ่ายชะกัตรายได้จากการทำงาน	4.34	0.848	ระดับมาก
3. ฉันมีความรู้เกี่ยวกับการจ่ายชะกัตรายได้จากการทำงาน	4.28	0.930	ระดับมาก
4. ฉันรับรู้ว่าการจ่ายชะกัตสำหรับรายได้วาญิบสำหรับฉัน	4.39	0.809	ระดับมาก
ความคิดเห็นของบุคลากร	4.32	0.860	ระดับมาก

2.4 ปัจจัยความเคร่งครัดในศาสนา (Religiosity)

ปัจจัยด้านความเคร่งครัดในศาสนา จากตารางผลการวิเคราะห์ความเห็นเกี่ยวกับการจ่ายชะกัตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยรวมแล้วบุคลากรที่ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นด้านความเคร่งครัดในศาสนาอยู่ที่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 (S.D. 0.751) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ฉันจ่ายซะกาตพิตเราะห์และซะกาตหรัยซีน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 (S.D. 0.738) รองลงมาได้แก่ ฉันตั้งใจจะไปทำฮัจญ์เมื่อมีความสามารถ และ ฉันอ่านหนังสือเกี่ยวกับอิสลามอย่างสม่ำเสมอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 (S.D. 0.758) ต่อมาฉันอ่านกุรอานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 (S.D. 0.727) ถัดมาคือ ฉันถือศีลอดในเดือนรอมฎอน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 (S.D. 0.757) ฉันฟังบรรยายเกี่ยวกับศาสนาบ่อยๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 (S.D. 0.773) และ ฉันละหมาด 5 เวลา อย่างเคร่งครัด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 (S.D. 0.810) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของบุคคลากรด้านความเคร่งครัดในศาสนา

คำถาม	$\bar{x}$	S.D	ระดับความคิดเห็น
1. ฉันละหมาด 5 เวลา อย่างเคร่งครัด	4.40	0.810	ระดับมาก
2. ฉันถือศีลอดในเดือนรอมฎอน	4.46	0.757	ระดับมาก
3. ฉันตั้งใจจะไปทำฮัจญ์เมื่อมีความสามารถ	4.48	0.758	ระดับมาก
4. ฉันจ่ายซะกาตพิตเราะห์และซะกาตหรัยซีน	4.50	0.738	ระดับมาก
5. ฉันฟังบรรยายเกี่ยวกับศาสนาบ่อยๆ	4.41	0.773	ระดับมาก
6. ฉันอ่านหนังสือเกี่ยวกับอิสลามอย่างสม่ำเสมอ	4.48	0.695	ระดับมาก
7. ฉันอ่านกุรอานอย่างสม่ำเสมอ	4.47	0.727	ระดับมาก
ความคิดเห็นของบุคคลากร	4.46	0.751	ระดับมาก

2.5 ปัจจัยความตั้งใจจะจ่ายซะกาต (Intention to Pay Zakat on Income)

ปัจจัยด้านความตั้งใจจะจ่ายซะกาตจากตารางผลการวิเคราะห์ความเห็นเกี่ยวกับการจ่ายซะกาต รายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยร่วมแล้วบุคลากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นด้านความตั้งใจจะจ่ายซะกาต อยู่ที่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 (S.D. 0.736) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามพบว่าข้อคำถามที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ฉันจะจ่ายซะกาตรายได้จากการทำงานของฉันในอนาคต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 (S.D. 0.694) ข้อคำถามที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ฉันจะจ่ายซะกาตรายได้จากการทำงานของฉันในปีนี้ และ ฉันจะจ่ายซะกาตเพิ่มขึ้นหากฉันมีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 (S.D. 0.706) ถัดมาคือ ฉันจะจ่ายซะกาตรายได้จากการทำงานของฉันให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายซะกาต (เช่น มัสยิด กองทุน ธนาคารอิสลามและอามิล เป็นต้น) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 (S.D. 0.694) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของบุคลากรด้านความตั้งใจจะจ่ายชะกาท

คำถาม	$\bar{x}$	S.D	ระดับความคิดเห็น
1. ฉันจะจ่ายชะกาทรายได้จากการทำงานของฉันในปีนี้	4.49	0.706	ระดับมาก
2. ฉันจะจ่ายชะกาทรายได้จากการทำงานของฉันในอนาคต	4.53	0.694	ระดับมากที่สุด
3. ฉันจะจ่ายชะกาทรายได้จากการทำงานของฉันให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายชะกาท (เช่น มัสยิด กองทุน ธนาคารอิสลาม และอามิล เป็นต้น)	4.43	0.814	ระดับมาก
4. ฉันจะจ่ายชะกาทเพิ่มขึ้นหากฉันมีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น	4.49	0.727	ระดับมาก
ความคิดเห็นของบุคลากร	4.49	0.735	ระดับมาก

2.6 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis)

จากตารางที่ 6 สามารถอธิบายสมมติฐานที่ตั้งไว้ได้ ดังนี้ จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ตัวแปรต้นสามารถพยากรณ์การจ่ายชะกาทรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ และชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อพฤติกรรม (Sig = 0.045) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Sig = 0.004) โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวสามารถพยากรณ์การจ่ายชะกาทรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในอำเภอ จังหวัดปัตตานี ได้ อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Sig = 0.125) และความเคร่งครัดในศาสนา (Sig = 0.798) ทั้งสองตัวแปรนี้ ไม่มีระดับนัยสำคัญ แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวไม่สามารถพยากรณ์การจ่ายชะกาทรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยตัวแปรต้นที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ เจตคติต่อพฤติกรรม โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.244 รองลงมาคือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.210 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.090 และความเคร่งครัดในศาสนา โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.020 ตามลำดับ

Y (การจ่ายชะกาท) = $2.058 + 0.244$ (เจตคติต่อพฤติกรรม) + 0.210 (การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง) + 0.090 (การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม) + 0.020 (ความเคร่งครัดในศาสนา) จากสมการข้างต้นจะเห็นได้ว่า หากเพิ่มปัจจัยด้านเจตคติต่อพฤติกรรม ร้อยละ 1 ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่น ๆ คงที่ การจ่ายชะกาทรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.4 หากเพิ่มปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงร้อยละ 1 ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่น ๆ คงที่ การจ่ายชะกาทรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 21 หากเพิ่มปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมร้อยละ 1 ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่น ๆ คงที่ การจ่ายชะกาทรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 9 และหากเพิ่มปัจจัยด้านความเคร่งครัดในศาสนา

ร้อยละ 1 ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่น ๆ คงที่ การจ่ายชะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของการจ่ายชะกาตรายได้

การจ่ายชะกาตรายได้, $r = 0.492$, $R^2 = 0.242$, constant (a) = 2.058				
independent variables	β	std error	t	sig
(constant)	2.058	0.267	7.710	0.000
เจตคติต่อพฤติกรรม (ATT)	0.244**	0.077	3.142	0.045
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN)	0.210**	0.071	2.901	0.004
การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (PBC)	0.090	0.057	1.546	0.125
ความเคร่งครัดในศาสนา (R)	0.020	0.058	0.280	0.798

อภิปรายผล

เจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และความเคร่งครัดในศาสนา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจ่ายชะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและพฤติกรรมการจ่ายชะกาตรายได้เป็นความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความเคร่งครัดในศาสนาและพฤติกรรมการจ่ายชะกาตรายได้เป็นความสัมพันธ์ในระดับมากที่สุด การปฏิบัติตามหลักศาสนากิจอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น การละหมาดครบถ้วนเป็นประจำทุกวัน หรือการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนถ้วนทุกปี รวมถึงการสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสนาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจ่ายชะกาตราตามศาสนบัญญัติ และการคำนึงถึงประโยชน์ของชะกาตราที่มีต่อส่วนรวม ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความศรัทธาในศาสนา มุสลิมที่จ่ายชะกาตราออกไปนั้น นอกจากจะเป็นการขัดเกลาลิขิตใจของตนเอง ให้บริสุทธิ์แล้ว ยังเป็นการแสดงถึงความเมตตาปรารถนาดีต่อศาสนิกอื่น โดยมุ่งหวังว่าเงินชะกาตราเหล่านี้ จะช่วยบรรเทาปัญหาและสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้รับชะกาตราทั้ง 8 ประเภท เนื่องจากบุคลากรมุสลิมมีเจตคติต่อการจ่ายชะกาตราว่าเป็นสิ่งที่วาญิบสำหรับมุสลิมที่มีทรัพย์สินถึงพิกัดที่กำหนด การจ่ายชะกาตราเป็นภารกิจสำคัญของมุสลิมทุกคนที่จำเป็นจะต้องจ่าย (วาญิบ) เนื่องจากชะกาตราเป็นหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามที่สำคัญรองลงมาจากการกล่าวคำปฏิญาณและการละหมาด เป็นหลักบัญญัติที่สามของหลักปฏิบัติห้าประการในอิสลาม ชะกาตราถือเป็นหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามที่สำคัญรองลงมาจากการกล่าวคำปฏิญาณ และการละหมาด หลักการชะกาตราอยู่ในความรับผิดชอบ รู้ว่าชะกาตราจากผลประกอบการต้องจ่ายที่ไหน และรู้วิธีการจ่ายชะกาตราจากรายได้

เจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และความเคร่งครัดในศาสนา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจ่ายชะกาตราได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและพฤติกรรมการจ่ายชะกาตราได้เป็นความสัมพันธ์

ระดับปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความเคร่งครัดในศาสนาและพฤติกรรมการจ่ายชะกาตรายได้เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ต่อการจ่ายชะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ทั้งนี้สิ่งที่นักวิชาการกล่าว เช่น สวรัย บุญมานนท์ และ ปกัศร ชัยวัฒน์ (2559) การปฏิบัติตามหลักศาสนากิจอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น การปฏิบัติละหมาดครบทั้ง 5 เวลาในแต่ละวัน หรือการถือศีลอดตลอดเดือนรอมฎอนในทุกปี รวมถึงการสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสนาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจ่ายชะกาตราตามศาสนบัญญัติ และการคำนึงถึงประโยชน์ของชะกาตราที่มีต่อส่วนรวม ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความศรัทธาในศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ Mohd Heikal, Muammar Khaddafi & Falahuddin (2016) พบว่าเจตคติมีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจที่จะจ่ายชะกาตราเชิงพาณิชย์

การคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ต่อการจ่ายชะกาตราได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากบุคลากรมุสลิมมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่เชื่อว่าตนควรที่จะจ่ายชะกาตราได้ ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Mohd Heikal, Muammar Khaddafi & Falahuddin (2016) ซึ่งพบว่าการคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจที่จะจ่ายชะกาตราเชิงพาณิชย์ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ต่อการจ่ายชะกาตราได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สอดคล้องกับวิจัยของ Mohd Heikal, Muammar Khaddafi & Falahuddin (2016) ซึ่งพบว่าการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจที่จะจ่ายชะกาตราเชิงพาณิชย์ ความเคร่งครัดในศาสนามีสัมพันธ์ต่อการจ่ายชะกาตราได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ซึ่งชะกาตราคือทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่อิสลามกำหนดให้จ่ายตามเงื่อนไขต่าง ๆ โดยการจ่ายชะกาตราเป็นการขัดเกลาลจิตใจของผู้มีทรัพย์สินให้สะอาดหมดจดจากความตระหนี่ถี่เหนียวซึ่งเป็นมลทินที่เกาะกินจิตใจให้สกปรกและหยาบกระด้าง ขณะเดียวกันเป็นการชักพอกทรัพย์สินที่หามาได้ให้สะอาดบริสุทธิ์ และสร้างความดีงามให้แก่ผู้ให้ ผู้รับ และสังคม

การขาดความชัดเจนในกระบวนการจัดเก็บและบริหารจัดการชะกาตราอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบชะกาตราในอนาคต หากไม่มีการปรับปรุงแนวทางการจัดการ เช่น การสร้างความตระหนักรู้ในหมู่มุสลิมเกี่ยวกับความสำคัญของชะกาตราและการสร้างระบบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ อาจทำให้การจัดเก็บชะกาตราไม่เป็นไปตามศักยภาพ แนวทางการปรับแก้การพัฒนากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทของชะกาตราในสังคมมุสลิม จัดตั้งระบบดิจิทัลสำหรับการคำนวณและบริจาคชะกาตรา เพื่อเพิ่มความสะดวกในการจ่าย ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับชะกาตราในชุมชนและสถาบันการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างยั่งยืน เสริมสร้างบทบาทของกลุ่มอ้างอิง เช่น ผู้นำศาสนา เพื่อสร้างแรงจูงใจในชุมชนมุสลิม การวิจัยนี้ยืนยันว่าแนวทางที่พัฒนาระบบการจัดเก็บเป็นระบบจะช่วยเพิ่มอัตราการจ่ายชะกาตราได้ และสนับสนุนการพัฒนาสังคมมุสลิมในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

การศึกษาพบว่าเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และความเคร่งครัดในศาสนามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการจ่ายชะกาตรายได้ของบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยเฉพาะความเคร่งครัดในศาสนาที่มีอิทธิพลสูงสุด เนื่องจากการจ่ายชะกาตถือเป็นภารกิจสำคัญตามหลักศาสนาอิสลามที่ไม่เพียงแต่ช่วยขัดเกลาลิขิตใจให้บริสุทธิ์ แต่ยังแสดงถึงความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และมุ่งหวังช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งนี้ การขาดระบบจัดการชะกาตที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพอาจเป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในอนาคต การปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บ การสร้างความตระหนักรู้ผ่านการศึกษา และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เช่น การพัฒนาระบบบริจาคออนไลน์และการเผยแพร่ข้อมูลที่เข้าถึงง่าย จะช่วยให้การจ่ายชะกาตมีความสะดวกมากขึ้น และส่งเสริมให้มุสลิมมีความเข้าใจในบทบาทของชะกาตมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ควรมีการรวบรวมและให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการการจ่ายชะกาตที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจ่ายชะกาตรายได้ ผ่านกิจกรรมการจัดสัมมนา การเรียนการสอน การอบรม การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของสิ่งตีพิมพ์ และรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้บุคลากรมุสลิมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นักศึกษา และประชาชน มีความเข้าใจหลักการอิสลามว่าด้วยชะกาตที่ถูกต้องและสามารถปฏิบัติได้จริงในสังคมปัจจุบัน

1.2 เชิญชวนบุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มาสู่การจ่ายชะกาตกับองค์กรชะกาต โดยอาศัยมัสยิดเป็นหลักในการประชาสัมพันธ์ เช่น อานคุตบะห์ บรรยายธรรมประจำสัปดาห์ และประชาสัมพันธ์ก่อนละหมาดวันศุกร์เมื่อใกล้เดือนรอมฎอน

1.3 สร้างความตระหนักให้บุคลากรมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้ความสำคัญกับหลักการชะกาต และการจ่ายชะกาตให้กับองค์กรชะกาตเพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจ่ายชะกาต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่องความตั้งใจในการจ่ายชะกาตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการสวัสดิการทั่วไปกับการจัดสวัสดิการชะกาต

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

- กองบริหารทรัพยากรบุคคล. (2563). *คู่มือ/รายงานการบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สวรัย บุญยमानนท์ และ ปัทม ชัยวัฒน์. (2559). *พฤติกรรมการจ่ายซะกาตของมุสลิมไทย (Zakat Payment of Thai Muslims)*. ชุดโครงการวิจัยการเงินอิสลามเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนวิจัยแห่งชาติ (สกว.).
- สิน พันธุ์พินิจ. (2551). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาต่างประเทศ

- Abu Bakar, N. B. (2008). Zakat and taxation: A conceptual comparison. *Tafhim: IKIM Journal of Islam and the Contemporary World*, 2(3). 91-103.
- Ahmad, S., & Md Nor, N. G. (2015). "Zakat Compliance Behavior: A Study on Malaysia's Muslim Professionals." *International Journal of Social Economics*, 42(3), 226-239.
- Al-Ajeel, M. (2009). The Role of Zakat in Contemporary Muslim Society. *Journal of Islamic Economics Studies*. 22(3): 82-98.
- Al-Mubarakpuri, Safi-ur-Rahman. (2002) *The Sealed Nectar: Biography of the Noble Prophet*. Riyadh: Darussalam.
- Al-Nawawi, Yahya. (1996). *Al-Majmu Sharh al-Muhadhdhab*. Beirut: Dar al-Fikr.
- Kuwait Zakat House. (1984). *Proceedings of the Zakat Conference in Kuwait* (No. 256). Kuwait: Zakat House.
- Mohd Heikal, Muammar Khaddafi & Falahuddin. (2016). The Intention to Pay Zakat Commercial: An Application of Revised Theory of Planned Behavior. *Journal of Economics and Behavioral Studies*. 6(9): 727-734.
- Monzer Kahf. (2001). *The Calculation of Zakah on Income and Wages*. "Islamic Economics Research Series. Jeddah: King Abdulaziz University.
- Sarea, A. M. (2012). "The Impact of Zakat on Economic Development: A Case of Bahrain." *Review of Integrative Business and Economics Research*, 1(1): 139-150.
- Wahab, N. A., & Rahman, A. R. A. (2011). "A Framework to Analyze the Efficiency and Governance of Zakat Institutions." *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 2(1): 43-62.
- Yusuf Al-Qaradawi. (1999). *Fiqh al-Zakah: A Comparative Study of Zakah, Regulations and Philosophy in the Light of Qur'an and Sunnah*. Beirut: Muassasah al-Risalah.

QALAM Model:

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม

QALAM Model:

Learning Management for Developing Integrated Islamic Creative Thinking

อับดุลฮาลิม อาแด¹

Abdulhalim Ardae¹

(Received: Mar 14, 2024; Revised: Nov 30, 2024; Accepted: Dec 21, 2024)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วย QALAM Model เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม โดยการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลามโดยใช้ QALAM Model ได้แก่ ขั้นที่ 1 Q : Questioning and Critical Thinking ขั้นที่ 2 A : Active Learning ขั้นที่ 3 L : Learning Experience ขั้นที่ 4 A : Assessment and Reflecting และขั้นที่ 5 M : Modifying and Extending การคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดที่มีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม โดยสามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างรอบคอบและมีความถูกต้อง ซึ่งหลักการอิสลามสนับสนุนและให้ความสำคัญต่อการคิดดังกล่าว จุดประสงค์สำคัญเพื่อให้มนุษย์รู้จักใช้สติปัญญาที่พระองค์ประทานและแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ศ.ล. ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม กระบวนการคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย การวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลสาเหตุของปัญหา นำมาสู่กระบวนการค้นหาวិธีการ และขั้นพิสูจน์สรุปเป็นคำตอบ และขยายความตามแนวคิดของตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำ ซึ่งผลจากการออกแบบการจัดการเรียนรู้นี้สามารถนำไปพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และขยายผลสู่การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ คิดสร้างสรรค์ บูรณาการ อิสลามศึกษา

ABSTRACT

This article aims to present the concept of learning management design the QALAM Model to develop integrated Islamic creative thinking skills; by synthesizing ideas and theories in

¹ สาขาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

¹Teaching in Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University (Corresponding author / Email :

abdulhalim.a@yru.ac.th)

determining the learning management framework. The study found that learning management for developing integrated Islamic creative thinking skills using the QALAM Model consists of: step 1 Q: Questioning and Critical Thinking, step 2 A: Active Learning, step 3 L: Learning Experience, step 4 A: Assessment and Reflecting and step 5 M: Modifying and Extending. By being able to apply theories or principles comprehensively and accurately, which Islamic principles support and emphasize the aforementioned thinking. The main objective is to enable individuals to use the intellect bestowed upon them and the exemplary model of Prophet Muhammad (peace be upon him) for their own benefit and that of society. The creative thinking process involves analyzing and gathering data on the causes of problems, leading to the process of searching for solutions, and finally proving and expanding upon one's own ideas. The teacher serves as a consultant and guide in this process. The results of this learning management design can be used to develop Islamic education teachers in the southern border provinces and to inform further classroom research endeavors.

Keywords: *Learning Management, Creative Thinking, Integration, Islamic Studies*

บทนำ

อัลลอฮ์ ช.บ. ทรงประทานอัลกรุอานมายังท่านนบีมุฮัมมัด ศ.ล. พระองค์ได้กล่าวถึงการคิดไว้หลายคำ เช่น **فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ** (อัลฮัซร: 2) **أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ** (อัลอันอาม: 50) **أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ** (อันนิซาอ: 82) เป็นต้น (Budi & Tajdin: 2021) จุดประสงค์สำคัญเพื่อให้มนุษย์รู้จักใช้สติปัญญาที่พระองค์ประทานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม บทบาทสำคัญของครูคือการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่มีเกียรติโดยผ่านการคิดวิเคราะห์ พัฒนาตนเองให้สูงส่งยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน การคิดในอิสลามนำไปสู่การพัฒนาตนเอง สังคม และอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ศ.ล. ได้ทรงนำพาชาวอาหรับให้เปลี่ยนแปลงจากสังคมป่าเถื่อน (ญาฮิลียะฮ์) มาสู่สังคมที่เจริญรุ่งเรือง ด้วยการใช้อยุติธรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การคิดในอิสลามต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ (อิกลาศ) อัลลอฮ์ ช.บ. ทรงตรัสไว้ในอัลกรุอานในซูเราะฮ์อัล-อะอฺรอฟ อายัต 179 ความว่า *และแน่นอนเราได้บังเกิดสำหรับญินและมนุษย์ โดยที่พวกเขาไม่มีความเข้าใจซึ่งพวกเขาไม่ใช้มันทำความเข้าใจและพวกเขามีตา ซึ่งพวกเขาไม่ใช้มันมอง และพวกเขามีหู ซึ่งพวกเขาไม่ใช้มันฟังชนเหล่านี้แหละเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ปฏิเสธ ชนเหล่านี้แหละ พวกเขาเป็นผู้หลงผิดยิ่งกว่า ชนเหล่านี้แหละ พวกเขาเป็นผู้ที่ผิด*

มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ได้ซึ่การรู้คิดที่คอยชี้แนะ (Guide) ตั้งคำถาม (Question) สะท้อนคิด (Reflection) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง เข้าใจตนเอง ตลอดจนตรวจสอบ ประเมินตนเอง กำหนดเป้าหมายการพัฒนาตนเอง วางแผนการพัฒนา และดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) สาระการเรียนรู้ (Main Concept)

และที่สำคัญคือกระบวนการคิด (Marut, 2024) การที่ผู้เรียนจะมีความรอบรู้ รู้จักการแก้ปัญหา และสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดนั้น ผู้สอนจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เปลี่ยนจากรูปแบบ Passive Learning มาเป็นรูปแบบ Active Learning โดยเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการคิด โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าและสำคัญที่สุดที่มนุษย์ต้องนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า ดังนั้นหน้าที่ของผู้สอนต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด (Thinking Skill) ให้กับผู้เรียน การศึกษาจึงจะมีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนความคิดของผู้เรียน ด้วยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้ดำเนินการที่เรียกว่า สอนคิด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและบูรณาการกับสังคม (Muhammad Roflee, Abdulhadee, Muhammadafeefee & Jaruwat, 2023) และเป้าหมายของการศึกษาอิสลาม *และข้ามิได้สร้างญิน และมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า* (อัลชาเรียต : 56)

การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในปัจจุบันยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดและวิธีการสอนที่ยังคงยึดติดกับรูปแบบเดิม ผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงเน้นการสอนแบบท่องจำเนื้อหาในตำรา มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำหลักการทางศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ครูหลายท่านยังขาดทักษะในการออกแบบสื่อการสอนที่หลากหลายและน่าสนใจ ทำให้การเรียนการสอนขาดความน่าสนใจ และไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ยิ่งไปกว่านั้น ระบบการศึกษาอิสลามโดยรวมยังไม่ทันสมัยและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคใหม่ที่ต้องการบุคลากรที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Nachima & Muhammadafeefee, 2020, Sumai, 2024, Hassan, 2021, Subtina, 2023)

บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายจะนำเสนอรูปแบบ QALAM Model การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม โดยเนื้อหาบทความครอบคลุมกระบวนการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม ประกอบด้วย Q: Questioning and Critical Thinking หมายถึง การตั้งโจทย์คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดและการวิเคราะห์ A: Active Learning หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม L: Learning Experience หมายถึง กระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน A: Assessment and Reflecting หมายถึง การประเมินผลและการสะท้อนกลับ และ M: Modifying and Extending หมายถึง การปรับเปลี่ยน ขยายขอบเขตเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม ดังนั้น ครู ไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ QALAM Model เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครูมีบทบาทในการเป็น กระบวนกร (Facilitator) ที่ช่วยนำพาผู้เรียนไปให้ถึงปลายทางตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการ โดยอาศัยการก้าวเดินด้วยตัวเองของผู้เรียนด้วย จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้เป็นข้อมูลสำคัญให้ผู้สอนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาที่ตอบสนองการพัฒนาผู้เรียนในปัจจุบัน และการพัฒนาสู่การวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม

ประโยชน์ของการศึกษา

1. รูปแบบการเรียนรู้ QALAM Model ช่วยพัฒนาทักษะการคิดที่สำคัญต่อการแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์นวัตกรรม ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของหลักการอิสลาม
2. การบูรณาการหลักการอิสลามกับการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลแนวคิด และทฤษฎีการคิดสร้างสรรค์จากนักวิชาการ การคิดสร้างสรรค์ในทัศนะของอิสลามและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม QALAM Model

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. นิยามและขอบข่ายการคิดสร้างสรรค์

อัลลอฮ์ ช.บ. ทรงประทานให้มนุษย์มีสมองเป็นต้นกำเนิดของการคิด การที่มนุษย์เรามีความสามารถใช้สมองในการคิดทำให้เกิดการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ นักวิชาการได้ให้ความหมายของการคิดสร้างสรรค์ ดังนี้ กิลฟอร์ด (Guilford, 1971) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้หลายทิศทาง หลายมุม คิดได้กว้างไกล นำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงการคิดค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้ หรือเรียกว่าลักษณะของการคิดออกนอกกรอบ (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย 1) ความคิดริเริ่ม คือความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ว่าจะความคิดของผู้อื่นและแตกต่างจากความคิดธรรมดา 2) ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกันในการค้นหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็วในเวลาอันจำกัด อันจะนำไปสู่การคิดอย่างมีคุณภาพเพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ความยืดหยุ่นในการคิด คือ ความสามารถในการหาคำตอบได้หลายประเภทหรือหลายแบบ เป็นความสามารถในการคิดนอกกรอบของความคิดที่ไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคยเดิม ทำให้สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้หลายแง่มุมและเป็นมุมใหม่ ๆ จนเกิดเป็นสิ่งที่เสริมคุณภาพของความคิดให้ดียิ่งขึ้น 4) ความคิดละเอียดลออ คือลักษณะของการใช้ความคิดโดยพยายามประสานความคิดต่าง ๆ รวมเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความสำเร็จ

การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มีรากศัพท์มาจากคำว่า 'create' ในภาษาละติน ซึ่งมีความหมายว่า การสร้าง และคำว่า 'kratein' ในภาษากรีก ซึ่งหมายถึง การเติมเต็ม กระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์นี้เป็นความสามารถของบุคคลในการผลิตผลงานหรือแนวคิดใหม่ ๆ รวมถึงการค้นหาวิธีการที่แปลกใหม่ในการแก้ไข

ปัญหาที่ซับซ้อน (Hisham M Taky Eldin Kandil, 2018. Rizka Harfiani & Robi Fanreza, 2019) ส่วนชยานนท์ ฮัมแซน (2558) ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่แสดงความคิดหลายทิศทาง ประกอบด้วยความคิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดละเอียดลออ และคิดริเริ่ม ผสมผสานกันจนเกิดเป็นการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) เป็นการคิดที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ หรือเป็นการดัดแปลงปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม หรือประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำของเดิมและเป็นการคิดที่ไม่ซ้ำกับผู้อื่น

จากคำนิยามของนักวิชาการดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การคิดสร้างสรรค์ในอิสลามเป็นจัดการข้อมูลด้วยการใช้ต้นทุนทางปัญญาที่อัลลอฮ์ ช.บ. ทรงประทานมาในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่หรือดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เกิดประสิทธิภาพดีกว่าเดิม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม อัลลอฮ์ ช.บ. ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอานซูเราะฮ์อัลอะฮ์ลุ อายัต 78 ความว่า *และอัลลอฮ์ I ทรงให้พวกเจ้าออกจากกรรมมารดาของพวกเจ้า โดยพวกเจ้าไม่รู้อะไรเลย และพระองค์ทรงทำให้พวกเจ้าได้ยืนและเห็นและมีหัวใจ (สำหรับนึกและคิด) เพื่อพวกเจ้าจะได้ขอบคุณ*

โองการข้างต้น อัลลอฮ์ ช.บ. ทรงประทานความโปรดปราน (นิมัต) เป็นต้นทุนสำคัญให้แก่มนุษย์ไว้ 3 ประการด้วยกัน คือ การได้ยิน การได้เห็น และการมีหัวใจ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้มนุษย์รู้จักการขอบคุณ (ซูโกร) ต่อพระองค์ ปัจจัยสำคัญของผู้ที่จะขอบคุณต่อพระองค์ คือการรู้จักคิด การใช้สติปัญญาในการใคร่ครวญและไตร่ตรองถึงสรรพสิ่งที่อัลลอฮ์ ช.บ. ทรงประทานมาเพื่อให้ประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม อัลกุรอานที่ได้ประทานมายังท่านนบีมุฮัมมัด ศ.ล. ส่งเสริมให้มนุษย์รู้จักการคิดใคร่ครวญ แต่ส่วนใหญ่มนุษย์ยังไม่สามารถใช้ต้นทุนที่อัลลอฮ์ ช.บ. ประทานมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่ถูกต้อง จึงทำให้เราไม่ได้รับทางนำ (ฮิदाเยฮ์) จากพระองค์ (Muhammad Mustafa Rashed, 2023) ในอดีตกระบวนการคิดในอิสลามสามารถสร้างนักปราชญ์และนักวิชาการมุสลิมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการหลายท่าน เช่น อัล-กินดี (801-873) อิบน์ ชะฮ์ลุ (940-1000) อิบน์ ฮัยษัม (965-1039) และ อิบน์ ซินา (980-1037) เป็นต้น

ในยุคปัจจุบัน การคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงานและการดำเนินชีวิต เนื่องจากโลกของการทำงานต้องการนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ (Nachima & Assalihee, 2020) อิสลามได้ส่งเสริมให้มนุษย์รู้จักการใช้สติปัญญาในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็กำหนดขอบเขตไว้ชัดเจนว่า นวัตกรรมทุกอย่างต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ และต้องสอดคล้องกับหลักการทางศาสนา

2. หลักการอิสลามต่อการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์

อัลกุรอานไม่ใช่ตำราวิชาการ แต่ทุกวิชาการล้วนอยู่ในอัลกุรอาน เพราะอัลกุรอานเป็นแหล่งเรียนรู้ปฐมนิเทศของการศึกษาอิสลาม เป็นคัมภีร์ที่อัลลอฮ์ I ประทานมาแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ศ.ล. เพื่อเป็นทางนำแห่งชีวิตของมวลมนุษยชาติ (Nur Qawim, 2020. Yuttana, 2023) อัลลอฮ์ ช.บ. ตรัสไว้ในซูเราะฮ์อัลอะฮ์ลุ อายัต 64 ความว่า *และเราได้ให้คัมภีร์นี้ลงมาแก่เจ้า เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อให้เจ้าชี้แจง ให้แจ่มแจ้งแก่พวกเขาในสิ่งที่พวกเขาขัดแย้งกัน และเพื่อเป็นการชี้แนวทางและเป็นความเมตตาแก่หมู่ชนผู้ศรัทธา*

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งความเป็นจริง การบูรณาการทักษะกับสาระการเรียนรู้และ ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการ

เรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจสิ่งที่เรียนได้อย่างลึกซึ้ง ผู้เรียน มีความจำเป็นต้องเรียนรู้และเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมทั้งทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง (Marut, 2024) ความคิดเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อัลลอฮ์ ช.บ. ทรงประทานสติปัญญาให้มนุษย์เพื่อนำมาใช้สร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้แก่ตนเองและสังคม ความคิดสร้างสรรค์เป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความก้าวหน้าและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อิสลามส่งเสริมให้มุสลิมใช้สติปัญญาในการศึกษาเรียนรู้และเข้าใจหลักคำสอน เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและผู้อื่น ดังคำตรัสของพระองค์ในซูเราะฮ์ศอด อายัต 29 ความว่า *คัมกีร์ (อัลกุรอาน)ที่เราได้ประทานลงมาให้แก่เจ้าซึ่งมีความจำเริญเพื่อพวกเขาจะได้พินิจพิจารณาโอองการต่าง ๆ ของอัลกุรอานและเพื่อปวงผู้มีสติปัญญาจะได้สำนึก*

อิสลามไม่ได้สอนให้มนุษย์มีความรักต่อความรู้ *ใครก็ตามที่ออกไปแสวงหาความรู้ เขาจะอยู่ในหนทางของอัลลอฮ์ จนกว่าเขาจะกลับ* (รายงานโดยอัสติซมีซียี หมายเลข 5570) แต่อิสลามยังเรียกร้องให้มนุษย์ทุกคนกลับมาศึกษาหาความรู้ ด้วยกระบวนการที่มีความหลากหลาย กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ท่านนบีมุฮัมมัด ศ.ล. ได้สอนให้กับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ของท่านนั้นสอดคล้องกับบริบทความแตกต่างของผู้เรียน โดยท่านนบี ศ.ล. ได้กล่าวไว้ในหะดีษบทหนึ่งบันทึกโดยอัลฮุรอนียะ: 162 ความว่า *พวกเขา (บรรดา) นบีที่ถูกทำให้พูดคุยหรือบอกกล่าวต่อเพื่อนมนุษย์ให้เหมาะสมกับสติปัญญาของพวกเขา*

การคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ การสอนความคิดสร้างสรรค์ (Teaching for Creativity Model) เป็นความสามารถของครูผู้สอนในการกำหนดรูปแบบการสอนเชื่อมความรู้ บริบท และประสบการณ์ของครูเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับ 1) ความกล้าแสดงความคิดเห็นที่ไม่ซ้ำในเรื่องเดียวกันได้อย่างหลากหลาย 2) สามารถแสดงแนวความคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างแนวคิดเดิมแบบธรรมดาทั่ว ๆ ไป และ 3) สามารถแสดงขั้นตอนกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้บทบาทของครูจึงนับว่ามีความสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกมาตามที่มุ่งหวัง จึงต้องแสวงหารูปแบบการสอนที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้นกว่าการสอนตามปกติทั่วไป

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์

กระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีใช้การจดจำเนื้อหาวิชา เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงและลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงและต่อยอดความรู้นั้นได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่าจะต้องมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกให้ครูสามารถบูรณาการความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะต้องใช้ทั้งการคิด การลงมือทำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ผู้เรียนไม่ได้อยู่ในฐานะผู้รับความรู้จากครูเท่านั้น แต่จะต้องเป็นผู้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active Participation) (Supervision, Monitoring and Evaluation Group for Educational Management, 2023) การปฏิรูปพื้นฐานการคิดสร้างสรรค์และการพัฒนา

ให้บุคคลเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้นั้นควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะในการจัดการศึกษาควรบ่มเพาะเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น เพราะเด็กใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนค่อนข้างยาวนานโดยอาศัยครูเป็นผู้วางรากฐานให้แก่เด็ก แต่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะประสบความสำเร็จได้นั้นควรมีครูที่มีคุณลักษณะของการเป็นครูที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Teachers) มีทักษะการจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ (Teaching Creatively) และมีทักษะการสอนความคิดสร้างสรรค์ (Teaching for Creativity) สามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Panjanat, 2022)

นักการศึกษาหลายท่านที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และได้มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ไว้หลากหลายรูปแบบ ดังนี้

3.1 ทฤษฎีกระบวนการสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ (Torrance)

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ (Torrance) เป็นกระบวนการทำงานของสมองที่คิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ เป็นกระบวนการตอบสนองปัญหาหรือสิ่งที่บกพร่องขาดไป แล้วรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทดสอบสมมติฐาน เพื่อค้นพบแนวทางใหม่ ๆ เป็นผลลัพธ์ กระบวนการสอนการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ มี 6 ขั้นตอน (Tissana, 2016) ได้แก่ 1) การค้นหาข้อเท็จจริง (Fact finding) เริ่มจากการความรู้สึกกังวล สับสนวุ่นวาย แต่ยังไม่สามารถหาปัญหาได้ว่าเกิดจากอะไร ต้องคิดว่าสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดคืออะไร 2) การค้นพบปัญหา (Problem finding) เมื่อคิดจนเข้าใจจะสามารถบอกได้ว่าปัญหาด้านใดคืออะไร 3) ถ้าค้นพบความคิด (Ideal finding) คิดและตั้งสมมติฐาน ตลอดจนรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทดสอบความคิด 4) การค้นพบคำตอบ (Solution finding) ทดสอบสมมติฐานจนพบคำตอบ 5) การยอมรับจากการค้นพบ (Acceptance finding) ยอมรับคำตอบที่ค้นพบและคิดต่อการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ต่อไปที่เรียกว่า การท้าทายในทิศทางใหม่ (New challenge)

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ (Torrance) เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ โดยมีลำดับขั้นตอนที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อเปรียบเทียบในมุมมองต่าง ๆ หรือนำมาค้นหาความจริง โดยการฟัง การคิด การถาม และการเขียน การติดตาม ถ้าไม่เข้าใจให้ซักถาม เมื่อรู้แล้วนำไปเขียนบันทึกฝึกเป็นคนซึ่งสังเกตแล้วจดจำ เพื่อสะสมประสบการณ์และกระตุ้นให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ

3.2 รูปแบบการเรียนรู้ CORE Model

การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนด้วยรูปแบบ CORE model เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Saregar et al. 2021) ซึ่งกระบวนการประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 C : Connecting หมายถึง การเชื่อมโยงข้อมูล ขั้นแรกของการเรียนรู้เป็นการสร้างความสนใจ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน เป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เพิ่งเรียนรู้มาแล้วเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถาม กำหนดประเด็นที่จะศึกษา ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะเริ่มต้นการจัดการเรียนรู้ด้วยการตั้งถามคำถามเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ ถามคือสอน การกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยการใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนักเรียนสามารถให้คำตอบจากใจที่ได้รับมากกว่าหนึ่งคำตอบได้ ขั้นตอนนี้จะช่วยกระตุ้นทักษะในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

ขั้นที่ 2 O : Organizing หมายถึง การจัดระเบียบความคิด ครูให้นักเรียนจัดระเบียบความคิดที่ได้พูดคุยกันในประเด็นก่อนหน้านี้ โดยที่นักเรียนต้องนำความคิดที่ได้รับจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมและใหม่มาจัดเรียงให้เป็นระบบ เพื่อช่วยในการจัดระเบียบความคิดได้ การจัดระเบียบความคิดจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น และเตรียมพร้อมสำหรับขั้นตอนการสะท้อนและขยายความคิดต่อไป

ขั้นที่ 3 R : Reflecting หมายถึง การสะท้อนกลับ การสะท้อนกลับเป็นกระบวนการฝึกการใช้ทักษะการคิดหรือคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ครูให้นักเรียนทำการพิจารณาและสำรวจผลลัพธ์จากการสนทนาในกลุ่มอีกครั้ง ซึ่งนักเรียนสามารถตรวจสอบและคิดใหม่เกี่ยวกับสิ่งที่ได้พูดคุยกันในประเด็นก่อนหน้านี้ แล้วมานำเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 4 E : Extending หมายถึง การขยายความ ครูให้นักเรียนนำผลลัพธ์จากการสนทนาในกลุ่มมานำเสนอ อธิบายความเข้าใจ เชื่อมโยงความรู้เดิมสู่ความรู้ใหม่ และนำไปสู่การศึกษาค้นคว้า ทดลองเพิ่มขึ้น เช่น ตั้งประเด็นเพื่อให้นักเรียนชี้แจงหรือร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชักถามให้นักเรียนชัดเจนหรือกระจ่างในความรู้ที่ได้หรือเชื่อมโยงความรู้ที่ได้กับความรู้เดิม โดยอาจผ่านการแปลความและการตีความของนักเรียน แล้วให้ความคิดเห็นหรือเหตุผลเพิ่มเติมเพื่อขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวข้างต้น ยังสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่มีแนวคิดหลักว่า (Phaitoon, 2014) การศึกษาจะต้องพัฒนาเด็กไปทุกด้าน ไม่เฉพาะสติปัญญาเท่านั้น โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสังคมมากขึ้น เด็กจะต้องพร้อมที่จะไปอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ปรับตัวได้อย่างดี ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงควรเป็นเรื่องของการกระทำ (Doing) มากกว่าความรู้ (Knowing) ผู้เรียนจะกระตือรือร้นในการเรียนมากกว่าคอยแต่รับอยู่เฉย ๆ วิธีการจัดการเรียนรู้พอสรุปได้คือ การจัดชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนซึ่งเป็นสมาชิกได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักการประชาธิปไตย ทุกคนร่วมกันคิดร่วมกันทำ โดยเริ่มจากวิธีการอภิปรายปรึกษา วางแผน ร่วมมือทำงานด้วยกันเป็นหลัก และส่งเสริมการทำงานในรูปแบบของหลักประชาธิปไตย ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้สอนรู้จักการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นต่อมคิด เพื่อให้ผู้เรียนได้จัดระเบียบความคิดและเชื่อมโยงระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เดิมผ่านการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นสู่การตัดสินใจสร้างสรรค์สิ่งใหม่

อภิปรายผลการวิจัย/วิจารณ์ (Discussion)

การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลามด้วย QALAM Model

อัลลอฮฺ ซ.บ. ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน ความว่า *نحن خولنا بآياتنا* และสิ่งที่พวกเขาขีดเขียน (อัลเกาะลัม, 1-2) คำว่า ปากกา สื่อถึงนวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ ในปัจจุบันการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในเรื่องของเนื้อหาและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นการสอนให้นักเรียนรู้จักการคิดจึงเป็นเรื่องสำคัญในการจัดการเรียนรู้ปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ซึ่งประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างก็ให้ความสำคัญและเน้นผู้เรียนให้มีความรู้ ความก้าวหน้า ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น ด้วยการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสติปัญญา ความคิด คุณธรรมจริยธรรม และจิตสำนึกในการเป็นประชาชาติที่ดีของสังคม

จากแนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนดังกล่าวก้าวข้ามต้น ผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด ทอเรนซ์ และ CORE Model มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม OALAM Model ซึ่งมีรายละเอียดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 Q : Questioning and Critical Thinking หมายถึง การตั้งโจทย์คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะ การคิดและการวิเคราะห์ เป็นการสร้างความสนใจในเรื่องหรือเนื้อหาสาระที่จะสอนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดประกายความคิดในสิ่งที่เรียน การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดและการเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่กับความรู้เดิม การใช้คำถามที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพจะช่วยให้การส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าใจของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น โดยช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้อย่างเป็นระบบและการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน ในขณะเดียวกันการสร้างคำถามที่เป็นประโยชน์ต้องใช้ประสบการณ์และความคิดรอบคอบในบทเรียนที่มีอยู่เพื่อให้ได้คำถามที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ใน อัลกุรอานหลายโองการที่อัลลอฮฺ ช.บ. เริ่มต้นด้วยประโยคคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรองถึงสรรพสิ่งที่พระองค์ทรงประทานมา เช่น *พวกเขาไม่พิจารณาดูหลอดดอกหรือว่า มันถูกบังเกิดมาอย่างไร ? และยังต้องพำบังหรือว่ามันถูกยกให้สูงขึ้นอย่างไร ? และยังมีเขาบังหรือว่า มันถูกปักตั้งไว้อย่างไร ? และยังมีแผ่นดินบังหรือว่ามันถูกแผ่ลาดไว้อย่างไร ? ดังนั้นจงตกเตือนเถิด เพราะแท้จริงเจ้าเป็นเพียงผู้ตกเตือนเท่านั้น* (อัล-ฆอซียะฮฺ : 17-21)

โองการดังกล่าว อัลลอฮฺ ช.บ. กระตุ้นให้คิดและวิเคราะห์ถึงสรรพสิ่งที่พระองค์สร้างมามีบทเรียนอะไรบ้าง การจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยกระบวนการใช้คำถามในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ดังกล่าวสอดคล้องกับขั้นที่ 1 การค้นหาข้อเท็จจริง (Fact finding) ของทอเรนซ์ และ C : Connecting การเชื่อมโยงข้อมูลของ CORE Model ซึ่งการกระตุ้นด้วยการตั้งคำถาม เช่น หลักการอิสลาม (รูกุนอิสลาม) สร้างบุคลิกภาพความเป็นมุสลิมที่ดีอย่างไรบ้าง การตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้เดิมกับความรู้ใหม่ จนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ในมุมมองของตัวผู้เรียนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำชี้แนะ

ขั้นที่ 2 A : Active Learning หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรคทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น ผู้เรียนมีโอกาสได้ความรู้โดยตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นโดยกระบวนการคิดขั้นสูง ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขั้นนี้ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การระดมสมอง และการใช้สถานการณ์จำลอง เป็นต้น โดยเน้นไปที่กระบวนการคิดเป็นหลัก ผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าตามประเด็นความรู้หรือหัวข้อที่ตกลงกัน โดยครูผู้สอนจะทำหน้าที่ในการกระตุ้นให้

ผู้เรียนร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรม เพื่อสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวิธีการสอนที่อัลลอฮ์ ช.บ. ได้ ตรัสไว้ในอัลกุรอาน ความว่า *จงเรียนรู้สู่แนวทางแห่งพระเจ้าของสุเจ้าโดยสุซุม และการตักเตือนที่ดี และจงโต้แย้งกับพวกเขาด้วยสิ่งที่ดีกว่า* (อัลอะฮ์ลุ : 125)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังกล่าว สอดคล้องกับขั้นที่ 3 กล่าวค้นพบความคิด (Ideal finding) ของของทอเรนซ์ และขั้นที่ 2 O : Organizing การจัดระเบียบความคิดของ CORE Model ซึ่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีครูผู้สอนเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา ทำให้ผู้เรียนสามารถลำดับความสำคัญของข้อมูลและจัดระเบียบความคิดได้อย่างเป็นระบบ การร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยเหตุและผลอย่างมีอิมกะฮ์ เป็นการสรุปองค์ความรู้ที่วางบนพื้นฐานของอิสลาม

ขั้นที่ 3 L : Experiential Learning หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นแนวการเรียนรู้หนึ่งที่ปรากฏอยู่ในกรอบความคิด (Conceptual Framework) ของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) การกิจกรรมเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์นี้ เป็นการเรียนรู้ที่แสดงถึงความสัมพันธ์สามมิติ คือ มิติด้านการคิด มิติด้านแรงจูงใจ และมิติด้านบริบททางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมของครู ในการประยุกต์กับการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ดังกล่าว จึงมุ่งเน้นการออกแบบกิจกรรมตามความสามารถของผู้เรียน โดยผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) เช่น กำหนดประเด็นการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งผู้เรียนจะต้องหาข้อมูลเชิงเปรียบเทียบจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่สังคมอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ท่านบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สอนให้กับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ของท่านจากประสบการณ์ตรงนั้น โดยท่านบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ในหะดีษบทหนึ่งว่า *จากอบูฮุร็อยเราะฮ์ ฎ.ร. ได้รายงานว่า ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า: "พวกท่านรู้หรือไม่ว่าใครคือคนล้มละลาย?" บรรดาเศาะฮาบะฮ์ตอบว่า: "คนล้มละลายในหมู่พวกเรา คือผู้ที่ไม่มียีนและไม่มีทรัพย์สินใด ๆ เลย" ท่านกล่าวว่า: "แท้จริงคนล้มละลายในประชาชาติของฉัน คือคนที่มาพร้อมกับผลบุญจากการละหมาด การถือศีลอด และการจ่ายซะกาตในวันกียามะฮ์ แต่เขาได้ด่าทอผู้อื่น ใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น กินทรัพย์สินของผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรม ทำร้ายและฆ่าผู้อื่น เมื่อเป็นเช่นนั้น ผลบุญของเขาจะถูกแบ่งให้กับคนที่เขาได้กระทำความผิดเหล่านั้นทีละคน ๆ และหากผลบุญของเขาหมดก่อนที่จะชดใช้ความผิดทั้งหมด บาปของคนที่เขาได้กระทำความผิดจะถูกโอนมาให้กับเขาแทน แล้วเขาจะถูกโยนลงไปในไฟนรก"* (บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2581)

การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะขยายองค์ความรู้ที่ผู้เรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลในขั้นที่ผ่านมา สอดคล้องกับขั้นที่ 4) การค้นพบคำตอบ (Solution Finding) ทดสอบสมมติฐานจนพบคำตอบตามทฤษฎีการคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ และขั้นที่ 2 O : Organizing การจัดระเบียบความคิด ของ CORE Model ซึ่งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างของบุคคล สร้างปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและหาจุดร่วมด้วยกัน จากประเด็นปัญหาที่ได้รับจากผู้สอน ผู้เรียนต้องเชื่อมโยงจากความรู้เดิมและความรู้ใหม่มาจัดเรียงความคิดให้เป็นระบบ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและเตรียมพร้อมสำหรับการสะท้อนและขยายความคิดอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

ขั้นที่ 4 A : Assessment and Reflecting หมายถึง การประเมินผลและการสะท้อนกลับ การประเมินผลงาน โดยเชื่อมโยงกับทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ระบุในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดสรุปถึงสาระสำคัญ/แก่นของความรู้จากสิ่งที่ได้เรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง การสะท้อนความคิดนี้สามารถดำเนินได้หลากหลายวิธี เช่น เขียนสรุป พูดสรุป การทำเป็นคลิป วิดิทัศน์ การแสดงละคร เป็นต้น การประเมินและการสะท้อนกลับของผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีการเข้าใจและความตั้งใจที่สูงขึ้นต่อการเรียนรู้ของตนเอง ช่วยในการพัฒนาทักษะและความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว อัลลอฮฺ ช.บ. ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า *มนุษย์คิดหรือว่า พวกเขาจะถูกทอดทิ้ง เพียงแต่พวกเขากล่าวว่าเราศรัทธา และพวกเขาจะไม่ถูกทดสอบ กระนั้นหรือ ? และโดยแน่นอน เราได้ทดสอบบรรดาคนก่อนหน้าพวกเขาแล้ว ดังนั้นอัลลอฮฺ จะทรงจำแนกให้รู้แจ้งถึงบรรดาผู้สัตย์จริง และจะทรงจำแนกให้รู้แจ้งถึงบรรดาผู้กล่าวเท็จ* (อัล-อันกะบูต, 2-3)

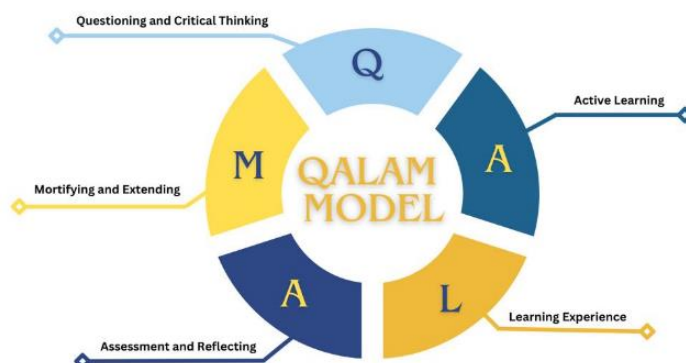
ประเด็นสำคัญในโครงการนี้ อัลลอฮฺ ช.บ. ได้กล่าวถึงมนุษย์ที่ได้อ้างว่าตนเองนั้นเป็นผู้ศรัทธาที่แท้จริง ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้รับการทดสอบอะไรเลย ซึ่งนัยสำคัญนั้นคือพระองค์ทรงเตือนมนุษย์ทุกคนว่าอย่าได้กล่าวว่าตนเองเป็นคนที่มีความศรัทธา (อิหม่าน) จนกว่าจะได้รับการทดสอบจากพระองค์ เพื่อจะได้ประเมินว่าใครคือผู้ศรัทธาที่แท้จริง ดังนั้นการประเมินผลการเรียนรู้และการสะท้อนกลับของนักเรียน สอดคล้องกับขั้นที่ 5) การยอมรับจากการค้นพบ (Acceptance finding) ยอมรับคำตอบที่ค้นพบ และขั้นที่ 2 O : Organizing การจัดระเบียบความคิด ของ CORE Model การประเมินผลและการสะท้อนกลับ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกฝนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกเชื่อมต่อกันระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ จะเป็นอีกหนึ่งข้อมูลย้อนกลับว่าจะส่งเสริมนักเรียนอย่างไรให้เกิดการพัฒนาหรือเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง Modifying and Extending หมายถึง การปรับเปลี่ยนและขยายขอบเขตเนื้อหา รวมถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น ความสนใจ ความสามารถ และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงการเพิ่มกิจกรรมหรือสื่อการเรียนรู้ที่ทำหาย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่สูงขึ้น เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพของตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางสังคม

ขั้นที่ 5 M : Modifying and Extending หมายถึง การปรับเปลี่ยนและขยายขอบเขตเนื้อหา รวมถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น ความสนใจ ความสามารถ และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงการเพิ่มกิจกรรมหรือสื่อการเรียนรู้ที่ทำหาย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่สูงขึ้น เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพของตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางสังคม จากประเด็นข้อคำถามในขั้นตอนที่ 1 ที่ผู้เรียนได้วิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการอิสลามสร้างมุสลิมเป็นคนแบบใด เป็นการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมุสลิมในการปฏิบัติตนตามหลักการอิสลามและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข อัลลอฮฺ ช.บ. ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า *พระองค์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งเราะซูลขึ้นคนหนึ่ง ในหมู่ผู้ไม่รู้จักหนังสือจากพวกเขาเองเพื่อสาธยายอายาตต่าง ๆ ของพระองค์แก่พวกเขา และทรงทำให้พวกเขาพูด*

ผ่อง และทรงสอนคัมภีร์และความสุขุมคัมภีร์ภาพแก่พวกเขา และแม้ว่าแต่ก่อนนี้พวกเขาอยู่ในการหลงผิดอย่างชัดแจ้งก็ตาม (อัลญุมอะฮ์ : 2)

อีกมะฮ์ (ความสุขุมคัมภีร์ภาพ หรือวิทย์ปัญญา) หมายถึง การขยายความองค์ความรู้ที่ลุ่มลึกและกว้างไกล การจัดการเรียนรู้ที่มีการปรับเปลี่ยน ทั้งเนื้อหาและวิธีการ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในองค์ความรู้ที่มีความซับซ้อนและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความลุ่มลึกในการขยายองค์ความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับขั้นที่ 4 E : Extending การขยายความ ของ CORE Model การประเมินและการสะท้อนกลับ เป็นกระบวนการสุดท้ายในการประเมินผลการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้ดำเนินการ และการสะท้อนกลับของผู้เรียนในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น การเพิ่มขึ้นหรือขยายขอบเขตของเนื้อหาหรือกระบวนการการเรียนรู้ เพื่อให้มีความเหมาะสมและทันสมัยตามความต้องการและความสามารถของนักเรียน เป็นการเน้นไปที่การให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความหมายมากขึ้น โดยที่เนื้อหาและวิธีการสอนถูกสร้างขึ้นใหม่หรือถูกปรับปรุงเพื่อให้ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของนักเรียนในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป

การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลาม QALAM Model สรุปลงเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวคิด QALAM Model

การศึกษาอิสลามมีความแตกต่างจากทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการศึกษาอื่น ๆ อย่างชัดเจน เนื่องจากหลักธรรมคำสอน แหล่งเรียนรู้ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาจากอัลกุรอานและแบบอย่างจากท่านนบีมุฮัมมัด ศ.ล. ซึ่งทำหน้าที่เป็นแนวทางและเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ที่ครอบคลุมสำหรับบุคคลและสังคม ด้วยเหตุนี้ การศึกษาในอิสลามจึงมีต้นกำเนิดและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวพันกันกับการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงบูรณาการอิสลามเป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กวัยเรียน สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ วิธีฝึกตนเองให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สามารถทำได้โดยการฝึกใช้ความคิดตลอดเวลา ฝึกตั้งคำถามในเรื่องที่อยากรู้

และหาคำตอบประกอบเหตุผล คิดให้รอบด้าน คิดหลายมิติ ไม่ยึดติดแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเพียงมิติเดียว สลัดความคิดครอบงำออกไปไม่จำกัดกรอบความคิดของตนเองไว้กับความเคยชินแบบเดิม ๆ ที่เคยเชื่อเคยเห็นและเคยทำมาแล้ว จัดระบบความคิดใหม่เพื่อเปรียบเทียบในมุมมิติต่าง ๆ หรือนำมาค้นหาความจริง โดยการฟัง การคิด การถาม และการเขียน การคิดตาม ฝึกระดมสมองเพื่อรวบรวมความคิดสร้างสรรค์กับเพื่อน ๆ หรือบุคคลในครอบครัว หรือผู้อื่น เมื่อมีโอกาสฝึกแสดงความคิดเห็นบ่อย ๆ ซึ่งกรอบแนวคิดของการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ในอิสลามนั้น ควรตรวจสอบให้แน่ใจว่าผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาและความสามารถในการออกแบบรูปแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ นั้น ต้องเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติและจะต้องปฏิบัติตามหลักชาอริยะฮ์ (นิติศาสตร์อิสลาม) และแนวทางของอิสลาม

สรุป

การเรียนรู้ในปัจจุบันมีความยืดหยุ่นและหลากหลายรูปแบบ โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความจริงใจ(Trusting) ความเคารพ (Respectful) และความสุข (Happiness) ของผู้เรียน โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำและสนับสนุน (Facilitator) เพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและกล้าแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน การพัฒนาทักษะนี้สามารถทำได้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การแก้ปัญหา และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง QALAM Model เป็นแนวทางหนึ่งที่นำหลักการทางอิสลามมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยเน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างอิสระ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในมิติของการศึกษาอิสลาม ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม แต่ยังส่งผลต่อการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและสันติสุขตามหลักการของศาสนาอิสลามอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาควรเน้นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนผ่านการทำงานกลุ่มหรือชุมชนออนไลน์ที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน

1.2 ผู้สอนควรใช้การเสริมแรงบวก (Positive Reinforcement) เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ โดยให้รางวัลหรือคำชมเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์ หลีกเลี่ยงการวิจารณ์หรือการลงโทษที่อาจขัดขวางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของตนเองให้ได้มากที่สุด เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่สังคมในอนาคตที่มีความซับซ้อน มีความหลากหลาย เป็นพหุสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้พวกเขาเจริญเติบโตและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเกี่ยวกับ QALAM Model ควรมีการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทย

- จุฑาทิพย์ เทพดนตรี และปัญญนาฏ วรวัฒน์ชัย. (2022). การจัดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในชั้นเรียน: The Development of Creative Thinking Activities in classrooms. *วารสาร สังคมศาสตร์ วิชาการ*, 15(2): 73-90.
- ชยานนท์ ฮมแสน. (2558). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการคิดและการตัดสินใจ*. สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ทิตนา แคมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญนาฏ วรวัฒน์ชัย. (2565). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์. *วารสารครุศาสตร์*, 16(1): 14-31.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารักษ์. (2556). *การพัฒนาการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2566). *การจัดการศึกษาในอิสลาม*. กรุงเทพฯ ฯ : อีฟเซ็ด จำกัด.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มารุต พัฒพล. (2567). *การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : จรัณสินทวงศ์การพิมพ์
- มุห์หมัดรอฟี แวะหะมะ, อับดุลฮาดี สะบูดิง, มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลีฮีย์ และจารูว์จน์ สองเมือง. (2566). คุณลักษณะผู้เรียน หลักสูตร และกลยุทธ์การสอนอิสลามศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตที่มีสมรรถนะบุคคลในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาวิชาเอกอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลามมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *วารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 14(1) : 2-32
- มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลีฮีย์ และนัชชีมา บาเกาะ. (2563). พฤติกรรมการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในผู้เรียนของครูอิสลามศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 11(1): 14-32.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2549). *การคิด Thinking*. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์
- สุไม บิลโบ. (2567). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*. 14(1): 26-40.

สุปรีชา วงศ์อารีย์. (2558). *เอกสารคำสอนรายวชาการคิดและการตัดสินใจ*. สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

อับดุลฮาติม อาแด. (2566). *การจัดการเรียนรู้ในอิสลาม*. สตูล : บัณฑิต พรีนติ้ง.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาต่างประเทศ

- Antomi Saregar, Umi Nur Cahyanti, Misbah, Nur Endah Susilowati, Adyt Anugrah, Nurlaela Muhammad. (2021). CORE Learning Model: Its Effectiveness Towards Students Creative Thinking. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 10(1): 35-41
- Badrah Uyuni & Mohammad Adnan. (2020). The Challenge of Islamic Education in 21st Century. *SALAM; Jurnal Sosial & Budaya Syar-i FSH UIN Syarif Hidayatullah Jakarta*, 7(12): 1079-1098.
- Desi Subtina. (2023). Problems of Islamic Education in the Era of Globalization and Alternative Solutions. *DIROSAT: Journal of Education, Social Sciences & Humanities*, 1(2): 58-68.
- Jamal Budi & Mustapha. (2021). Creative Thinking an Islamic Perspective. Gombak: IIUM Press.
- Harfiani, R. & Fanreza, R. (2019). Implementasi Model Pembelajaran Lesson Study Praktikum Wisata Dalam Upaya Meningkatkan Pemahaman Konsep Dan Berpikir Kreatif Mahasiswa Pada Mata Kuliah Media Dan Sumber Belajar Di Prodi Pendidikan Islam Anak Usia Dini Fakultas Agama Islam Umsu. *Intiqad: Jurnal Agama Dan Pendidikan Islam*, 11(1): 135-154.
- Hisham M Taky Eldin Kandil. (2018). *Creative Thinking & Problem Solving*. Negeri Sembilan: USIM Press.
- Isyaku Hassan. (2021). Challenges of Islamic Education in the Era of Globalization: A Proposed Holistic Solution. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 10(3): 337-349.
- Rashed, M. M. (2023). Thinking Skills and Creativity in Islamic Education. *Ijrsp* 4(39): 304-317.
- Rofdli, M. F., & Suyadi, S. (2020). TAFSIR AYAT-AYAT NEUROSAINS (Aql Dalam Al-Quran dan Relevansinya Terhadap Pengembangan Berpikir Kritis dalam Pendidikan Islam). *At-Tibyan: Jurnal Ilmu Alqur'an dan Tafsir*, 5(1): 134-152.
- Sembiring, I. M. (2021). Model berpikir sistem dalam pendidikan Islam: studi analisis ayat-ayat Al qur'an. *Tarbawi: Jurnal Pendidikan Islam*, 18(1): 67-86.
- Qowim, A. N. (2020). Metode Pendidikan Islam Perspektif Al-Quran. *IQ (Ilmu Al-Qur'an): Jurnal Pendidikan Islam*, 3(01): 35-58.

حكم زيارة معالم البلد الحرام

The Ruling on Visiting the Landmarks of the Holy Land

¹ عدنان أحمد عبد الرؤوف، أمين إدريس جي له، أحمد جافاكيا،

Amad Japakeeya¹, Amin Idris Cheloh¹, Adnan Ahmad Abdulrauf¹

عبدول ماسي هائي ساماعي، عدنان عالي كاهي،¹ مجاهد وانا

Muyahid Vana¹, Adnan Alikahae¹, Abdulmazi Hajisamaae¹

(Received: May 17, 2024; Revised: Nov 28, 2024; Accepted: Dec 13, 2024)

ملخص البحث

يتحدث المقال عن أهمية المعالم التاريخية في حياة الإنسانية، ويذكر خصائصها، ثم يُعرج على أهم تلك المعالم التاريخية، وهي معالم البلد الحرام، وبخاصة المرتبطة بسيرة النبي ﷺ، حيث أن تلك المعالم أو أكثرها يزورها أعداد كبيرة جدًا طوال العام من الحجاج والعُمَّار، فما حكم تلك الزيارة. ويخلص المقال معتمدًا على المنهج الوصفي الاستقرائي لنصوص الكتاب والسنة وآثار الصحابة إلى بيان حكم زيارة تلك المعالم، ثم ينتهي المقال إلى صياغة عدة أصول في زيارة تلك المعالم، وهي: لا تُقصد تلك الأماكن للصلاة، ألا تتخذ عيدًا، العبرة والعظة ليست في المكان، وإنما في الحدث الذي يسكن الذاكرة، الاتباع وعدم الابتداع. ويختم المقال ببعض التوصيات التي من شأنها تلفت من بيده الحل والعقد إلى العناية اللائقة بمعالم السيرة النبوية بعامة، ومعالم البلد الحرام بخاصة.

الكلمات المفتاحية : معالم، مكة، السيرة، الحرام.

ABSTRACT

The article talks about the importance of historical landmarks in the life of humanity, mentions their characteristics, then touches on the most important of these historical landmarks, which are the landmarks of the Sacred Land, especially those related to the biography of the Prophet (peace be upon him), as these landmarks or most of them are visited by very large numbers of pilgrims and Umrah performers throughout the year, so what is the ruling on this visit? The article concludes, relying on the descriptive inductive approach of the texts of the Quran and Sunnah and the traces of the Companions,

¹ كلية الدراسات الإسلامية والقانون، بجامعة فطاني

¹ Faculty of Islamic Studies and Laws, Fathoni University. (Corresponding author / Email: Abdullateh.S@gmail.com.)

to state the ruling on visiting these landmarks, then the article ends with formulating several principles for visiting these landmarks, which are: These places are not intended for prayer, they should not be taken as a holiday, the lesson and sermon are not in the place, but in the event that resides in the memory, following and not innovating. The article concludes with some recommendations that will draw the attention of those who have the solution and the contract to the appropriate care for the landmarks of the Prophet's biography in general, and the landmarks of the Sacred Land in particular.

Keywords: Landmarks, Mecca, Al-Sirah, Al-Haram

مقدمة

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين أما بعد؛ فإن مكة (حرسها الله) شهدت ثلاثة عشر عامًا من حياة النبي ﷺ، كان يُوحى إليه فيها بالقرآن، وتُفرض عليه الفرائض، وتُشرع الشرائع. وكان خلالها يُدافع ويؤذى عن نفسه من مشركي قريش، كل ذلك كان يقع بين جبال مكة، وفي أزقتها، وكان يُحترق في ذاكرتها.

أهمية الموضوع

هذه المعالم لها أهمية من حيث إنها جزء من البلد الحرام، داخلته في حدود حدّها الله تبارك وتعالى، وحرّمها، ولها مزيد أهمية عن غيرها من الحرم من حيث الأحداث التي وقعت فيها، أو عندها، ومن حيث الأشخاص التي قامت تلك الأحداث بهم. فالنبي ﷺ مكث في مكة ثلاثة وخمسين سنة، ثلاث عشرة منها كانت في الإسلام، ومكث بالمدينة عشر سنوات؛ كانت حافلة، كما سبقت الإشارة بأحداث وقعت عند هذه المعالم التي يتعلق جزء كبير منها بسيرته ﷺ، وبعضها بأحكام شرعت عندها بأمره وفعله ﷺ.

ومما يؤيد أن النظر في آثارهم يطلق الخيال الذي يجعل السمع كالبصر، والخبر كالعيان أن النبي ﷺ مرّ بوادي الأزرق، فقال: ((أَيُّ وَادٍ هَذَا؟)). فقالوا: هذا وادي الأزرق. قال: ((كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ هَابِطًا مِنَ الثَّنِيَّةِ وَلَهُ جُورٌ إِلَى اللَّهِ بِالتَّلْبِيَةِ)). ثم أتى على ثنية هرشى، فقال: ((أَيُّ ثَنِيَّةٍ هَذِهِ؟)). قالوا: ثنية هرشى. قال: ((كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى يُونُسَ بْنِ مَتَّى عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى نَاقَةٍ حَمْرَاءَ جَعْدَةٍ، عَلَيْهِ جُبَّةٌ مِنْ صُوفٍ، خَطَامُ نَاقَتِهِ خُلْبَةٌ، وَهُوَ يُلَبِّي)). (مسلم، ج 3، ر 241)

فالنبي ﷺ لم يذكر شيئاً عن حجّ موسى عليه السلام حتى أتى على وادي الأزرق، ثم أمسك ﷺ حتى أتى على ثنية هرشى فذكر لهم حجّ يونس عليه السلام بعد أن استحضر أذهانهم بسؤالهم عن المكان فيهما، وانظر ما في دلالة كلمة (كَأَنِّي) في الموضوعين من إطلاق الخيال، واستحضار الصورة التاريخية المختزنة بالمكان.

فهل يُشرع لنا نحن المسلمين في أنحاء الأرض شرقًا وغربًا أن نزور تلك المعالم، ونقف عليها إذا وفدنا إلى البلد الحرام لأداء مناسكنا؟

أسباب اختيار الموضوع

إنّ من الأسباب الدّاعية لكتابة في هذا الموضوع أمور، منها:

- 1 . أهمية العناية بما له علاقة بصحيح السيرة النبوية؛ لأنّه جزءٌ من سيرته ﷺ، وما له علاقة بأحكام الشريعة الإسلامية من هذه المعالم.
- 2 . أهمية هذه المعالم بالنسبة إلى التأريخ المكي.
- 3 . بيان الموقف الصحيح من معالم البلد الحرام المتعلّقة بالسيرة النبوية.

حدوده: نصوص القرآن الكريم والسنة النبوية وآثار الصحابة، وأقوال العلماء.

مشكلته: يزور كلّ عام أعداد كبيرة من الحجاج والمعتمرين هذه المعالم، وبخاصّة في موسم الحجّ.

أهدافه: رفع الحرج عن حجاج بيت الله الحرام وزوّاره ببيان حكم زيارة هذه المعالم التي لا ينقطعون عن زيارتها. منهجه: اعتمد المقال المنهج الاستقرائي لنصوص القرآن والسنة في بيان حكم زيارة معالم السيرة. والله المسؤول أن يكتب التوفيق والسداد أثناء كتابته، والإخلاص والقبول حين الفراغ منه. والحمد لله ربّ العالمين، وصلى الله وسلّم على نبينا محمّد، وآله وصحبه أجمعين.

التعريف بمعالم البلد الحرام

المعالم: جمع معلّم، وهو: مظنة الشيء، أو: ما يُستدلّ به على الشيء (الفيروزابادي، 2005م، ص:261)

ومعالم المكان: ما يُستدلّ بها عليه من آثار ونحوه.

والبلد الحرام: هو حدود حرم الله ﷻ الذي حُصّ بخصائص انفرد بها عن بقية البلاد.

معالم البلد الحرام: هي آثار اختصّت بها البلد الحرام، وبها تُعرف.

وقد كانت مكة قديمًا أصغر من الحرم؛ إذ المعلاة التي تقع عند ثنية كداء خارج مكة، واليوم مكة

أكبر من الحرم؛ إذا امتدّ بها العمران حتى خرجت عن حدود الحرم الذي حدّه إبراهيم خليل الله ﷺ.

وإنّ الأرض كانت مذ خلقها الله مسرحاً للتأريخ الإنساني، جرت في شرق هذا المسرح ومغربه أحداث عظام، وقد حفظ رُؤاد هذا المسرح أبطال فصول تلك الروايات التاريخية، ونقوشها في ذاكرة تلك الأمكنة التي اختزنتها، وشهدت أحداثها.

وقد أقيمت في الأرض معالم لحفظ التأريخ الإنساني، أقامتها أمة من الأمم ترمز لحضارتهم وثقافتهم وأعلامهم، وتلك المعالم إرث تاريخي وثقافي، ولا زالت بعض تلك المعالم باقية شاهدة على ذلك التأريخ، يقصدها الناس من كل مكان يدفعهم الفضول المعرفي.

وهذه المعالم التاريخية لها خصائص ثلاث، قد تجتمع في بعضها، وقد تنفرد بعضها ببعض هذه الخصائص الثلاث:

البعد التاريخي

بعض هذه المعالم التي يزورها العالم اليوم لها موهلة في القدم، تحكي حضارة أمة كانت، ولعلّها لا زالت قائمة، مثل: سور الصين العظيم، والذي يقصده سنوياً قرابة تسعة ملايين زائر. فقد كان هذا السور يمثل سلسلة من التحصينات ضد أعدائها، ويُعدّ أكبر مقبرة في العالم؛ لأنّ نحو عشرة ملايين عامل لقوا حتفهم أثناء بنائه، وقد تمّ دفنهم في المناطق المحيطة به.

ومنها: قصر الحمراء بإسبانيا الذي شُيّد في القرن الرابع الهجري، حيث يشهد هذا القصر على تاريخ الإسلام في تلك البلاد، والتي كانت منارة علمية في زمن دولة بني الأحمر بغرناطة. يزور هذا المعلم التاريخي والمعرفي المعماري سنوياً أكثر من ثلاثة ملايين زائر.

ومنها: أهرامات الجيزة، التي بناها الفراعنة قبل الميلاد بـ 25 قرناً، وهو معلم شاهد على تأريخ أمة كانت، وزالت. وحفظت هذه الأهرامات حضارة الفراعنة، وثقافتها. ويزور هذا المعلم التاريخي سنوياً ثلاثة ملايين زائر.

البعد المعرفي (التعليمي)

ولهذه المعالم بُعد معرفي ثقافي لما اختزنته من علم من العلوم أو فن من الفنون، كالفن المعماري الذي وُجد في سور الصين وقصر الحمراء وأهرامات الجيزة، ومن هذه المعالم كذلك: تاج محل، المقبرة التاريخية التي تحكي قصة من قصص الحب الإنساني، وهو تحفة معمارية يقصدها سنوياً أكثر من 2.5 مليون زائر. ومن المعالم الحديثة: بُرج إيفل، يُعدّ تحفة هندسية، يقصدها سنوياً قرابة سبعة ملايين زائر.

البعد الجزائي (الثواب)

وبعض هذه المعالم لها بُعد جزائي أخروي، أي: أنّ الزائرين له يرجون جزاءً وثواباً أخروياً، وأعظم هذه المعالم كلّها: بيت الله الحرام، والذي يزوره سنوياً أكثر من 30 مليون زائر، حيث يتخفّفون من أوزارهم، ويعودون كيوم ولدتهم أمهاتهم، تُمحي ذنوبهم عند البيت العتيق، حيث تسكب عبرات التائبين والمنيبين. وبهذا يتبيّن أنّه اجتمعت في (معالم البلد الحرام) كل خصائص المعالم الإنسانية في أعلى درجاتها، فهو أقدم بناء على وجه الأرض، ورفع قواعده اثنان من أنبياء الله المصطفّين خليل الله إبراهيم وابنه إسماعيل عليهما الصلّاة والسّلام، وفيه بُعث أعظم أنبياء الله ﷺ محمد ﷺ، وهو شاهدٌ على أعظم حضارة دولة في تاريخ الإنسانية، اكتسحت شرق الأرض ومغربها، وأثارت بالمعرفة ظلام أوروبا أكثر من ثمانية قرون.

بيان حكم زيارة معالم البلد الحرام

معالم سيرة النّبِيِّ ﷺ بمكة تقسم إلى قسمين: (معالم مرتبطة بعبادات شرعها النّبِيُّ ﷺ، ومعالم غير مرتبطة بعبادات).

فأمّا المعالم المرتبطة بالعبادات، فهذه ليست محلاً للخلاف بين العلماء في مشروعية زيارة تلك المعالم من وجوب واستحباب، كحجّ البيت، والسّعي بين الصّفا والمروة، والوقوف عليهما، والوقوف بعرفات، والمبيت بمزدلفة، ورمي الجمرات، وذبح الأضاحي، والصلّاة في المسجد النّبوي، وفي مسجد قباء. وذهب جمهور العلماء إلى استحباب زيارة مسجد قباء، وبيت المقدس بالصلّاة والدّعاء، وزيارة قبور الشهداء للدّعاء لهم.

قال ابن الهمام (681هـ): ويستحب أن يأتي مسجد قباء يوم السبت اقتداءً به ﷺ؛ لأنه كان يأتيه في كلّ سبت راكباً وماشياً، متفق عليه. (الرومي، 1389هـ، ج3، ص: 183) وقال النّووي (686هـ): يستحب استحباباً متأكّداً أن يأتي مسجد قباء، وهو في يوم السبت آكد، ناوياً التّقرب إلى الله بزيارته، والصلّاة فيه (النّووي، 1344هـ، ج8، ص: 276) وقال الحجاوي (968هـ): وتستحب الصّلاة بمسجده ﷺ، وهي بألف صلاة، وبالمسجد الحرام بمائة ألف، وفي الأقصى بخمسمائة، وحسنات الحرم كصلّاته، وتعظيم السيّئات به، ويسنّ أن يأتي مسجد قباء فيصلي فيه (المقدسي، دت، ص: 396)

وأما المعالم غير المرتبطة بعبادة مشروع من النّبِيِّ ﷺ؛ فقد اختلف العلماء في مشروعية زيارتها، والمقال يبحث عن أدلّة جواز زيارة تلك المعالم، وليس في تحرير الخلاف في المسألة، فذلك يحتاج إلى بسط لا تساعد عليه طبيعة هذه المقالات الموجزة.

وقد أفتى الإمام أحمد ابن حنبل بجواز زيارة الأماكن التي جاء بها الأثر للاطلاع والمعرفة⁽²⁾، إلا إذا أخذت عيداً مثل أن يقصد في وقت معلوم، ويجتمع عندها في وقت معلوم.

1. واستدلّ لهذا القول بقول الله ﷻ: ﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ﴾ (الأنعام، 6: 11)، وقوله ﷻ: ﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ﴾ (النمل، 27: 69)، وقوله ﷻ: ﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (العنكبوت، 29: 20)، وقوله ﷻ: ﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُم مُّشْرِكِينَ﴾ (الروم، 30: 42).

قال القرطبي: «أي: قل لهم يا محمد: سيروا في الأرض، ليعتبروا بمن قبلهم، وينظروا كيف كان عاقبة من كذب الرُّسل». (القرطبي، 1384هـ، ج 14، ص: 41)

وعلى الرغم من أن الآيات تخاطب المشركين والكفار، إلا أن العبرة بعموم اللفظ لا بخصوص السبب، لذا فإن السّياحة في الأرض لمشاهدة آثار الأمم الماضية للعبرة والعظة مشروعة في حقّ المؤمنين؛ ليزدادوا إيماناً على إيمانهم، ونوراً في بصائرهم.

2. واستدلّ له كذلك بثبوت صعود النبي ﷺ مع نفر من أصحابه لجبل حراء الذي نزل عليه الوحي بمكة، كما في صحيح مسلم: عن أبي هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أن رسول الله ﷺ، كان على جبل حراء فتحرك، فقال رسول الله ﷺ: ((اسكن حراء فما عليك إلا نبي، أو صديق، أو شهيد)). (مسلم، ر. 50) وعليه النبي ﷺ وأبو بكر وعمر وعثمان وعلي وطلحة والزبير وسعد بن أبي وقاص رضي الله عنهم.

وقد أعلّ بعض العلم والفضل هذا الحديث برواية البخاري: عن أنس بن مالك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قال: صعد النبي ﷺ إلى أحد ومعه أبو بكر وعمر وعثمان، فرجف بهم، فضربه برجله، قال: ((اثْبُتْ أَحَدُكُمْ فَمَا عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ صَدِيقٌ أَوْ شَهِيدَانِ)) (البخاري، ر. 3686).

قالوا: الحديث واحد، فلا بد من الترجيح بين هذين اللَّفْظَيْنِ، فيكون قد أخطأ بعض رواته فيه، والصَّواب فيه أنه كما هو في رواية (البخاري) من حديث أنس. (الشَّري، د.ت، ص: 22)

ويُجاب عنه: أنَّ مخرج الحديث مختلف، فلا يَرِدُ عليه هذا الإيراد، فحديث حراء من رواية أبي هريرة، وحديث أُحُد من رواية أنس، فهما حديثان، وليس أحدهما حديثاً واحداً.

3. واستدلوا كذلك بفتوى لابن عباس رضي الله عنهما: جاء رجل إلى ابن عباس، فقال: إني نذرت لأتعرين يوماً حتى الليل على حراء، فقال ابن عباس: إنّما أراد الشَّيْطَانُ أن يفضحك، ثم تلا: ﴿يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ﴾ (الأعراف، 7: 27)، توضأ، ثم البس ثوبك، وصل على حراء يوماً حتى الليل (عبد الرزاق، ج 8، ص: 438)

(2) نقله الشيخ الدكتور سعد الشثري في (حكم زيارة أماكن السيرة النبوية)، ولم أقف عليه.

وجه الاستدلال: أنّ ابن عباس رضي الله عنهما أجاز له صعود جبل حراء، والصلاة فيه، مع أنّ نذره في الأصل نذر معصية، ولا يجب عليه الوفاء.

وعليه؛ فإنّ زيارة معالم السيرة النبوية غير المرتبطة بالعبادات بغير قصد التعبد، وإنّما للاطلاع عليها، والاستعانة بزيارتها في فهم حوادث السيرة كالغزوات وغيرها، وبقصد الاعتبار والعظة بالأحداث التي وقعت فيها؛ جائزة، وهي قرينة بهذه النية.

وقد اختار بعض أهل الفضل والعلم في هذه المسألة جواز زيارة مناطق السيرة النبوية لفهم الوقائع والحوادث التي حصلت في زمن النبوة، ولكنه عقد لذلك الجواز شروطاً، ثم ذكر أهمّها:

1. ألا ينوي الزائر بزيارتها التقرب لله بذلك.
2. ألا يكون هناك سفر من أجل زيارة هذه الأماكن.
3. ألا تكون زيارتها على كيفية معينة يفهم منها تعظيم المكان لذاته.
4. ألا يكون هناك مظاهر محرمة لا يتمكن من إنكارها مثل البدع والتبرك غير المشروع ووسائل الشرك ومظاهره.

قال: ويدلّ على ذلك أنّ الأصل في الأفعال الإنسانية غير التعبدية الحلّ والجواز حتى يأتي دليلٌ يغيّره، ولا بإباحة النبي ﷺ لأصحابه دخول ديار ثمود عند بكائهم. وعدم زيارة النبي ﷺ وصحابته لمثل هذه الأماكن لا يدلّ على تحريم زيارتها؛ لأنّ التّرك للفعل لا يدلّ على تحريمه إذا لم يكن عبادة (الشري، المرجع السابق، د.ت، ص: 23-24)

قال مقبّده (عفا الله عنه): أمّا الشرط الأوّل وهو ألا ينوي بزيارتها التقرب لله بذلك؛ فهذا لا يستقيم مع القول بجواز زيارتها لفهم الوقائع والحوادث التي حصلت في زمن النبوة، فهذا الفهم المطلوب لسيرة النبي ﷺ؛ في حقيقته علمٌ محمودٌ طلبه، وهذه النية تجعل من هذا السفر قرينةً تقترب إلى الله بها، وعبادةً مشروعةً يُتبعده الله بأدائها.

وأما الشرط الثاني وهو ألا يكون هناك سفر من أجل زيارة هذه الأماكن؛ فهذا مردود، فهذا لأجل التّفكر والاعتبار والعظة، فتلك الأماكن ليست أماكن مقصودة لأجل أداء عبادات معينة من صلاة ودعاء وغير ذلك.

وأما الشرط الثالث وهو عدم زيارتها على كيفية معينة يفهم منها تعظيم المكان لذاته؛ فهذا حقٌّ. وأما الشرط الرابع وهو ألا يكون هناك مظاهر محرمة لا يتمكن من إنكارها مثل البدع والتبرك غير المشروع ووسائل الشرك ومظاهره؛ فهذا ينبغي ألا يُجعل شرطاً لمنع الزيارة، بل يجب أن يكون سبباً للحثّ على الزيارة وبذل الوسع في بيان المنهج الشرعي في زيارة معالم السيرة النبوية، وبهذه الطريقة تموت البدعة، ويُقضى عليها. وأمّا هجر تلك الأماكن التي تُقام فيها البدع والشركيات؛ فهذا سببٌ لترسيخها وتقديرها. والله تعالى أعلم.

وهذا الذي تقرر في جواز زيارة معالم السيرة النبوية، اتفق مع صنيع عدد من العلماء الذين حجّوا البيت الحرام ووقفوا على معالم السيرة، ووصفوا تلك المعالم في رحلاتهم ومناسكهم، ووصفوا أثرها في نفوسهم، ومن هؤلاء:

أيوب السخيتاني (ت: 131هـ)، والحافظ السخاوي (ت: 902هـ)، والتُّجيجي (ت: 730هـ)، وابن بطوطة (ت: 779هـ)، وابن جبير سنة 614هـ، وزكريا بن محمد القزويني سنة 682هـ، وإبراهيم رفعت باشا (ت: 1353هـ)، وعبد الله بن محمد العياشي سنة (1072هـ)، ومحمد سعود الغوري قاضي مدينة القدس سنة 1347هـ، والشيخ ماء العينين ابن العتيق 1374هـ⁽³⁾. (أبي الدنيا، 1413هـ، د.ت، ص: 88) خاتمة:

وضاماً؛ فإنّ هذا المقال محاولةً للحفاظ على إرث إيماني وتربوي في زيارة معالم البلد الحرام، وذلك في استثمار تلك المعالم التي جاء البحث على ذكرها لزيادة الإيمان، واستلهاهم الدروس والعبر يجعل تلك المعالم وسيلة من وسائل التعليم، كأن يتذكر المرء وهو واقف على غار ثور قول أبي بكر الصديق لرسول الله ﷺ: يا رسول الله، لو نظر أحدهم أسفل قدميه لرآنا. فيجيبه ﷺ إجابة الواثق برّته: يا أبا بكر، ما ظنك باثنين الله ثالثهما⁽⁴⁾. (البخاري، ر. 3653)

إنّ استشعار تلك الثقة تخلف طمأنينة في القلب، واستحضار ذلك الإيمان يثمر إيماناً في الفؤاد. وإنّ الانصراف عن ذلك كلّ، وعدم استثمار هذه المعالم يُعدّ تفريطاً من الدعاة والمرّبين.

ومن نتائجه أصولٌ عامّة في زيارة تلك المعالم:

لا تُقصد تلك الأماكن للصلاة

يجب في المعالم التي لم ترتبط بها عبادة من العبادات أن تبقى لها خصائصها المعرفية التاريخية، وألا يُضاف إليها بعد تعبدى يجعلها أماكن تُقصد للعبادة كالصلاة أو غيرها. ومع ذلك لا بأس على من أدركتهم الصلاة المفروضة وهم فيها أن يُصلوا الفريضة عندها، يقول ابن حجر: في شرح قول النبي ﷺ: ((ثم أينما أدركتكم الصلاة فصلّوه، فإنّ الفضل فيه)): أي: في فعل الصلاة إذا حضر وقتها. وذلك لأنّ أفضل العبادات في حق من كان في مكان ما، فأدركه وقت الصلاة: أن يُصلّي في ذلك المكان، ليدرك الفضل في أداء الصلاة في أول وقتها.

(3) والبلدانيات (290)، ورحلات الحجّ (1/82، 99)، ورحلة ابن جبير (81، 123، 124، 125)، وآثار البلاد وأخبار العباد

(119)، ومروءة الحرمين (1/57)، والرحلة العياشيّة (324-1/323)، والرحلة السعودية (34)..

(4) مسلم (2381).

أَلَا تُتَّخَذُ عِيدًا

إنَّ ربط زيارة المعالم التي لم ترتبط بها عبادة بزمان الحدث الذي وقع فيها يُصَيِّرُها عيدًا من الأعياد، مثل زيارة غار ثور في بداية السنة الهجرية، أو في شهر ربيع الأول حيث وقعت الهجرة النبوية.

العبرة والعظة ليست في المكان، وإنما في الحدث الذي يسكن الذاكرة

هذه المعالم لا تُزار إلا من أجل البُعد التاريخي المعرفي التي فيها، ومن هذا البعد تكرر تُستلهم العبر والعظات، وتستخرج الدُّروس والفوائد التربوية، العبرة والعظة ليست في المعلم بذاته، وإنما فيما يحمله من ذاكرة تأريخية معرفية.

الاتباع وعدم الابتداع

إنَّ ما ثبت من هذه المعالم يجب أن تكون زيارتها وفق السُّنة، وألا يُزاد فيها. فيجب أن نبقي دائمًا في دائرة الاتباع، وألا نخرج منها إلى دائرة الابتداع.

فعلى سبيل المثال : مقام إبراهيم عليه الصلاة والسلام لا يُمسح، ولا تمسح قُبَّته، ولا تُقبَّل؛ لأنَّ كلَّ ذلك زيادة على ما شُرِعَ عنده من عبادات.

قال قتادة: إِنَّمَا أَمَرُوا أَنْ يَصَلُّوا عَنْده، ولم يؤْمَرُوا بِمَسْحِهِ

وقال الأزرقِيّ: ولقد تكلفت هذه الأُمَّة شيئًا ما تكلفته الأُمم قبلها، ولقد ذُكِرَ لنا بعض من رأى أثره وأصابه (أي: أثر أقدام إبراهيم عليه الصلاة والسلام)، فما زالت هذه الأُمَّة تمسحه حتى اخلولق وانماح. (الأزرقِيّ، د.ت، ج2، ص: 29-30)

وإنَّ حصول البدع والمنكرات عند هذه المعالم، سواء في ذلك الآيات البيِّنات أو المعالم التي تعلقَت بسيرة النَّبِيِّ ﷺ لا يعني إلغاء هذه المعالم وهدمها، وإزالتها، بل يجب الحفاظ عليه كإرث تاريخي ومعرفي وتربوي على هذه الإرث التاريخي والمعرفي

ومع، الحفاظ على أصول التَّوحيد فاصدة في مدينة التَّوحيد الأولى، حيث قبلة المسلمين.

ومن التَّوصيات التي يوصي بها هذا البحث:

- الحفاظ على المعالم التَّاريخية التي وقعت بها أحداث جليلة من السَّيرة النَّبوية.
- وضع الوسائل التعليمية التي تذكِّر بالحدث الذي جرى في تلك المعلم.
- وآخر دعوانا أن الحمد لله ربِّ العالمين، وصلِّ اللهم على النَّبِيِّ الكريم، وآله وصحبه أجمعين.

المصادر والمراجع

- القزويني، زكريا بن محمد بن محمود القزويني. (1960). *آثار البلاد وأخبار العباد*. ، بيروت: دار صادر.
- الأزرق، أبي الوليد محمد بن عبد الله الأزرق. (1983). *أخبار مكة*. تحقيق: رشدي الصالح ملحقس. بيروت : دار الأندلس للنشر.
- المقدس، أبي النجا موسى الحجاوي المقدسي. (2015). *الإقناع في فقه الإمام أحمد بن حنبل*. تصحيح وتعليق: عبد اللطيف محمد موسى السبكي. لبنان: دار المعرفة بيروت.
- القرطبي، محمد بن وضاح القرطبي. (1995). *البدع والنهي عنها*. تحقيق ودراسة: عمرو عبد المنعم سليم. مكتبة ابن تيمية. القاهرة: مكتبة العلم، جدة.
- الغرناطي، أبي القاسم محمد بن أحمد ابن جزى الكلبي الغرناطي. (1995). *التسهيل لعلوم التنزيل*. تحقيق: عبد الله الخالدي. ، بيروت: شركة دار الأرقم.
- القرطبي، أبي عبد الله محمد بن أحمد القرطبي. (1963). *الجامع لأحكام القرآن*. تحقيق: أحمد البردوني وإبراهيم أطفيش. مصر: دار الكتب المصرية.
- الرومي، محمد بن محمد بن محمود الرومي. (1963)، *شرح فتح القدير (العناية شرح الهداية)*. لمطبوع بهامش: فتح القدير لابن الهمام، شركة الباي الحلبي بمصر.
- الفيروز ابادي، محمد بن يعقوب الفيروزابادي. (2005). *القاموس المحيط، طبعة الرسالة*. بيروت: الطبعة الثامنة.
- البخاري، أبي عبد الله محمد بن إسماعيل البخاري. (2001). *صحيح البخاري*، الطبعة السلطانية: بالمطبعة الكبرى الأميرية. ببلاق مصر. بأمر السلطان عبد الحميد الثاني، تصوير: د. محمد زهير الناصر، الطبعة الأولى. بيروت: لدار طوق النجاة.
- مسلم بن الحجاج النيسابوري. (1955). *صحيح*. ترقيم: محمد فؤاد عبد الباقي. القاهرة: مطبعة الحلبي وشركاه.
- أبي الدنيا، أبي بكر ابن أبي الدنيا. (1992). *مجاوب الدعوة (مطبوع ضمن مجموعة رسائل ابن أبي الدنيا)*. تحقيق: زياد حمدان. بيروت: مؤسسة الكتب الثقافية.
- النووي، محيي الدين بن شرف النووي. (2012). *المجموع شرح المذهب*. تصحيح لجنة من العلماء. القاهرة: إدارة الطباعة المنيرية.
- الصنعاني، عبد الرزاق بن همام الصنعاني. (1403هـ). *مصنف*. تحقيق: حبيب الرحمن الأعظمي. المجلس العلمي. الهند. بيروت: توزيع المكتب الإسلامي.